

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TRABZON'DA YAŞAYAN SURİYELİ VE AFGANİSTAN UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI
SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza KÜÇÜKKAYA

OCAK - 2023

TRABZON

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ * SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYOLOJİ ANABİLİM DALI

TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**TRABZON'DA YAŞAYAN SURİYELİ VE AFGANİSTAN UYRUKLU ÖĞRENCİLERİN
COVID-19 PANDEMİ SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİMDE KARŞILAŞTIĞI
SORUNLAR**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Beyza KÜÇÜKKAYA

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER

OCAK - 2023

TRABZON

ONAY

Beyza KÜÇÜKKAYA tarafından hazırlanan “Trabzon’da Yaşayan Suriyeli ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar” adlı bu çalışma 02/02/2023 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak jürimiz tarafından Sosyoloji Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı’nda **yüksek lisans tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi		Karar		İmza
Unvanı - Adı ve Soyadı	Görevi	Kabul	Ret	
Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER	Başkan	☐	☐	
Prof. Dr. Esra Burcu SAĞLAM	Üye	☐	☐	
Dr. Öğr. Üyesi Serdal FİDAN	Üye	☐	☐	

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduklarını onaylıyorum.

Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS
Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca KTÜ-Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kılavuzu'na uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını aksinin ortaya çıkması durumunda her tür yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Beyza KÜÇÜKKAYA

18/01/2023

ÖNSÖZ

“Trabzon’da Yaşayan Suriyeli ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitimde Karşılaştığı Sorunlar” adlı bu çalışmada göç olgusu ile birlikte pandemi süreci ele alınarak süreçteki göç ve eğitim bağlamlarına odaklanılmıştır. Bu çerçevede, geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeli öğrenciler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin pandemi sürecinde karşılaştığı eğitim sorunlarını ortaya koyma adına nitel araştırma temelinde veriler toplanarak değerlendirme yapılmıştır.

Araştırmanın başından sonuna kadar bana yol gösteren, değerli tecrübeleriyle katkı sağlayan, desteklerini esirgemeyen ve çalışmanın sonuçlanmasını sağlayan çok kıymetli danışman hocam Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER’e sonsuz teşekkür ederim.

Araştırmamın veri toplama sürecinde bana yardımcı olan Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği yönetimine ve öğretmenlerine katkılarından ve yardımlarından dolayı çok teşekkür ederim. Son olarak araştırmamın verilerini toplamak için benimle görüşme yapmayı kabul eden geleceğe umut olacak öğrencilere, olumsuz tecrübeler ve zor yaşamışlıklar karşısında çocukları için güçlü olmaya çaba gösteren değerli velilere ve dünyanın en mükemmel ve kıymetli mesleğini yapan öğretmenlere teşekkürlerimi bir borç bilirim.

Ocak, 2023

Beyza KÜÇÜKKAYA

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	IV
İÇİNDEKİLER	V
ÖZET.....	VIII
ABSTRACT	X
TABLolar LİSTESİ.....	XII
KISALTMALAR LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1-4

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ.....	5-12
1.1. Araştırmanın Konusu	5
1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi	6
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.4. Araştırmanın Yöntemi.....	8
1.4.1. Veri Toplama Süreci ve Tekniği.....	9
1.4.2. Amaçlı Örneklem	10
1.4.3. Veri Analiz Tekniği	11

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖÇ KAVRAMI.....	13-36
2.1. Göçün Nedenleri	15
2.1.1. Ekonomik Nedenler	16
2.1.2. Siyasi ve Sosyo-Kültürel Nedenler	16
2.1.3. Dini Nedenler.....	17
2.1.4. Doğal Nedenler	17
2.2. Göç Türleri.....	17
2.3. Göç Kuramları.....	21
2.3.1. Ernst Georg Ravenstein Kuramı	21
2.3.2. İtme Çekme Kuramı.....	22

2.3.3. Petersen'in Beş Göç Tipi	23
2.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı	23
2.3.5. Merkez Çevre Kuramı.....	24
2.3.6. İlişkiler Ağı Kuramı	25
2.4. Uluslararası ve Ulusal Hukukta Göçe İlişkin Belli Kavramlar	25
2.5. Tarihsel Süreçte Anadolu'ya Göçlere Kısa Bir Bakış.....	28
2.6. Afganistan ve Suriye Uyraklı Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemi İçindeki Konumu	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. COVID-19 SÜRECİ VE EĞİTİM	37-44
3.1. Salgın Hastalıklar	38
3.2. Türkiye'de Covid-19 Süreci.....	40
3.3. Covid-19 ve Eğitim Süreci.....	42

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR	45-64
4.1. Genel Özellikler	45
4.2. Suriyeli ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Göç ve Uzaktan Eğitim Deneyimleri	48
4.2.1. Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrenciler İçin Covid-19/ Koronavirüs Tanımı.....	48
4.2.2. Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Pandemi Sürecinde Yaşadıkları	49
4.2.3. Covid-19 Öncesi Eğitim	50
4.2.4. Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Online eğitim/ Uzaktan eğitim sürecine Bakış Açıları.....	51
4.2.5. Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Online eğitim/ Uzaktan eğitime Dahil Olma Durumları.....	52
4.3. Velilere Covid-19 Döneminde Uzaktan Eğitim ve Göç İle İlgili Sorular	54
4.3.1. Göç Süreci Hakkında Genel Bilgiler	54
4.3.2. Suriye ve Afganistan Uyraklı Velilerin Covid-19/Koronavirüs Bilgileri	55
4.3.3. Covid-19 Salgını/ Pandemi Döneminde Velilerin Yaşadıkları	56
4.3.4. Velilerin Çocuklarının Yüz Yüze Eğitim Süreci Hakkında Bilgiler.....	57
4.3.4. Veliler Açısından Uzaktan Eğitim/Online Eğitim	58
4.4. Öğretmenlere Covid-19 Döneminde Uzaktan Eğitim ve Göç ile İlgili Sorular	60
4.4.1. Öğretmenlerin Gözünden Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrenciler.....	60
4.4.2. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını/Pandemi Doğrultusunda Mesleki Deneyimleri ve Uzaktan Eğitim	61

4.4.3. Öğretmenlerin Gözünden Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Uzaktan Eğitimdeki Durumları.....	62
4.4.4. Öğretmenlerin Suriye ve Afganistan Uyraklı Öğrencilerin Uzaktan Eğitimi İçin Önerileri.....	64
SONUÇ ve ÖNERİLER.....	65
KAYNAKÇA	71
EKLER.....	80
ÖZGEÇMİŞ.....	93

ÖZET

Göç olgusu, sebep ve sonuçları ile üzerinde en fazla durulması gereken toplumsal olgulardan biridir. Özellikle, 21. yüzyılda öne çıkan uluslararası göçün yoğunluk ve derinlik kazanmasıyla tüm dünyada bütün hatlarıyla önemli bir mesele haline gelmiştir. İnsanlar yaşadıkları yerlerdeki olumsuz yaşam koşulları, savaş, kargaşa ve çatışma gibi durumlar ya da farklı sebeplerle kendileri ya da aileleriyle birlikte daha güvende ve iyi hissedebilecekleri, daha iyi bir yaşam sürebilecekleri yerlere göç etmektedirler. Bu durumun en yakın örneği Arap Baharı olarak adlandırılan, Tunus'ta başlayıp başta Suriye olmak üzere birçok ülkede etkisini gösteren iç karışıklıklar sonucu yaşanan ve niteliği daha çok kitlesel olan göçler olarak karşımıza çıkmıştır. Türkiye'de meydana gelen olaylar karşısında Suriye başta olmak üzere Afganistan, Lübnan gibi ülkelere göç edenlere kapısını açmıştır.

Göç ve özellikle zorunlu göçlerle birlikte 21. yüzyıla damgasını vuran bir başka konu ise 2019 yılında Çin'de başlayan ve hızla dünyanın diğer kıta ülkelerine yayılan Covid-19 pandemisidir. Pandemi etkisini tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de fazlasıyla hissettirmiş, pandemi ile mücadelede ilgili önlemler ivedilikle alınmıştır. Zorunlu yerler haricinde okullar, üniversiteler, çoğu kamu kurumu ve özel sektörün içindeki tüm işyerleri kapatılmış, adeta hayat durmuştur. Okulların kapatılmasıyla eğitim uzaktan, internet aracılığıyla farklı platformlardan verilmeye başlanmıştır. Dünyada ve Türkiye'de örgün eğitim çağında olan milyonlarca öğrenci bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Bu durum bulundukları yerleşim birimlerinden savaş, şiddet, çatışma ortamı vb. sebeplerden dolayı başka ülkelere göç etmek ve sığınmak durumunda kalan insanları çok daha derinden etkilemiştir. Özellikle gidilen ülkede konuşulan ana dili bilmeme akabinde yaşanan 'dil' sorunu eğitimde farklı sorunların yaşanmasını gündeme getirmiştir. Buna ilaveten pandemi sebebiyle okulların kapatılması ve eğitimin dijital platformlarda çevrim içi olarak sürdürülmesi ülkemizde bulunan başta geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan ve diğer uyruklu ülke vatandaşlarını da derinden etkilemiştir.

Bu araştırma, Trabzon'da yaşayan geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde alınan tedbir kararıyla eğitimin uzaktan olması sonucunda yaşadıkları eğitim deneyimlerini, uzaktan eğitimin kendileri için olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya koymak üzere kurgulanmıştır. Araştırmada verilerin toplanması için nitel araştırma yöntemi kullanılarak derinlemesine görüşme yapılmıştır. Katılımcılara, İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden ve Trabzon Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği ve diğer ilgili sivil toplum kuruluşlarından ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen veriler, betimsel analize tabii tutulmuştur. Verilerin

analizi sonrasında ortaya çıkan genel bulgulara geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin bir takım eğitim sorunları olduğu ve uzaktan eğitim sistemiyle özellikle uzaktan eğitim araçlarına erişim ve dil sorunu başta olmak üzere sorunlar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Elde edilen veriler ışığında geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sisteminde daha verimli bir eğitim alabilmesi adına önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göç, Suriyeli ve Afganistan Uyruklu Öğrenciler, Uzaktan Eğitim, Covid-19

ABSTRACT

The phenomenon of migration is one of the social phenomena that should be emphasized the most with its causes and consequences. In particular, with the intensity and depth of international migration, which came to the fore in the 21st century, it has become an important issue all over the world. People migrate to places where they can feel safer and better and lead a better life with themselves or with their families due to adverse living conditions, war, turmoil and conflict or for different reasons. The closest example of this situation is the so-called Arab Spring, which started in Tunisia and showed its effects in many countries, especially in Syria, as a result of internal turmoil, which is more massive in nature. In the face of that events, Turkey has opened its doors to immigrants from countries especially from Syria and then Afghanistan and Lebanon.

Another issue that has left its mark on the 21st century with migration and especially forced migration is the Covid-19 pandemic, which started in China in 2019 and spread rapidly to other continents of the world. The effect of the pandemic has been felt in Turkey as well as all over the world, and the relevant precautions have been taken immediately in the fight against the pandemic. Except for compulsory places, schools, universities, most public institutions and all workplaces in the private sector have been closed and life has come to a standstill. With the closure of schools, education started to be given from different platforms via the internet. Millions of students at the age of formal education in the world and in Turkey have been adversely affected by this situation.

This situation more deeply affected people who migrate and be refugee in different countries due to war, violence, conflict environment, etc. Especially not knowing the mother tongue in the destination country, the problem of 'language' has brought different problems in education to the agenda. In addition, the closure of schools due to the pandemic and the continuation of education online on digital platforms have deeply affected the Syrians under temporary protection in our country, as well as the citizens of Afghanistan and other nationalities who took refuge in our country in order to find international protection.

This research is designed to reveal the educational experiences and positive and negative aspects of distance education of Syrians under temporary protection living in Trabzon and students of Afghanistan nationality who took refuge in our country in order to find international protection. Qualitative research method was used by conducting in-depth interviews to collect data in the research. Participants were reached from the Provincial Directorate of National Education, Trabzon Afghanistan Hazaras Culture and Solidarity Association and other relevant non-governmental

organizations. The data obtained as a result of the research were subjected to descriptive analysis. In the general findings that emerged after the analysis of the data, it was revealed that Syrians under temporary protection and students from Afghanistan who took refuge in our country in order to find international protection had some educational problems and had problems with the distance education system, especially access to distance education tools and language problems. In the light of the data obtained, suggestions were made for Syrians under temporary protection and for students from Afghanistan who took refuge in our country in order to find international protection to receive a more efficient education in the distance education system.

Keywords: Migration, Syrian and Afghan Students, Distance Education, Covid-19

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo Nr.	Tablo Adı	Sayfa Nr.
1	Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ev Cinsiyete Göre Dağılımı.....	10
2	Öğrencilerin Genel Özellikleri	45
3	Velilerin Genel Özellikleri	46
4	Öğretmenlerin Genel Özellikleri	48

KISALTMALAR LİSTESİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
EBA	: Eğitim Bilişim Ağı
GEM	: Geçici Eğitim Merkezi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
PICTES	: Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UZEM	: Uzaktan Eğitim Merkezi
YAYKUR	: Açık İlköğretim ve Yayın Yükseköğretim Kurumu
YÖBİS	: Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi
YÖK	: Yükseköğretim Kurulu
YUKK	: Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç, dünya genelinde geçmişten günümüze kadar gelen ve her türlü toplumsal kurumun etkileşim halinde olduğu bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç; insanlık tarihi boyunca var olan, insanların ve toplumların yaşamlarını etkileyen toplumsal bir hareketliliklerdir. İlkçağlardan beri karşımıza çıkan göç olgusu; doğal afetler, din, yoksulluk, savaş, çatışma gibi birçok nedenden kaynaklanmaktadır. Türkiye için de göç uzun yıllardır içinde bulunduğu bir konudur. Bu bağlamda Türkiye içinde bulunduğu coğrafya ile göç olgusunda alan, aynı zamanda göç veren ve güzergâh olarak geçiş bölgesi olduğu için bu göç hareketliliğine şahit olmaktadır (Kaypak ve Bimay, 2016: 85).

Ülkeleri, toplumları ve insanları derinden etkileyen göç olgusu günümüzde daha yoğunlaşmış ve hız kazanmıştır. Küresel bir olgu haline gelen göç olgusu bireysel ve gönüllü göçlerin yanında artık zorunlu sebepler sebebiyle kitlesel göçler şeklinde de gerçekleşmektedir. Zorunlu bir duruma dönüşen göç artık “yerinden olmaya (edilmeye)” işaret etmektedir (Kara ve Korkut, 2010: 154). İnsanların içinde bulundukları toplumda zorluklar yaşaması, hayati ihtiyaçlarında engellerle karşılaşması gibi durumlar karşısında zorunlu olarak yer değiştirmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu durumun örneğini Arap Baharı olaylarının bir sonucu olarak görülmektedir.

Tunus'ta 2010 yılının aralık ayında başlamış olan ve kısa sürede Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya yayılan Arap Baharı olayları üniversite mezunu bir gencin işsiz kalması ve kendini yakması sonucu halkın ayaklanmasıyla tarihi bir olay olarak karşımıza çıkmaktadır. Fas, Cezayir, Tunus, Libya, Mısır, Bahreyn, Ürdün, Yemen, İran, Suudi Arabistan ve Suriye'de çatışmalar, iç karışıklıklar, protestolar yaşanmıştır. Her ülke bu olaylardan farklı şekilde etkilenmekle birlikte Suriye'de 15 Mart 2011 tarihinde kendini göstermiştir ve iç karışıklıklara, çatışmalara dönüşmüştür (Deniz, 2013: 68). Bölgede yaşanan olumsuzluk karşısında, Suriye vatandaşları Türkiye'ye koruma bulmak için gelmişlerdir.

Son yıllarda Türkiye, coğrafi konumunun yanı sıra bölgesinde yaşanan krizler karşısında mağdur insanlara kucak açan politikalar benimsemesiyle de göç hareketliliğinden en çok etkilenen ülkelerden biri olmuştur. Türkiye'de, geçici koruma kapsamına alınan Suriyeli uyruklu kişilerin sayısı 3.543.837'ye ulaşmıştır (GİGM, 2023). Afganistan uyruklu kişilerin sayısının da 19.400 olduğu tahmin edilmektedir (GİGM, 2022).

Yapılan çalışmalara bakıldığı zaman ülkemizdeki Suriyeli ve Afganistan uyruklu kişilerin çeşitli sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Ev sahibi ülkede ülkeye uyum, dil, istihdam, sağlık, eğitim gibi temel sorunlar en başta gelmektedir. Toplumsal bir kurum olan eğitim, Suriye ve Afganistan uyruklu vatandaşların topluma daha çok uyum sağlaması konusunda önemli bir araçtır. Türkiye’deki yaklaşık 1.218.719 Suriyeli öğrencinin eğitim ihtiyaçlarını sağlayabilmek için Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) birçok karar almıştır. 2014 yılında bu bağlamda “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilere okul öncesi eğitimin sağlanması, ilköğretim ve ortaöğretim dönemindeki çocuklara eğitim ve öğretim etkinliklerinin sağlanması, Suriyeli ve Afganistan uyruklu kişilere mesleki ve dil kurslarının verilmesi şeklinde kararlar alınmıştır. Ayrıca 26 Eylül 2016 tarihindeki Göç İdaresinin yazısı ile ilköğretim ve ortaöğretim çağındaki Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin eğitim hakkına sahip olması için valiliklerle çalışmalar içerisinde geçici korumaya alınmış ve eğitim sistemi içerisine girmeleri hızlandırılmıştır (Karataş vd., 2018: 15-16). MEB başta olmak üzere; İl Göç Birimleri, Sivil Toplum Kuruluşları (STK) gibi kurum ve kuruluşlar Suriyeli ve Afganistan uyruklu kişilerin başta eğitim olmak üzere gereksinimlerini karşılamaya çalışmaktadırlar.

Eğitim, sağlık, dil gibi çeşitli zorluklarla karşılaşan Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrenciler aynı zamanda günümüz dünyasının şahit olduğu Covid-19 pandemisi ile de mücadele etmek durumunda kalmıştır. Pandeminin gelişim süreci, tarihi ve küresel çapta insanları, toplumları ve devletleri etkilemesinin hızlı bir şekilde oluştuğuna şahit olmaktayız. Bu gelişmeler doğrultusunda dünyanın gündemini göç gibi faktörlerin yanı sıra yoğun bir şekilde meşgul eden diğer bir husus Covid-19 pandemisi olmuştur. Koronavirüs hastalığı Co ve Vi koronavirüs kelimesinde, D harfi ise İngilizce hastalık anlamı taşıyan disease kelimesinden gelmekte ve 2019 yılında ortaya çıkmasından dolayı Covid-19 şeklinde dile getirilmektedir. 2019 yılının aralık ayında Çin’e bağlı Wuhan şehrinde deniz ile ilgili ürünlerin satıldığı ve canlı hayvanların satışının olduğu bir pazarda çalışan ve bu markete gelen birkaç kişide akciğer enfeksiyonu görülmesiyle pandemi süreci başlamaktadır (Evren ve Us, 2020: 9).

Hastalık keşfi ile birlikte kısa süre içinde pandemiye dönüşmüştür. Çin’den sonra hızlı bir şekilde diğer ülkelere yayılmasıyla pandemi haline gelen koronavirüs, ülkeleri birçok konuda etkilemektedir. Koronavirüs hastalığı birçok ülkeye ulaşması ile birlikte, Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)’nün tanımından hareketle, pandemi olarak açıklanmıştır. DSÖ’nün açıklamasına göre pandemi olarak ilan edilmesi için gerekli şartlar şunlardır:

- İnsanların ilk defa karşılaştığı hastalığın meydana gelmesi
- Hastalığın insanlara bulaşması ve tehlikeli bir hal alması
- Hastalığın kolayca yayılması ve bu durumun devamlı olması

Pandemi ilan edilmesiyle siyasetten ekonomiye, sağıktan eğitime kadar birçok toplumsal kurum etkilenmiştir. Pandeminin etkisini azaltmak için ülkeler toplumsal uzaklaştırma (Uluslararası Sağlık Tüzüğü, 2005) yöntemi ile tedbirler almaya başlamışlardır. Toplumsal uzaklaştırma yani okulların kapanması veya büyük toplantıların iptal edilmesiyle birçok toplumsal kurum etkilenmiştir. Bu durumdan etkilenen toplumsal kurumların başında eğitim gelmektedir. Koronavirüs ile birlikte eğitim dünya genelinde durma noktasına gelmiştir. Ülkeler eğitim için çeşitli çalışmalar içerisine girmiştir ve bu kapsamda birçok ülke uzaktan eğitim sistemine geçmiştir. Uzaktan eğitim veya başka bir deyişle uzaktan öğrenme mekândan ve zamandan bağımsızdır. Bireyler elektronik ortamda eğitsel materyallere ulaşarak eğitim sistemine devam etmektedir. Bu sistemde bireyler eğitsel materyallere 7/24 ulaşabilme imkânına sahiptir. Uzaktan eğitim sistemi zamanla “e-öğrenme” ya da “dijital öğrenme” isimleriyle de anılmaktadır (Telli ve Altun, 2020: 30-31). Ülkemizde de uzaktan eğitim sistemi eski tarihlere dayanmaktadır. 1927 yılında ülkemiz eğitim kurumlarınca kullanılmaya başlayan uzaktan eğitim sistemi mektupla eğitim şeklinde başlamıştır. Eğitimdeki sorunların mektupla eğitim sistemiyle çözüm sağlanmaya çalışılması zamanla geliştirilerek mesleki eğitimde ve dil eğitimlerinde kullanılmaya başlanmıştır. Böylece mektupla eğitimin başarısı Deneme Yüksek Öğretmen Okulu, Açık Öğretim Fakültesi, Açık Öğretim Lisesi, Açık İlköğretim ve Yayın Yükseköğretim Kurumunun (YAYKUR) oluşturulmasına zemin hazırlamıştır. Gelişen teknolojiyle uzaktan eğitim sistemi önemli bir konuma gelmiştir (Arar, 1999’dan aktaran: Kırık, 2014: 83).

Türkiye’de ilk koronavirüs vakasının görülmesiyle birlikte okullar kapatılmıştır. Vaka sayısının artışıyla birlikte eğitim sistemi için televizyonda çeşitli yayınlar, Eğitim Bilişim Ağı (EBA) sistemi ve farklı uygulamalarla ders içerikleri başlamıştır. Bu uygulamalar zamanla geliştirilmiş ve farklı uygulamalar gündeme gelmiştir. Bu uygulamalardan geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrenciler ne kadar ve ne durumda yararlanabildikleri üzerine düşünülmesi gereken bir konu haline gelmiştir. Yüz yüze eğitimde çeşitli sorunlarla karşılaşan Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların uzaktan eğitim sürecindeki sorunları bu çalışmada yer almaktadır.

Bu çalışma genelde dünyanın özelde ise Türkiye’nin iki güncel konusu olan Covid-19 pandemisini ve göçü birleştirmektedir. Çalışmada Covid-19 nedeniyle uzaktan eğitime başlanması sonucunda geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin bu eğitim sistemindeki sorunları ele alınmaktadır. İlk bölümde araştırmanın metodolojisi yer almaktadır. Bu bağlamda ilk bölümün içeriği; araştırmanın amacı, önemi, evreni, örnekleme, veri toplama süreci, yöntemi, konusu, sınırlılıkları veri toplama tekniği ve veri analiz tekniğinden söz edilmektedir.

Araştırmanın ikinci bölümünde 2011’den günümüze kadar yer alan ve önem kazanan genelde göç özelde ise Türkiye’de göç süreci ele alınmıştır. Bu bölümde ayrıca uluslararası ve ulusal hukukta göçe ilişkin belli kavramlara yer verilmiş, ülkemize gelen geçici koruma kapsamı altındaki

Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ÷lkemize sığınan Afganistan uyruklu kişiler yer almaktadır. Yaşanan göçün tarihsel akışı, alınan tedbirler ve kararlar, Türkiye’de yaşadıkları zorluklar ve geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ÷lkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrenciler ve yaşadıkları sorunlar incelenmektedir.

Çalışmanın üçüncü bölümünde pandemi süreci ve Türkiye’de uzaktan eğitim sistemi detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. İçerikte Covid-19 pandemisinin başlama ve yayılma süreci, ÷lkelerin ne derece etkilenmesi, Türkiye’nin ne derece etkilenmesi, alınan tedbirler, yaşanan olumsuzluklar, uygulanan sistemler, toplumun sosyolojik olarak ne derece etkilendiğı ve küresel çapta uzaktan eğitim sistemleri ile Türkiye’de uzaktan eğitim süreci ve aşamaları açıklanmaktadır. Bu konular bağlamında geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ÷lkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sistemi içerisindeki yeri ve sorunları ele alınmaktadır.

Çalışmanın dördüncü ve son bölümünde ise araştırmanın bulguları yer almaktadır. Ortaya çıkan bulgular ışığında yaşanan olumsuzluklara karşı öneriler sunulmaktadır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMANIN METODOLOJİSİ

1.1. Araştırmanın Konusu

Göç, dünya genelinde geçmişten günümüze kadar gelen ve her türlü toplumsal kurumun etkileşim halinde olduğu bir olgudur. Dünyada yaşanan göçler ülkelerin siyasi etkileşimlerinden eğitim faaliyetlerine kadar geniş bir yelpazeye sahiptir. Ülkeleri, toplumları, insanları bu denli etkileyen göç olgusu günümüzde daha da yoğunlaşmaktadır. Ülkelerde yaşanan savaş, toplumsal eşitsizlikler, eğitim ve sağlık gibi toplumu ilgilendiren hayati kurumlardaki yetersizlikler toplumların ve insanların göç rotası çizmeye mecbur bırakmıştır.

Günümüzde yaşanan gelişmelerle belirginleşen eşitsizlikler göç rotasını dünyanın her bir köşesine ulaştırmaktadır. Böylece ülkeler artık göç politikalarına daha çok önem vermeye başlamıştır. Her geçen gün göç konusunun öneminin artmasındaki nedenler şu şekilde sıralanabilir (HUGO, 2018):

- Göç; sosyal, ekonomik bir olgu olmaktan çıkıp siyasal bir boyut kazanmıştır.
- Dünyadaki demografik dağılımda dengesizlikler başlamıştır. Gelişmiş ülkelerde genç nüfus azalırken yaşlı nüfus yüksek orana sahiptir. Bu durum göç alma yolunda adımlar atılmasına neden olmuştur.
- Teknolojik ve ulaşım imkânlarının artması göçü hızlandırmıştır.
- Kontrolsüz ve kitlesel göçler ülkelerin sosyal ve ekonomik yapılarında krizleri tetiklemiştir.
- Göçmenler kalıcı hale gelmeye başlamıştır.

2011 yılı içerisinde, Arap Baharı'nın etkisiyle, Suriye'de yaşanan iç savaş, kargaşa, kaos durumları Suriye vatandaşlarının göç rotasını Türkiye'ye çevirmesine yol açmıştır. Uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize Suriye'den gelen kişilerin yanı sıra İran, Irak, Pakistan ve Afganistan'dan da gelen insanlar bulunmaktadır. 18 Mayıs 2022 tarihinde Göç İdaresi Uyum ve İletişim Genel Müdürlüğü'nden yapılan açıklamada geçici koruma altındaki Suriyelilerle birlikte Türkiye'de 5 milyon 506 bin 304 yabancı uyruklu kişi olduğu belirtilmiştir. Geçici koruma altında 3,65 milyonun üzerinde Suriyeli, diğer uyruklardan 330.000'e yakın uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi bulunmaktadır. Suriyelilerin %98,6'sı 81 ilde ev sahibi toplumla bir arada yaşamakta,

%1,3'ü ise Göç İdaresi Başkanlığı yönetimindeki yedi geçici barınma merkezinde kalmaktadır (UNHCR, Güncel Faaliyetler, 2022).

Uluslararası koruma amacıyla başvuru yapanların sayısı 2000'li yıllarda özellikle Afganistan'dan gelen göçlerle artmıştır (Erdoğan, 2017: 22). İç sorun ve karışıklıkları nedeniyle ülkemize gelen geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu kişiler, hem yaşamlarını geçici olarak sürdürmek ve daha iyi bir yaşam sürmek hem de geçiş bölgesi olarak ülkemiz üzerinde Avrupa'ya yerleşmektir (Görgün, 2017: 183). Bu bağlamda Afganistan ve Suriye uyruklu kişileri barındırma bakımından Türkiye dünya genelinde ilk sıralardadır (BMMYK, 2017).

Göç süreci içinde Afganistan ve Suriye uyruklu kişiler tüm dünya insanları gibi 2019 yılı ve 2020 yılının başından itibaren Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından açıklanan Covid-19 pandemisi ile karşılaşmıştır. Aralık 2019'da başlayarak kısa sürede çok sayıda ülkeye yayılan Covid-19 pandemisi 2020 yılının Mart ayında Türkiye'de ilk vakanın belirlenmesi ve aynı gün DSÖ tarafından pandemi kabul edilmesi pandeminin etkisinin yediden yetmişe tüm insanlık üzerinde ve her alanda kendini hissettirmektedir. Pandemi küresel çapta büyük bir sorun olarak sağlık ve eğitim başta olmak üzere psikolojik, sosyal ve ekonomik çeşitli sorunlara yol açmaktadır (Can, 2020: 12). Bu sorunları ortadan kaldırmak için devletler çeşitli önlemler almışlardır. Pandemi sürecinde en çok etkilenen toplumsal kurumlardan olan eğitim olmuştur. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye'de de ilk vakanın çıkmasının akabinde eğitime ara verilmiştir. Eğitimin devam ettirilebilmesi için uzaktan eğitim sistemi hızlı bir şekilde uygulanmaya başlanmıştır. Bu bağlamda uzaktan eğitim sistemi temelli Eğitim Bilişim Ağı (EBA) ve EBA-TV sistemi ile başlatılmıştır. Aynı zamandan bu süreç öğretmenlerin öğrencilerine internet üzerinden ulaşabildiği çeşitli uygulamaları da beraberinde getirmiştir.

Bu çalışmanın konusunu, Trabzon'da yaşayan Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunlar oluşturmaktadır. Bu bağlamda Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin, velilerin ve öğretmenlerin uzaktan eğitimde yaşadığı deneyimler ışığında uzaktan eğitimdeki sorunları incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amaç ve Önemi

Son yıllarda Türkiye'de göç ile ilgili yapılan çalışmalarda Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin yaşadığı sorunlar ortaya konmaya çalışılmıştır. Eğitimle ilgili yapılan genel çalışmalarda da yaşanan bazı olumsuzluklar ele alınmaktadır. Bu çalışma ülkemiz gündeminde sıkça yer alan göç ve uzaktan eğitim konusunu odağına almaktadır. Bu bağlamda öncelikle Trabzon'da yaşayan Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecindeki sorunları, uzaktan eğitimdeki durumları, uzaktan eğitimin faydaları ve sonuçlarının veli, öğretmen ve öğrenci

bakış açısıyla ortaya konulması ve bu bağlamda uzaktan eğitimde Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin sorunlarının incelenip çözüm önerileri sunulmasını amaçlanmaktadır. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap sorulara cevap aranmıştır:

- Suriyeli ve Afganistan uyruklu kişilerin Trabzon’a yönelik göç sürecinin temel özellikleri ve bu grupta yer alan insanların genel görünüşleri (Nüfusu, illere göre nüfus büyüklükleri, okul çağı çocuk sayısı, okula giden çocuk sayısı vb.) nasıldır? Okul çağındaki Suriyeli ve Afganistan uyruklu çocukların eğitim koşulları ve süreçleri nasıl bir görünüm arz etmektedir?
- Küresel çapta uzaktan eğitim ne ifade etmektedir? Türkiye’de uzaktan öğretimin tarihsel süreci nedir? Covid-19 pandemisinde Türkiye’deki uzaktan eğitim süreci işleyişi nasıldır?
- Covid-19 pandemisinde Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerinin durumları nasıl bir görünüm arz etmektedir?
- Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrenciler Covid-19 pandemisinden nasıl etkilenmişlerdir?
- Covid-19 salgını nedeniyle hayata geçirilen uzaktan eğitim sürecinde Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrenciler uzaktan eğitim sistemine ne derece dâhil olabildiler?
- Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrenciler uzaktan eğitim için gerekli araç ve gereçlere ne derece sahipler?
- Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrenciler için uzaktan eğitim ne derece faydalı olmaktadır?
- Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitimdeki eksiklikleri nelerdir?
- Ne tür sorunlarla karşılaştılar?
- Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sisteminden sağlıklı bir şekilde yararlanabilmesi için neler yapılmalıdır?
- Covid-19 pandemi sürecinde aileler ve öğretmenler nasıl etkilenmişlerdir. Ailelerin ve öğretmenlerin bu sürece ilişkin görüş, tespit ve önerileri nelerdir?

Covid-19 pandemisinde Trabzon’da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sistemindeki durumlarına yönelik çalışmaların az olduğu görülmektedir. Aynı zamanda geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu kişilere yönelik çalışmalarda sürece öğrenci, veli ve öğretmen perspektifinden bakılmadığı görülmektedir. Bu çalışmada Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların pandemi döneminde aldıkları eğitimde yaşadığı zorluklar ve bu zorlukların giderilmesi ve iyileştirilmesi yönünde çözüm önerileri sunulması hedeflenmiştir. Araştırmada Trabzon’da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin pandemi döneminde uzaktan eğitim sistemindeki sorunlarının ele alınması çalışmanın özgünlüğünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu çalışma pandemi sürecinde Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların uzaktan eğitim sistemindeki eksikliklerinin tespit edilip bu eksikliklerin gözler önüne serilmesi açısından önem arz etmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim yılının ikinci dönemi başlayan ve takip eden 2020-2021 eğitim öğretim yılı içerisinde eğitimin uzaktan eğitim sistemi ile verildiği dönemle ve Trabzon’da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu 17 öğrenci, 17 veli ve 13 öğretmenle sınırlıdır. Bununla birlikte yapılan araştırma örneklem grubunun görüşme formuna verdiği cevaplarla sınırlıdır. Katılımcılar tercüman desteği ile yapılması araştırmanın bir diğer sınırlılığı içerisinde. Ayrıca katılımcıların göç öncesi ve göç sürecinde yaşadıkları olumsuz deneyimlerin yarattığı psikolojik durumlar araştırmanın dezavantajıdır. Buna karşılık Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği’nin aktif bir şekilde araştırmaya dâhil olması araştırmada doğru kişilere ulaşılması için avantajdır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma kuramsal ve sahaya yönelik bir bütünlük içerisinde gelişmiştir. Araştırmanın saha çalışmasında nitel araştırmaya bağlı kalınarak ilerlenmiştir. Nitel araştırmalar, yorumlayıcı veya eleştirel sosyal bilime dayanır ve doğrusal olmayan bir araştırma yoluyla ilerler. Toplumsal akış içerisindeki doğal olayların derinlemesine incelenmesini sağlayarak özgün yorumlar ortaya koymaya çalışan araştırma türüdür (Neuman, 2017: 224). Toplumsal durum, olay ve olguların hangi şekillerde, nasıl ve ne konumda şekillendiğini gösteren nitel araştırmanın görüşme, sistematik ve katılımlı gözlem, odak grup görüşmesi ve içerik analizi şeklinde çeşitleri vardır. Nitel araştırmaların analizi ise betimsel, sistematik ve verilerin incelendiği çeşitli analiz teknikleri ışığında yapılmaktadır (Demir, 2017: 314).

Çalışma bir bütün olarak ele alındığında betimleyici bir araştırma olarak tanımlanabilir. Mevcut durumu tespiti yöneliktir. Kavramsal çerçeve olarak geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ve uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 sürecinde yaşadıkları sıkıntıların ortaya konması için tanımlamalar yapılmıştır. Hem Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin göç süreci hem de Covid-19 sürecinde yaşanan gelişmeler irdelenmiştir.

Çalışmanın amacına uygun bir şekilde Suriye ve Afganistan uyruklu ilköğretim, ortaöğretim, lise çağındaki öğrenciler ve bu öğrencilerin velileri ile Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilere Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim veren öğretmenlere yönelik saha araştırmasında verilerin toplanması sırasında derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Yapılan görüşmeler doğrultusunda nitel veri elde edilmiştir.

Bu araştırmada nitel araştırma, derinlemesine inceleme yapması, araştırmaya katılan katılımcıların algılarının ortaya konması amacıyla kullanılmaktadır.

Nitel yöntem ışığında fenomenolojik desen (olgubilim) kullanılmıştır. Böylece olguların derinlemesine ve ayrıntılı bir şekilde anlaşılması sağlanmıştır. Fenomenolojik desen farkında olunan fakat daha detaylı ve konunun daha derinlemesine inilmesini sağlamaktadır. Bu desende veriler olguyu yaşayan tarafından alınmaktadır. Böylece olgu daha iyi anlaşılıp açıklamalar yapılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2014: 20).

Araştırmada geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ve uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 sürecinde yaşadıkları sıkıntıları belirlemek amacıyla nitel bir araştırma yöntemi ışığında derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır. Derinlemesine görüşme tekniği, konuyu bütün boyutlarıyla açık uçlu sorularla sorulduğu, yüz yüze görüşülerek bilgi toplanmasını sağlayan bir yöntemdir (Tekin ve Tekin, 2006: 101).

1.4.1. Veri Toplama Süreci ve Tekniği

Bu araştırmada veriler derinlemesine görüşme tekniği ile toplanmıştır. Konunun tüm boyutları ele alınmak için kullanılan görüşme tekniği önceden hazırlanmış soruların katılımcıya sorulup cevapların alınmasını sağlayan bir etkileşimdir (Demir, 2017: 291).

Araştırmada yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Bu teknikte, araştırmacı belli bir sırayla önceden hazırlanmış soruları katılımcıya yöneltmektedir. Bu yöntem araştırmacıyı kısıtlar ve farklı yönlere yönelmeye fırsat vermez (Büyüköztürk vd., 2014: 151-152). Bu kapsamda, araştırmada katılımcılara bir sistem etrafında açık uçlu sorular yöneltilmektedir. Böylece temel konunun ışığında detaylı veri toplama sağlanmaktadır. Araştırma kapsamında Suriyeli ve Afganistan uyruklu öğrencilere, bu öğrencilerin velilerine ve öğretmenlerine ayrı ayrı görüşme formları hazırlanmıştır. Görüşmenin sağlanabilmesi için katılımcıların uygun gördüğü zaman ve yerde görüşmeler sağlanmıştır. Görüşmeler esnasında, görüşme formundaki sorular katılımcılara sorulmuş ve gerekli yerlerde ek sorular iletilmiştir.

Bazı durumlarda odak grup görüşmeleri yapılmıştır. Bunun sebebi, tek başına iken öğrencilerin konuşmaya istekli olmamaları ya da çekinmeleridir. Odak grup görüşmesi, araştırmacı 4-8 kişiden oluşan bir gruptan sorunlar hakkında konuşmasını ister. Katılımcılar birbirlerinin sorularına verdikleri cevapları dinleyerek konu hakkında farklı yorumlar getirirler. Böylece grup içinde konu hakkında katılımcıların ne düşündüğü kavranmaktadır. Bu görüşme türünde problem çözme veya karar alma gibi bir amaç yoktur (Büyüköztürk vd., 2014: 151-152).

1.4.2. Amaçlı Örneklem

Araştırmanın örnekleme, amaçsal örneklem yoluyla belirlenmiştir. Amaçlı örneklem, derinlemesine araştırma yapabilmek amacıyla çalışmanın amacı bağlamında bilgi açısından zengin durumların seçilmesidir. Bu örneklem yönteminde belli ölçütleri karşılayan veya belli özelliklere sahip olan bir veya daha fazla özel durumlarda çalışılmak istenildiğinde tercih edilir. Birçok yöntemi vardır. Bu araştırma için amaçsal örneklemenin ‘ölçüt örnekleme’ tekniği kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme araştırma için ölçütleri karşılayan kişilerin örnekleme alınmasıdır (Büyüköztürk vd., 2014: 91). Bu bağlamda, Trabzon’da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler, bu öğrencilerin velileri ve öğretmenleri araştırmanın kapsamına alınmıştır.

Göç İdaresinin 2022 yılında paylaştığı verilere göre Türkiye’deki geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyet dağılımları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tabloya göre 5-9, 10-14, 15-18 yaş aralıkları okul çağındaki çocukları oluşturmaktadır. Sayılara bakıldığında yaklaşık üçte birini okul çağındaki çocuklar oluşturduğu görülmektedir (Gözübüyük Tamer, 2017: 121).

Tablo 1: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin Yaş ve Cinsiyete Göre Dağılımı

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.966.983	1.689.174	3.656.157
0-4	275.320	257.004	532.324
5-9	284.562	267.639	552.201
10-14	220.693	207.475	428.168
15-18	137.061	117.589	254.650
19-24	264.814	198.763	463.577
25-29	223.398	159.661	383.059
30-34	160.003	117.806	277.809
35-39	124.748	96.053	220.801
40-44	84.691	71.696	156.387
45-49	58.565	57.086	115.651
50-54	44.114	43.291	87.405
55-59	34.736	35.026	69.762
60-64	22.439	23.468	45.907
65-69	14.619	15.839	30.458
70-74	8.873	9.819	18.692
75-79	4.246	5.179	9.425
80-84	2.278	3.102	5.380
85-89	1.079	1.574	2.653
90 ve üstü	744	1.104	1.848

Kaynak: (<https://www.goc.gov.tr>)

İl Göç İdaresinin 08.12.2022 tarihli verilerine göre Trabzon’da 3392 kayıtlı geçici koruma kapsamı altında Suriye vatandaşı yaşamaktadır. Bu sayının yaklaşık üçte birini çocuklar oluşturduğu

düşünülürse yaklaşık 1100 Suriye uyruklu çocuk okul çağındadır. Trabzon'da yaşayan uluslararası koruma kapsamında Afganistan uyruklu kişiler için ise net bir sayı verilmemekle birlikte Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği'nden alınan veriler doğrultusunda bu sayı yaklaşık 8.000'dir, okul çağındaki çocuk sayısı ise yaklaşık 2.000'dir.

Ölçüt örneklemeden hareketle Trabzon'da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler ile bu öğrencilerin velilerinin ve öğretmenlerinin yer aldığı bir örneklem oluşturulmuştur. Buna ilaveten bu süreç, pandemi sebebiyle okulların tatil edildiği ve eğitimin uzaktan çevrimiçi olarak verildiği dönemle sınırlandırılmıştır. Bu öğrencilerin yoğun olarak yaşadığı ve devam ettiği okullar tespit edilerek araştırma sürecine dâhil edilmiştir. Örneklem ulaşmada İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve Trabzon Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği ve diğer ilgili sivil toplum kuruluşlarından yararlanılmıştır.

Ülkemiz dünyanın yaşadığı Covid-19 hastalığı ve pandemisi ile yüz yüze kalmış ve bu pandemiden Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler de etkilenmiştir. Bu bağlamda Covid-19 pandemi önlemleri içerisinde yer alan uzaktan eğitim sisteminde Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin bu süreç içerisindeki sıkıntılarının değerlendirilmesini amaçlayan bu çalışmada çalışma grubu olarak Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler, bu öğrencilerin velileri ve Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilere uzaktan eğitim dersi veren öğretmenler oluşturmaktadır. Öğrenciler ilköğretim, ortaöğretim ve lise grubundan oluşmaktadır. Veliler, görüşme yapılan öğrencilerin velilerinden oluşmakla birlikte öğretmenlerde böyle bir durum aranmamıştır.

Katılımcılar gönüllülük esasına göre araştırmaya dâhil olmuşlardır. Cevap vermek istemeyen katılımcılara saygı duyulmuştur. Katılımcılara araştırmanın hangi amaçla yapıldığı anlatılıp gizlilik kurallarına uyulmuştur. Katılımcılarla görüşme ve tercümanlık için Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği'nden ve İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden destek alınmıştır.

1.4.3. Veri Analiz Tekniği

Görüşme akabinde elde edilen veriler bilgisayar ortamında metne aktarılmıştır. Verilerin analizinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analiz, görüşmelerden hareketle verilerin doğrudan alıntı yapılarak aktarılmaktadır. Farklı katılımcıların aynı sorular hakkında düşüncelerinin ayrı ayrı ele alınmasını sağlar. Böylece konuşma metinleri yazıya dökülür, cevaplar sınıflandırılır ve yorumlanır (Demir, 2017: 313). Betimsel analizde katılımcıların verileri değerlendirilir, veriler tanımlanmaya çalışılır, birbiri ile ilişkisi olan veriler bir araya getirilir. Böylece veriler sistematik olarak sonuçlandırılır (Karataş, 2015: 70).

Bu çalışmada betimsel analiz ışığında veriler özetlenmiş ve yorumlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcılardan alınan verilerin özetlenip yorumlanması için detaylı alıntılara yer verilmiştir.

Alıntılar aktarılırken ise daha anlaşılır olması için Suriye uyruklu öğrenciler için (SÖ-1, SÖ-2...) ve Afganistan uyruklu öğrenciler için (AÖ-1, AÖ-2...) şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Veli ve öğretmenler içinde (V1,V2...) ve (Ö1, Ö2...) şeklinde kısaltmalara yer verilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖÇ KAVRAMI

Bu başlık altında konunun daha net anlaşılması amacıyla öncelikle göç, göç nedenleri göç türleri gibi kavramlar tanımlanmış ardından göçle ilgili uluslararası ve ulusal mevzuatta geçen ile uluslararası koruma, geçici koruma vb. kavramlar tanımlanmıştır. Ardından belli başlı göç kuramlarına yer verilmiştir.

Türk Dil Kurumu sözlüğünde göç, toplumsal, siyasi, ekonomik sebeplerle herhangi bir ülke veya bölgeden başka bir ülke veya bölgeye gitme fiili veya taşınması olarak tanımlanmaktadır (<https://sozluk.gov.tr/>). Türk dilinde göç, tüm aile bireyleriyle birlikte evi barkı yer değiştirme anlamında kullanılmaktadır. Bu yer değiştirme sosyolojik, antropolojik ve psikolojik yanlarıyla sosyal bir olaydır. Göç, psikolojik olarak farklılaşmayla başlayarak mevcut bulunan bölgenin değişmesiyle ilerleyen ve devam eden süreçte varılan yere uyum sağlama ile oluşan süreçlerdir (Çakır, 2011: 130-131). Göç, insanların istekli veya istek dışı güdülenmeleriyle başlar ve mekânda yer değişme gerçekleşir (Demirel, 2004: 8). Göç olgusuyla birlikte mekânsal olarak bir değişiklik meydana gelirken aynı zamanda da sosyo-kültürel yapıda da bir hareketlilik meydana gelmektedir. Kültür, gelenek ve göreneklerde göç edilen ve göç veren topluluklarda dinamizm oluşturmaktadır (Karakuş: 2006).

Sosyolojik olarak incelendiğinde göç kavramı birey ve toplumun farklı sebeplerden ötürü bulunulan yerin değişmesi ve bu durumun etkilerinin devam etmesidir. Doğal ve toplumsal çevreler göçe iten nedenler olarak görülebilmektedir. Bu çevreler bireylerin veya toplumların beklentilerine cevap veremediği durumda insanlar ve toplumlar tarafından reddedilerek göç süreci başlatılır (Çakır, 2011: 131).

Bir insan hareketinin göç olarak nitelendirilebilmesi için sürecin farklı iki yaşam alanında ve net bir zaman içerisinde gerçekleşmesi şarttır. Birleşmiş Milletler'in göç açıklaması ışığında, geçici bir şekilde konum değiştirmek herhangi bir göç türü kapsamına girmemektedir (Ertan ve Ertan, 2017: 11).

Göç, insanların, zorunlu olarak veya beklentilerine cevap verilebilecek sosyal, siyasi, dini yaşam alanlarına geçerek hayatlarının geri kalanını veya bir kısmını bu yeni yaşam alanlarında geçirmesi olarak tanımlanmaktadır. İnsanlık ve topluluk yaşamı boyunca var olan göçler, eşit

olmayan bir şekilde dağıtılan imkânlar sonucunda olabileceği gibi savaşlar ve sürgünler nedeniyle de görülebilmektedir (Günay vd., 2017: 38).

Demirel (2004)'e göre göç doğal, fiziki ve sosyal faktörler (siyasi, ekonomik ve kültürel) gibi etkenler doğrultusunda gerçekleşmektedir. Göçü meydana getiren kavramlar ise vazgeçilen yer, gidilen-kabul edilen yer, göç şekli (isteğe bağlı, istek dışı ve cebri), doğrultusu, göç hızı, uzaklığı ve süresidir.

Çok yönlü olma özelliği taşıyan göç olgusu toplumların kültürel, politik ve ekonomik özelliklerini etkilemekte aynı zamanda da toplumların bu özelliklerinden etkilenmektedir. Göç olgusu, göç alan yerlerin nüfusunu geliştirirken göç veren yerlerin olumsuz etkilenmesine neden olmaktadır (Lecaj, 2019: 56).

Dünya tarihinin en eski toplumsal hareketlerinden olan göç olumsuz etkilerinin yanı sıra insanlığa yeni ufuklar açarak küreselleşmenin mümkün kıldığı haberleşme ve etkileşimi sağlamış, insanların ve toplumların gelişmiş büyük ülkelerde yaşama isteğini arttırmıştır (Güler, 2021: 231).

İnsan hareketliliğinin karşılığı olan göç, insanlık ve toplumların oluşum tarihinden beri önemli bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Küreselleşmeyle birlikte hız kazanan göç olgusu günümüz modern toplumunun da gündem konularındandır (Deniz, 2014: 177). Göç sebebinden göç edilecek yerin seçimine, süresine, yaşam koşullarının belirlenmesine kadar birçok konuda küreselleşmenin etkilerini görmekteyiz (Çağlayan, 2006: 89).

İnsanlığın geçmişi ve yaşanmışlıkları kadar eski bir olgu olan göç nitelik ve nicelik açısından sürekli genişleyen, gelişen bir hal almıştır (Gözübüyük Tamer, 2019: 22). Göç temelli yapılan çalışmalar da sürekli genişlemesine bağlı olarak yenilenmiş ve artmıştır. Artan göç olayları göçün uluslararası boyutundaki yoğunluktan kaynaklı olarak uluslararası bir sorun haline gelmiştir. Hareketli bir süreç olan göç, sebepleri ve sonuçları ile algılanan bir süreçtir. Bu nedenle göçün daha iyi anlaşılabilmesi adına nedenler, sonuçlar, göçün başlangıç ve bitiş noktası gibi yerler ve göçün gerçekleşme zamanı gibi konular ele alınmalıdır. Böylece göçün geniş yelpazesinden ötürü iktisattan tarihe, sosyolojiden psikolojiye kadar çeşitli bilim dallarını farklı bakış açılarıyla ele almış ve tanımlamalar yapmıştır (Gözübüyük Tamer, 2019: 23).

Castles ve Miller'e göre göçler yeni formlar olarak çağdaş yaşamda kendini göstermektedir. Bu yeni formlar şu şekildedir: (Akt, Güllüoğlu, 2012: 56).

- Göç, küreselleşmektedir.
- Göç, hızlanmaktadır. Dünyada hacim olarak büyümektedir.

- Göç, farklılaşmaktadır. Artık göç, insanların emeklerinin göçü, mülteci veya sığınmacı ya da yerleşmenin kalıcı hale gelmesi gibi durumların çoğunu içermektedir
- Kadınsılaşmaktadır.
- Göç, siyasallaşmaktadır.

Günümüz toplumlarında yaşanan olgu ve olaylar zamanla parçalı ve kırıklı bir yapıya evrilmektedir. Büyük ve kitlesel olgu ve olaylar kendi içinde parçalanarak kristalize edilmiş bir nitelik oluşturmaktadır. Göç olgusu da bu kristalize nitelikteki olgu ve olaylara örnek bir hal almaktadır (Çağlayan, 2006: 67).

Göç, içerisinde birçok dinamikleri bulundurduğu için devletten devlete, toplumdan topluma hatta bireyden bireye farklı boyutlar ve özellikler taşımaktadır. Günümüze kadar olan süreçte göçün öznesi olarak temelde göçmen varken günümüzde bu durum değişmiş ve göçmenin yerini ülkelerin aldığı resmi kararlar ve düzenlemeler, sivil toplum kuruluşları ve devletler almıştır (Adıgüzel, 2020: 22)

Göç olgusu, dünya tarihinin ve uygarlığın gelişmesi katkı sağlayan bir dinamizmdir ve böylece toplumları canlı kılmaktadır. Göç ile kültürlerarası etkileşim sağlanmakta ve bilgi akışı oluşmaktadır (Efe: 2018, 17). Göçün ekonomi gibi bir takım toplumsal kurumlarda dinamizmi sağlarken bir taraftan da “egemenlik ve sömürü ilişkisinin” oluşturmaktadır. Toplumlarda yapısal değişimler veya deformeler meydana getiren göç, yeni problemler ve fırsatların olduğu sosyal sınıfların değişkenliğini hızlandırmaktadır (Ekici ve Tuncel, 2015: 11).

İnsanlar ve toplumlar “küreselleşmenin yarattığı mobilizasyonun etkisi ile” günümüzde toplumsal değişime ve dönüşüme önemli etkisi olan göç olgusu yoluyla daha iyi bir yaşam sürmek amacıyla kırdan kente, daha az gelişmiş bölgelerden çok gelişmiş bölgelere doğru bir toplumsal hareket içerisine girmektedirler. Bu bağlamda göç olgusunun en önemli neden ve sonuçları toplumsal yapılar üzerinde olmaktadır (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1347-1348).

2.1. Göçün Nedenleri

Göç olgusunun meydana gelmesindeki güç sistemi, bir başka deyişle insanların bulundukları yerleri, ana yurtlarını terk edip başka yere yerleşmelerinin sebepleri tarihin her döneminde değişiklik göstermiştir (Karpat, 2015). Dünyada çatışma ve şiddetin artmasıyla göç olgusunun yaygınlaştığı görülmektedir. İnanç farklılıkları, siyasal ve ekonomik sebepler, doğal afetler, savaşlar gibi sebepler insanlık tarihi boyunca var olan ve insanların yaşadığı toprakları terk etmesine neden olan olumsuz sebeplerdir. Son yıllarda dünya çapında ortaya çıkan kargaşa ortamları, ırksal ve dinsel sorunlar, insanların haklarına yönelik olumsuzluklar ve ekonomik temelli sorunlar göç sisteminin artmasına

ve yaygınlaşmasına neden olarak gündeme gelmektedir. Aynı zamanda gelişen teknoloji ve ulaşım imkânları ve buna bağlı olarak iletişim kolaylığı ve küreselleşme göçlerin kitlesel insan hareketlerini kolaylaştırmıştır (Nurdoğan vd., 2016: 218).

Çok geniş bir yelpazeye dayanan göçün sebeplerinin temelinde toplumsal, ekonomik, kültürel ve dini sebepler yer almaktadır. İnsanlar daha iyi toplumsal, ekonomik, kültürel ve dini şartlara sahip olan yerleşim yerlerine geçme yönünde hareket etmeleri göçün en temel sebepleri arasında yer almaktadır (Apak, 2014: 15). Özkan (2019), çalışmasında ise göçün nedenlerini şu şekilde kategorize etmiştir: İşsizlik, doğal afetler, tarım alanlarının azlığı, eğitim, daha iyi yaşam standartlarına kavuşma isteği, terör, işgal gibi sebeplerle can ve mal güvenliğinin tehdidi, aile nüfusunun büyümesi, şehir hayatının çekici özellikleri, makineleşme sonucu işgücü ihtiyacının azalması ve emeklilik.

Dünya genelinde meydana gelen göç hareketlerinin belli başlı temel nedenleri şu şekilde kategorize edilmektedir: ekonomik, siyasal ve sosyo kültürel, dini ve doğal nedenlerdir. Bunların sonucunda göç olgusu şekillenmektedir.

2.1.1. Ekonomik Nedenler

Göçün meydana gelmesinde en önemli etkenlerin başında ekonomik nedenler gelmektedir. Göç hareketlerinin doğrultusu çoğu zaman az gelişmiş ülkelere doğru olacak şekilde meydana gelmektedir. Bunun nedeni ise ekonomik belirleyicilerdir. Bu belirleyiciler istihdam ve gelir temelinde insanların daha iyi şartlarda yaşama istekleridir. İnsanların göç başlangıçlarında daha iyi bir iş ve daha iyi bir gelir istekleri önemli rol almaktadır. İnsanlar bulundukları konumdaki yetersiz iş imkânlarından kaçmak ve daha iyi şartlarda daha iyi gelirle yaşama isteğiyle gelişmiş ülkelere doğru göç etmeye çalışırlar (Öksüz, 2019: 23-24).

İnsanlar ekonomik bakımdan yetersiz bir durum ile karşı karşıya kaldıklarında kendilerini rahatlatmak için bir yer seçerler ve oraya doğru göç hareketini başlatırlar. Böylece göç olgusu işgücünün yer değiştirmesine ve işbölümünün farklılaşmasına neden olmaktadır. 1960'lı yıllarda Avrupa işgücü ihtiyacını karşılamak için göçmen işçileri kabul ederek göç olgusunun hareketliliğinin artmasını sağlamıştır. Fakat günümüzde bu örnek azalmış ve farklılaşmıştır (Günay vd., 2017: 39).

2.1.2. Siyasi ve Sosyo-Kültürel Nedenler

Göçün nedenlerine bakıldığında bölgelerin etnik özellikleri ve farklılıkları, ayrımcılıklar, siyasi sorunlar, rejim değişiklikleri vb. göçlerin siyasi ve sosyo-kültürel nedenlerini oluşturmaktadır. Eğitim ihtiyaçları, geniş ailelerin yaşam biçimlerindeki sorunlar, aile içindeki otorite sistemi sosyo-kültürel göç nedenlerine verilebilecek başka örneklerdir (Günay vd., 2017: 39-40).

Savaşlar, terör, mübadeleler, siyasi çatışmalar, ihtilaller, sürgünler göçün oluşmasında etkili olmaktadır. Bu örnekler göçün siyasi nedeni olarak hareketliliğin başlangıcını meydana getirmektedir. Siyasi nedenlere örnek olarak Osmanlı'nın yenilgiye uğradığı Rus Harbinden sonra Kafkasya'dan yapılan göçler, Yugoslavya'nın parçalanmasıyla meydana gelen göçler, Ortadoğu'da geçmişte ve günümüzde yaşanan iç çatışmalar sonucunda yapılan göçler gösterilmektedir (Tamer, 2020: 2812).

Siyasal nedenli göçlerde meydana gelen kitlesel göçler hem terk edilen hem de göç edilen bölgelerde siyasi sonuçları da beraberinde getirmektedir. Anadolu'nun geçiş güzergâhında olması nedeniyle siyasi olarak birçok göçlere şahit olmuş ve bu durum Anadolu'nun kendi siyasi yapısını da etkilemiştir. "Selçuklular ile Osmanlı'da uygulanan iskân siyaseti, Cumhuriyet döneminde yaşanan nüfus mübadelesi ve sonrasında ortaya çıkan iç ve dış göç hadiseleri ülke siyasetini doğrudan veya dolaylı yollardan etkilemiştir" (Tuncel ve Ekici, 2019: 50).

2.1.3. Dini Nedenler

Göçe neden olan faktörler arasında din de vardır. Dini gerekçeler insanların göçe başlama ve karar aşamasında etkili olabilmektedir. Bazı olaylar karşısında insan dini kararları nedeniyle veya dini ifade etme özgürlüğünün kısıtlanmasından dolayı zulme uğrayabilmektedirler. Bu durumlar ise insanların göç etmesine neden olmaktadır (Martikainen ve Özmen, 2010: 269).

Ortaçağda yaşanan istila ve fetih olayları sonucunda yapılan göçler göçün dini nedenlerine örnektir. Perslerin Filistin'i işgal etmesi üzerine Yahudi diasporasının başlaması, Haçlı Seferleri, Hz. Muhammed'in Mekke' den Medine' ye hicreti, Endülüs Yahudilerinin Osmanlıya sığınması gibi göç örnekli dini nedenlidir (Doğan, 2020: 17).

2.1.4. Doğal Nedenler

Volkanik püskürmeler, depremler, sel olayları, kuraklık ve çölleşme gibi doğal afetler göç hareketinin başlamasındaki doğal nedenler arasındadır. Doğal nedenler sonucunda meydana gelen göçlere 1988 yılında Ermenistan'da meydana gelen 7,2 büyüklüğündeki deprem sonucunda 500 bin civarında insanın Rusya ve Ukrayna'ya göç etmesi, 1994 yılında yaşanan toprak kaymaları sonucu binlerce Kırgız'ın göç etmesi, 1999 Marmara Depremi sonucu birçok kişinin göç etmesi örnek olarak verilmektedir (Bulak, 2015: 53).

2.2. Göç Türleri

Göçe siyasi, ekonomik ve toplumsal olayların neden olmasının yanında bu olayların birleşmesiyle de göç meydana gelebilmektedir. Göçe neden olabilecek faktörler göç türleri ile

bağlantılı olduğu görülmektedir. Başka bir deyişle göçe neden olan faktörler göç türlerini de şekillendirmektedir (Gözübüyük Tamer, 2019: 25). Bu bağlamda göçler, amaçlarına, nedenlerine, meydana gelme şekline, göçmenlerin özelliklerine (Adıgüzel, 2016: 12), göç etme sürecinde gidilecek yer ile arasındaki mesafeye veya gidilen yerin özelliklerine ve coğrafi sınırın özelliklerine gibi birçok etkene göre sınıflandırılabilir.

Göç türlerinden *amacına göre göçler* insanların istek, beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda değişkenlik gösterebilir. İnsanların bulunduğu çevreyi beğenmemesi, ekonomik olarak daha iyi şartlar, daha iyi bir hayat şartları, iş imkânlarının fazla olması, eğitim ve sağlık olanaklarının verimli olmasının istenmesi gibi etkenlerden dolayı göç edilmektedir (Gözübüyük Tamer, 2019: 25).

Gerçekleştiriliş biçimlerine göre göçler; bireysel veya kitlesel, gönüllü veya zorunlu, düzenli (yasal) veya düzensiz (yasadışı/kaçak) şeklinde kategorize edilmektedir. Kişinin göç etme kararını kendisi alması gönüllü bir göçtür. Bulunulan yerden daha iyi hayat şartlarına sahip olmak, hayalleri gerçekleştirmek, farklı bir kültürde veya farklı bir yerde hayat sürme isteği gönüllü göçlerin temelini oluşturmaktadır (Yalçın, 2004). Gönüllü göç, insanın veya toplumların kendi isteği ile bir bölgeden başka bir yere konuma göç etmesidir. Gönüllü göçlerde göç etme isteğini yaratan genellikle bırakılan yerden ki ekonomik ve sosyal koşulların zorlamasıdır. Gönüllü göçlere evlilik, eğitim için yapılan göçler ve iş hayatı için yapılan göçler örnek olarak gösterilebilmektedir. II. Dünya Savaşı'nın akabinde Avrupa ülkeleri tekrardan normale dönebilmek adına az gelişmiş ülkelere ve gelişmekte olan ülkelere işgücü ihtiyacını karşılamak için göç kabul etmiştir. Özellikle 1954 ve 1970 yılları arasında Almanya, Yunanistan, Türkiye ve İspanya gibi ülkelere insan gücü için göç almıştır. Yapılan bu göçlerin temelinde ekonomik sebepler olması ve büyük oranda insanların kendi isteklerine bağlı olmasıyla göç türlerinden gönüllü göçlerin içinde yer almaktadır.

Zorunlu göçler ise doğal afetler, savaş ya da çatışmalar nedeniyle meydana gelmektedir. Zorunlu göç türünde insanlar mecbur kaldıkları için ellerinde olmayan nedenlerden dolayı bulundukları yeri bırakmaktadır. Bu göç türü irade dışında gerçekleşmektedir. İrade dışında gerçekleşmesinden dolayı sosyal ve psikolojik olarak göç edenleri olumsuz yönde etkilemektedir (Erkan ve Bağlı, 2005: 109). Zorunlu göçlerde savaş, doğal afetler, sürgünler, çatışma ve terör gibi etmenler yer almaktadır. Ekonomik zorluklar ve sıkıntılar, zorluklar ve imkânsızlıklar, derinlemesine hissedilen yoksulluklar zorunlu göçlerin temelinde yer almaktadır (Tuzcu, 2008: 1).

Ekonomik ve siyasi sorunlar, devletlerin yapısal gelişmeleri, çıkar çatışmaları, iç savaş ve karışıklıklar, doğal afetler, insan haklarına uygun olmayan durumlar binlerce insanı yaşadıkları ülkeleri yasal ya da yasal olmayan yollardan terk etmeye mecbur bırakabilir. Tarihsel süreçte doğal felaketler, kölecilik, sömürgecilik, ülkeler arası ya da ülke içi savaşlar, çatışmalar gibi sebepler zorunlu göçe yol açmıştır. 15. ve 18. yüzyıllar arasında Afrika'dan 15 milyon insan köle olarak çalıştırılmak üzere Amerika kıtasına götürülmüş; 19. yüzyılda milyonlarca insan Çin ve

Hindistan'dan Amerika ve Avrupa'ya sözleşmeli işçi olarak gönderilmiş; 20. yüzyılda meydana gelen iki büyük dünya savaşı milyonlarca insanı yurdundan etmiştir (Giddens, 2010).

İnsanın farklı bölgeler, coğrafyalar, ülkeler arasındaki göçü *bireysel göç* olarak tanımlanmaktadır. (Gözübüyük Tamer, 2019: 26) . Göç kişinin veya topluluğun kendi karar ve isteği doğrultusunda olabileceği gibi kitlesel bir sistemde de olabilmektedir. Kitlesel olan göçler bir dalga şeklinde ilerlemektedir. Daha iyi bir sosyal, siyasal, ekonomik vb. bir hayata kavuşmak için yapılan göçler toplumsal bir şekilde gerçekleşiyor ise bu durum kitlesel göçtür. Daha iyi bir hayat yaşamak için bireysel kararlar sonucu yapılan göç ise bireysel göçtür. Bireysel göçler tek bir kişiyi etkilediği gibi aynı zamanda çekirdek aileyi de etkileyebilmektedir (Ekici ve Tuncel, 2015: 14). Buna karşılık kitlesel göç olgusunda çoğunlukla bir zorunluluktan kaynaklandığı ve kolektif bir hal aldığı görülmektedir.

Göç türleri son olarak, insanların göç edecekleri yerin mesafesi ya da mekân/coğrafya gibi sınır özelliklerine göre kısa veya uzun, ulusal sınırlar içinde veya uluslararası göç olarak kategorize edilmektedir. Göç edilen yer kısa mesafeli yani ülke sınırları içinde veya uzun mesafeli yani ülke dışı-uluslararası-kıtalararası şeklinde olabilmektedir (Gözübüyük Tamer, 2019: 27). Bir başka tanımlamayla kişilerin kendi bulundukları ülkelerinin sınırları içerisinde gerçekleşen göçler iç göç diğer adıyla ulusal göç, kişinin kendi bulunduğu ülkenin sınırları dışında başka ülkelere yapılan göçler ise dış göç diğer adıyla uluslararası göç şeklindedir. İç göç, kişinin kendi ülkesi içerisinde yer alan bölge, şehir, köy, mahalle, kasaba vb. yerlerden yine kendi ülkesi içerisinde başka bir yere geçmesi olarak ve kişilerin kendi istekleriyle oluşmasıdır (Keleş: 1998). İç göç olgusunda önemli olan faktörler kişilerin iki nüfus sayımı arasında farklılıkların oluşması yani ikametgâh farkı ve göç edenlerin beş yaş üstü olmasıdır (Bayraklı, 2007: 19). İç göç olgusunda ülke içerisindeki insanların bir hareketinden bahsedildiği için ülke nüfusu değişmezken terk edilen yer ve gidilen yerdeki bir değişim söz konusudur (Gözübüyük Tamer, 2019: 27). Türkiye'de iç göçler genellikle gelişmemiş bölgelerden gelişmekte olan veya gelişmiş bölgelere ve kıyı bölgelere doğru yapılmaktadır. İç göçlerin diğer hareket yönleri ise şehirden başka bir şehre, şehirden köye, köyden şehre ve köyden başka bir köye şeklindedir. İç göçlerin nedenleri ve sonuçları ülkeden ülkeye, kentten kente hatta kültürden kültüre göre değişmektedir. Ülkemizde 1950'li yıllardan sonra sanayileşmeyle birlikte ve kırsal yaşamın zor şartlarından dolayı kentsel yaşama doğru gerçekleşmiştir (Öztürk, 2007: 248-250). Daha iyi bir yaşam standartları için ulus içinde yapılan iç göçler içinde olumsuz durumları da beraberinde getirebilmektedir. Bu olumsuz durumlar ise göç alan bölgedeki istihdam sıkıntısı, işsizlik ve işsizliğin kronikleşmesidir (Bahar ve Bingöl, 2010: 55).

Dış göç ise bir ülkeden başka bir ülkeye hareket edilmesiyle gerçekleştiği için iç göçün aksine ülke nüfusunun miktarı değişmektedir. Her iki göç türü, gönüllü olabileceği gibi aynı zaman da zorunlu da olabilmektedir. Dış göçler içerisinde yabancılık, devlet, vatandaşlık gibi kavramları barındırmaktadır (Urk: 2010). Uluslararası göçler adıyla da kullanılan dış göçler siyasi bir bölge

sınırının değişmesi, ekonomik temelli veya gidilen bölgede insanların hayatlarını devam ettirmek istenmesi ve süreli veya süresiz yerleşmek istenmesi temelinde oluşmaktadır. Dış göç olgusunda ekonomik ve siyasal nedenler ağır basmakta ve az gelişmişliğin zincirinin kırılması olarak görülmektedir (Bayraklı, 2007: 19).

Tarihsel olarak bakıldığında dış göçler, başka bir tanımla farklı bir ülkeye mensup kişinin herhangi başka bir ülkeye gidişi ve gidilen yerde kalması belirli yasalara belirli kurallara bağlıdır. Bu kurallar ve yasalar her ülke için farklı olsa da ülkelerarası ikili ilişkiler bağlamında uyumlu olması amacıyla uygulamalar ve girişimler barındırmaktadır. Uluslararası göç kavramı ülkelerin yaptığı uygulamalar ve girişimler doğrultusunda yabancı turistleri, mültecileri ve sığınmacıları, geçici göçmen işçileri, oturma izni olanları, aile kurma amaçlı yapılan göçleri ve başka bir ülke vatandaşı olmak için yapılan göçleri birbirinden ayırmaktadır. Bu kapsamda turist olarak göç edenler dış göç (uluslararası göç) kategorisine dâhil edilmezken başka türlü göç eden yabancılar dış göçü oluşturan önemli öznelerdir (İçduygu vd., 2009: 27-28).

Bu çerçevede, uluslararası göçler ikiye ayrılmaktadır. Birincisi *düzenli göç* ikincisi ise *düzensiz göçtür*. 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (YUKK) tanımına göre kişilerin yasal yollar ile ülkeye gelişi, kalışı ve çıkışını temsil eden göç hareketine düzenli göç denilmektedir. Düzenli göçte kişilerin göç ettikleri bölgedeki yasalara uygun bir şekilde ülkeye giriş yapması bakımından önemlidir. Düzenli göçe karşılık yasa dışı yollarla kişilerin ülkeye gelişi, kalışı, işgücüne katkı veya çıkışı düzensiz göç olarak tanımlanmaktadır. *Düzensiz göç* bir tür yasa dışı göçtür. Düzensiz göçte kişiler o ülke için gerekli olan çalışma, ikamet etme gibi resmi kuralları yerine getirmemiş durumdadır. Düzensiz şekilde göç edenler aynı zamanda bıraktıkları ülkelere çıkarken de gerekli olan resmi gerekliliklerini yerine getirmeden ülkeden çıkmaktadırlar (Akıncı vd., 2015: 63). Bu bağlamda yasa dışı göçmen ise bireyin kendi ülkesini yasalar ışığında bırakarak bir başka bölgeye, ülkeye resmi olmayarak girmesi veya yasal yollarla başka bir ülkeye girip gerekli süre içerisinde geri dönmeyip kalmaya devam etmesidir (Deniz, 2014: 177-178).

Transit göç kavramı ise 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır ve göç edenlerin gittikleri ilk ülkede belli bir süre kalıp ilerleyen zamanda bir başka ülke sınırlarına geçip ilerlemesi sürecidir. (Topcuoğlu, 2016: 4). Bir şemsiye terim olarak transit göç içerisinde iltica, göçmen, mülteci, döngüsel göç gibi kavramları barındırmaktadır. Olumsuz şartlardan dolayı bir ülkeden başka bir ülkeye geçişi ifade eden transit göç zorlukları, uzun yolculukları ve bazen de tehlikeleri ifade etmektedir. Transit göç, göçün devam edebilmesi için bir ülkede uzun süre kalınması veya zorunlu olarak göçün durdurulması gibi olayları bünyesinde barındırmaktadır. Transit göçün dört temel güzergâhı şu şekildedir: (Şemşit, 2018: 284-285).

- Doğu: Beyaz Rusya, Azerbaycan, Ukrayna, Rusya
- Güneydoğu Avrupa: Kıbrıs, Balkanlar, Türkiye
- Orta Akdeniz: Tunus, Malta, Libya
- Atlantik ve Batı Akdeniz: Cezayir, Moritanya, Fas

bu güzergahlar düzleminde göç rotası belirlenmekte ve şekillenmektedir.

2.3. Göç Kuramları

Bu başlık altında göç sosyolojisinde sıkça ve yaygın olarak kullanılan göç kuramlarına yer verilmiştir. Burada yer alan göç kuramlarından çalışma kapsamına uygun kuramsal çerçeveden hareketle, sonuç kısmında araştırma bulguları yorumlanacaktır.

2.3.1. Ernst Georg Ravenstein Kuramı

Ernst George Ravenstein göç olgusu ile ilgili ilk açıklayıcı kuramı ortaya koymuştur. Ernst George Ravenstein kuramını 1885 yılında yazmış olduğu “The Laws of Migration (Göç Kanunları)” adlı yazısı ile açıklamıştır (Özdemir, 2008: 16).

Göç ile ilgili yapılan çalışmaların başlangıç noktasından olan Ravenstein Göç Kanunları başlığı altında fikirlerini sunmuştur. Farklı coğrafyaları inceleyerek göçün nedenleri ile ilgili bilgiler ortaya koymaya çalışmıştır. Ravenstein göçün daha çok kısa mesafelerde gerçekleştiğini fakat sanayileşmeyle birlikte uzun mesafelerde de gerçekleşebileceğini söylemiştir. Bu düşünceler ışığında göçün yaşanılan yerdeki zor şartların göçe neden olabileceğini ileri sürmüştür. Böylece göçlerin hızla artacağını, kadınların genellikle kısa mesafeli göçler yapacağını fakat büyük yerleşim yerlerinde yaşamış kadınların uzun mesafeli göçleri de tercih edebileceğini belirtmiştir. Ravenstein kuramının bu fikirler doğrultusunda sanayileşme ve kentleşme temelinde kurmuş ve Amerika ile Avrupa göçlerini ele alarak yedi maddeli göç kanunları geliştirmiştir (Ak, 2021: 1753).

Ravenstein’in göç kanunları şu şekildedir (İnce, 2019: 2584):

- Göç hareketi genellikle kısa mesafede gerçekleşmektedir. Yapılan göçler sonucunda ise yerel halkta etkilenip daha kitlesel düzeyde göçler başlamaktadır. Bu göçler de genellikle sanayi ve ticaret merkezlerine doğru olmaktadır.
- Göçler domino taşları gibi bir etki bırakarak dünyaya yayılmaktadır.
- Sanayinin etkin olduğu yerleşim yerlerinde de artan işgücü ihtiyacı göç edenler sayesinde karşılanmakta ve böylece bu merkezler ve göç edenler arasında bir tür arz talep dengesi kurulmaktadır.

- Zincirleme bir şekilde başlamış olan bir hareketi diğer göç hareketlerini doğurmaktadır.
- Sanayi ve ticaret merkezlerine yapılan uzun mesafeli göçler de meydana gelmektedir. Burada etken ekonomik temellidir.
- Kırdan yaşayan insanların göç etme eğilimleri daha fazladır.
- Kısa mesafeli göçlerde kadınlar uzun mesafeli göçlerde ise erkeklerin sayısı daha fazladır.

2.3.2. İtme Çekme Kuramı

1966 yılında Everett Lee tarafından “Bir Göç Teorisi” adlı makale yazılmıştır. Bu makale ile Lee ilk olarak İtme Çekme kuramının temel işleyişini ortaya koymuştur (Eren ve Çakran, 2017: 9).

Lee göçü bir yerden başka bir yere giderek yarı kalıcı veya kalıcı şekilde yaşanması olarak tanımlamıştır. Lee’nin kuramına göre göç türlerine bakılmaksızın (gönüllü-gönülsüz, iç-dış veya mesafelere bakılmaksızın) tek bir olgu olarak ele alınmaktadır. Bu olguların ne şekilde olduğuna bakılmaksızın her göç olgusunun içinde engeller dizisi barındırdığını belirtmektedir (Yılmaz ve Özer, 2022: 284).

Kurama göre göçün başlaması için dört ana faktör bulunmaktadır. Bunlar şu şekildedir (İnce, 2019: 2586):

- Menşe ülke ile ilgili faktörler
- Hedef ülke ile ilgili faktörler
- Araya giren engeller
- Bireysel faktörler

Lee göç hareketini pozitif, negatif ve nötr olmak üzere üç bileşen doğrultusunda incelemektedir. Bireylerin mevcut ikamet ettikleri yerde kalmalarını sağlayan etkenler pozitif (+), bireyleri göç etmeye teşvik eden etkenler negatif (-) ve bireylerin göç kararı almalarında herhangi bir etkisi olmayan etkenler ise nötr (0) faktörler olarak sınıflandırılmıştır (Yılmaz ve Özer, 2022: 284).

Lee’ye göre göç hareketinin başlaması için menşe ülke ile hedef ülke arasında itici ve çekici faktörlerin bulunması gerekmektedir. İtici ve çekici faktörler hem menşe ülkede hem de hedef ülkede bir aradadır (İnce, 2019: 2586). Hem insanların göç hareketine başladığı nokta hem de göç edilecek yerde, bu kişileri göç edilen yerde tutmak veya oraya çekmek için sayısız faktör olduğu gibi onları geri iten başka dinamikler de vardır. Bu dinamikler kuramda (+) ve (-) işaretleri ile gösterilmiştir. Tüm bunların yanı sıra, insanların temelde kayıtsız olduğu, (0) olarak gösterilen başka durumlar da vardır. İtme ve çekme kuramına göre, çekici faktörlerin sağladığı avantajlar kişiden kişiye ve ihtiyaca binaen değişebilir. Örneğin; çocuklu bir ailede göç edilen yerde eğitim çekici bir faktör olarak

görülürken, çocuksuz ailelerde yüksek vergi sebebiyle eğitim faktörü nötr bir etki yaratacaktır (Yılmaz ve Özer, 2022: 285).

Özetlendiğinde, Lee'nin İtme Çekme Kuramına göre kişilerin bulunduğu-yaşanılan yer ile göç ile gidilecek yer arasından çekici veya itici faktörler etkili olmaktadır. İtme-çekme kuramı göç kavramını; bireyin kendi toprağından ayrılmasına sebep olan "itici" faktörler ile gitmeyi tercih ettiği yere yerleşmesine sebep olan "çekici" faktörlerin bileşimi olarak tanımlamaktadır (Ak, 2021: 1753).

2.3.3. Petersen'in Beş Göç Tipi

William Petersen 1958 yılında "Göçün Genel Tipolojisi (A General Typology of Migration)" adlı makalesi ile göç olgusunu belirli bir sınıflandırma ile açıklamıştır (Akyıldız, 2016: 146).

Petersen "Eğer bütün insanlar doğası gereği yerleşikse, neden bazıları göç ediyor da bazıları etmiyor?" sorusunu sormaktadır. Böylece göç ve göçün nedenlerini incelemiştir. Petersen kuramında göçü ele alırken kimlik koruma ve yenilik arayışı etkenleri ile incelemektedir. Bu etkenlerin içeriğini ise itici ve çekici nedenler ile ele almıştır. Bu doğrultuda beş farklı göç tipi ortaya koymuştur (Anık, 2019: 26). Birincisi, ilkel göçtür. İlkel göç, doğal nedenler kaynaklı ortaya çıkabilecek itici ve çekici nedenler doğrultusunda yapılan göçlerdir. Diğer göç tipleri yönlendirilmiş ve zoraki göçlerdir. Bu göç tiplerinde toplumsal durumlar temelinde ortaya çıkan itici ve çekici etkenler temelinde yapılan göçlerdir. Göç kararında kişinin kararı söz konusu değildir. Çünkü devletin veya yaşanılan toplumsal olayların etkisi yer almaktadır. Kurama göre dördüncü göç tipi kişinin veya ailenin kendi isteği doğrultusunda yapılan serbest göçlerdir. Son göç tipi ise kitlesel göçlerdir. Bu göçler, kolektif bilinç hâkim olup teknolojinin gelişmesi etkilidir (Ak, 2021: 1754).

2.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

Kesişen Fırsatlar kuramı Samuel Stouffer tarafından açıklanmaktadır. 1940 yılında Samuel Stouffer, "Kesişen Fırsatlar: Hareketlilik ve Mesafe ile İlişkili Kuram (Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility and Distance)" adlı makalesi ile göç olgusunu kesişen fırsatlar açısından ele alarak göç ile mesafe ilişkisini incelemiştir (Akyıldız, 2016: 135).

Stouffer tarafından öne sürülen kesişen fırsatlar kuramı; sosyal aktör olarak göçmeni temele alarak bireyin göç sebeplerine ve göç kararına yoğunlaşmaktadır. Mesafe ve gidilecek yerdeki imkânlar bu kuramın temelini oluşturan durumlardır. (Ak, 2021: 1754).

Stouffer net bir şekilde herhangi iki merkeze yönelecek olan göçte, çekme faktörlerinin önemli olduğunu, fakat bu faktörlerin önemini belirleyen temel noktanın da mesafe olduğunu dile getirmektedir. Buna göre, belli bir mesafeye göç edecek kişilerin sayısı bu mesafedeki iş

imkânlarının çokluğuyla doğru orantılıdır. Ayrıca göç edilecek hedef yerle yerleşik bulunulan yer arasındaki mesafenin kısa olması da, göçe yönelecek olan kişiyi göç için cesaretlendirmekte ve göçü olumlu anlamda etkilemektedir. Yani göç edilecek yerdeki iş imkânlarının çokluğu ve göç mesafesinin kısalığı, o çekim merkezine göç eden kişilerin sayısını artıran faktörlerdir (Çağlayan, 2006: 77).

2.3.5. Merkez Çevre Kuramı

Merkez çevre kuramı Immanuel Wallerstein, Samir Amin, Andre Gunder Frank gibi düşünürler tarafından geliştirilmiştir. Bu düşünürler dünyayı iki parçalı olarak düşünmektedir. Bu iki parçasının biri merkez (center) diğeri ise çevre (periferi) dir. Düşünürlere göre merkez gelişmiş kapitalist Batı ülkeleri çevre ise gelişmemiş veya az gelişmiş ülkelerdir (Aydemir ve Şahin, 2017: 366).

Merkez çevre kuramı az gelişmiş ve gelişmiş ülkelerin ilişkisini anlamaya yöneliktir. Kuram göçü modernleşmeyle artan süreçten daha çok az gelişmiş ülkelerin işgücünün gelişmiş ülkelere geçişi şeklinde tanımlamaktadır. Buna karşılık kurama göre bu durum gelişmekte olan ülkeler için olumsuz bir etki yaratmaktadır (Ak, 2021: 1754).

Merkez-çevre kuramına göre çevre ülkeler, merkez ülkeler için vazgeçilemeyecek bir durumda ve merkez ülkelerin sürekli kapitalist gelişimi açısından ihtiyaç duyulan bir konumdadırlar. Meydana çıkan bu ihtiyaç, aslında bağımlılık zincirini oluşturan iktidar mekanizmasının temel gereksinimidir. Kurulan bağımlılık sistemi içerisinde merkez ülkeler, hammadde ve üretilen mamul malın pazarlanması, ucuz işgücü gibi durumlar için çevre ülkelere ihtiyaç duymaktadırlar. Çevre ülkelerden gelen hammadde, yine çevre ülkelerden gelen ucuz işgücüyle işlenerek maliyet düşürülmekte ve düşük maliyetli bu ürünler ülke içinde tüketilmekte ya da diğere ülke pazarlarına ihraç edilerek kapitalist sisteme bir geri dönüşüm sağlanmaktadır. Kuramın temel işleyişi çerçevesinde, merkez ülkeler varolan kapitalist birikimlerini geliştirmek ve mükemmelleştirmek için çevre ülkelere ihtiyaç duyarlar. Çevre ülkeler de, kapitalist gelişimlerini tamamlama ve ekonomik refahlarını yükseltmek için merkez ülkelerle bu tip bir ilişki sistemine dâhil olmaktadır. Net bir şekilde görüldüğü üzere, bağımlılık tüm gelişmişlik ve az gelişmişlik kriterlerine göre olsa da sadece tek taraflı değildir. Çünkü kurama göre gerek merkez olarak kabul edilen gerekse de çevre olarak kabul edilen ülkelerin, çeşitli bağlamlarda ve yapılarda birbirlerine ihtiyaçları vardır. Kuramın işleyişine göre, kapitalist etkiler ve bu etkilerin yarattığı işleyişler sistemi çok önemlidir. Herhangi bir dünya sistemi çerçevesinde oluşan merkez çevre ilişkisinde kapitalist ağların etkisiyle çevre ülkelerde bir nüfus hareketi meydana gelmektedir (Çağlayan, 2006: 80).

2.3.6. İlişkiler Ağı Kuramı

Bu kuramın temelinde hedef ülke ile kaynak ülke arasındaki göçmenlerin kurduğu sosyal ilişkiler ve bu ilişkinin diğer göçlere etkisi yer almaktadır. Abadan Unat (2017: 65)'a göre bu kuramın temel noktasını oluşturan prensipler şunlardır:

- Göçmen ilişkileri bireylerin göçe eğilimini arttırarak yaygınlaştırmaktadır.
- Göçmenler arasında oluşan ağ ilişkisi göçten kaynaklı maliyetleri ve riskleri azaltarak ücret farklılıklarının etkisini ortadan kaldırmaktadır.
- Göçmen ilişkilerinin kurumsal bir yapıya dönüşmesiyle sosyoekonomik olarak her göçmeni kapsayan ve daha çok gönderen ülke topluluğunu temsil eden bir durum ortaya çıkmaktadır.
- Göç edilen ülkede ağ ilişkilerinin kurulması sonucunda kontrolü zor bir durum oluşmakta ve bu durum göç politikalarının etki edemeyeceği göç örüntülerini oluşturmaya devam etmektedir.
- Göçmen ailelerini birleştirmeyi hedefleyen politikalar göçmen ağlarını daha da güçlendirmektedir.

Kurama göre göçmenler arasında oluşan bağ göç edecek diğer kişiler için bir el kitabı niteliğinde olacaktır. Bu sayede ise göç edecek kişiler ve göç etmiş kişiler ağ kurarak daha az masraf ve daha az risk alacaklardır. Böylece uluslararası göçlerde karşılaşılan prosedürler, göç serüvenleri ve göç edilen topluma adaptasyon süreci göçmen ağları ile daha kolay bir hale gelecektir (Görgün, 2017: 1323).

2.4. Uluslararası ve Ulusal Hukukta Göçe İlişkin Belli Kavramlar

İnsanlık farklı sebeplerle bireysel veya çeşitli topluluklar ya da kitleler şeklinde sınırları içinde bulundukları ülkelerinden çıkarak başka ülkelere geçiş yapmışlardır. Tarih dünya için yer değiştiren insan ve topluluklarla ilerlemiştir. Ancak ülke yönetimleri açısından sınırların netleşmesi, devletlerin yönetimindeki otoritelerin önem kazanmasıyla modern toplum yaşamında birçok alanda olduğu gibi göç sisteminde de bir takım kural ve kanunlar oluşmaya başlamıştır. Bu oluşumun ilk kuralları ve aslında en kapsamlı kuralı herhangi bir devletin vatandaşının herhangi bir başka bir devlette kurlsız ve sistemsiz yaşamasının kabul edilebilir olmaması, bu yaşama hakkının gidilen devletteki izinlere bağlanmasıdır. Göçün oluşturduğu insan hareketliliğinin iki grubu vardır. İlki, insanların kendi yaşadıkları ülkenin koşulları ve şartlarını beğenmeyerek koşullarının özellikle ekonomik şartlarının daha iyi olduğu düşünülen başka ülkelere göç etme isteği ikincisi ise yaşanan siyasi olumsuzluklar temelinde yaşadıkları bölgeyi bırakıp başka ülkelere gitme zorunluluğu taşıyan göçmenlerdir (Çelik, 2018: 37). Göç tanımında öne çıkan yer değiştirme ve yerleşme vurguları göz önüne alındığında göçmeni 'yer değiştirme' ve değiştirdiği yere 'yerleşme' çabasında olan kişiler olarak tanımlamak

mümkündür. Uluslararası Göç Örgütü tarafından göçmen (IOM, 2019), (1) kişinin hukuki statüsüne, (2) hareketin gönüllü olup olmadığına, (3) hareketin sebeplerine ya da (4) kalış süresinin uzunluğuna bakılmaksızın, ikamet ettiği yerden ayrılarak uluslararası sınırlar ötesine ya da bir devlet içerisinde bir yerden başka bir yere geçmekte olan ya da geçmiş kişi şeklinde tanımlanır (Gözübüyük Tamer, 2019: 24).

İnsanların büyük çoğunluğu iş, aile ve eğitim sebepleriyle uluslararası göçe başvuruyor. Bunun dışında, bu sayıya her yıl savaş, iç çatışma ve işgal ortamından kaçarak ülkelerini terk eden ve başka bir ülkeden uluslararası koruma talep eden on binlerce kişi eklenmektedir. Mülteciler ırk, din, uyruk, belli bir sosyal gruba mensup olma veya siyasi görüş yüzünden haklı nedene dayanan korku nedeniyle ülkelerinden kaçan ve güvenli bir yer bulmak için uluslararası sınırı geçen kişilerdir. Sığınmacı, ilgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurusunun sonucunu bekleyen kişiler olarak tanımlanır. Yani, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) kaynaklarında uluslararası koruma başvuru sahiplerinin “sığınmacı” olarak, uluslararası koruma statü sahiplerinin ise “mülteci” olarak nitelendirmektedir (Gözübüyük Tamer, 2019: 26).

Dünya genelinde bakıldığında mültecilerin ana nitelikleri meydana getirildiğinde kültür, yaşam şekli ve tarzı, sosyal ve ekonomik yaşantı ve dil farklılıklarından dolayı gidilen ülkelerde farklılık göstermektedirler. Bu nitelikler çoğunluklu eğitim düzeylerinin daha düşük olmasının yanı sıra kadın ve çocukların sayıca daha yüksek olması göze çarpmaktadır. Diğer taraftan göçü alan ülkelere bakıldığında, mültecilerden dolayı demografik olarak endişelerinin olduğu, kültürel olarak farklılaşmadan dolayı mesafeli oldukları, ekonomik olarak bir takım kayıplara şahit oldukları görülmektedir. Mülteciler sosyal hizmet ve kamu hizmetlerinde bir yük olarak görülmektedirler ve bu durumun olumsuzluklara yol açtığı düşünülmektedir. Ayrıca suç işleme konusunda daha çok meyilli oldukları ve çeşitli hastalıklara sebep olduklarına inanıldığı için mülteciler karşısında toplum olumsuz bir durum söz konusudur (Nurdoğan, vd., 2016: 228).

2011 yılından bu yana Suriye uyruklu vatandaşların ülkemize giriş yapmasıyla başlayan süreç sürekli artış göstererek devam etmiştir. Suriye’de yaşanan iç sorun ve karışıklıkların bitmemesi ve bu sorunların hızla devam etmesinden dolayı Suriye uyruklu insanların ülkemize misafirlik ile başlayan sürecin ciddileşerek ilerlemesine neden olmuştur (Artan ve Arıcı, 2017: 3). Suriye uyruklu insanların geldiği ilk yıllarda gelenler mülteci kamplarında bulunmaktaydı. Bu durum mültecilerin geçici olduğu düşüncesini yaratmıştır. Giderek artan mülteci sayısı ve gelişmeler ışığında 2014’ten itibaren özellikle akademik çalışmalar konuya yönelmiş, STK’lar mülteciler ve yapılabılır durumlar üzerine yoğunlaşmıştır ve genel duruma bakıldığında çalışmalar mülteci olarak gelen kişilerin kalıcı olacağı düşüncesini doğurmuştur, böylece mültecilerin bu uzun süreli kalma düşüncesi temelinde çalışmalar şekillenmiştir (Bayrak, 2018: 13).

Uluslararası koruma kapsamındaki kişilere ilişkin BMMYK, mülteci ve sığınmacı kavramlarını kullanmaktadır. Türkiye’de yaşayan uluslararası koruma başvuru ve statü sahipleri ile geçici koruma altındakiler, uluslararası düzeyde mülteci olarak adlandırılmaktadır. Ancak, Uluslararası koruma kapsamındaki kişilere yönelik BMMYK’nın tanımları ile Türkiye’deki resmi tanımlar arasında bir terminoloji farkı bulunmaktadır (Gözübüyük Tamer, 2019: 44). Bu tanımlama, Türkiye’nin Birleşmiş Milletlerin 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi’ne koyduğu coğrafi sınırlama koşuluyla bir aykırılık göstermektedir. Zira 1951 Sözleşmesi’ne konulan bu coğrafi sınırlamaya göre, Türkiye yalnızca Avrupa ülkelerinden sığınma talebinde bulunan kişilerin taleplerini değerlendirecek ve onlara mülteci statüsünü verecek ancak Avrupa dışından gelen sığınmacılar konusunda herhangi bir yükümlülük altına girmeyecektir. Bu minvalde, Türkiye’nin ilticayla ilgili temel sözleşmesi 1951 tarihli Cenevre Sözleşmesi ve temel protokolü de 1967 tarihli protokoldür.

1990’lı yıllarda küreselleşme ve küreselleşmenin etkileriyle uluslararası göçler daha ulaşılabilir bir göç tipi haline gelmiş böylece Türkiye için bir yoğunlaşma olmaya başlamıştır. Cenevre Sözleşmesiyle bir sınırlandırma yapılmasına rağmen sözleşme bu dönemde yetersiz kalmaya başlamış ve 1994 tarihi ile İltica yönetmeliği hazırlanmıştır. Bu adım Türkiye için göç yönetimi adına önemli bir adım olmuştur. Yapılan bu yönetmelik ile Türkiye gelen göçmenlere diğer ülkeler kabul edene kadar ve tanım olarak mülteci tanımına uygun ve sığınma talebi olan kişilere ikamet izni vere ve sığınma imkânı sağlayacaktır (Bozkaya ve Kıncal, 2018: 107-108).

Ardından, Türkiye'nin ilticayla ilgili ilk kanunu olarak 2013 yılında “Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu” (YUKK) yürürlüğe girmiştir. Bu kanunun Geçici Korumayı düzenleyen 91. maddesi temel alınarak 1994 Yönetmeliği yürürlükten kaldırılmış ve 2014 tarihli Geçici Koruma Yönetmeliği çıkarılmıştır. Buna göre Türkiye’deki Suriyeliler hukuki olarak “geçici koruma yönetmeliği” kapsamına girmektedir.

Mülteciler ülkemiz sınırları içerisinde girerken göç yönetimi kapsamın bir ön kayıt yapılmaktadır. Bu kayıtlar “Emniyet Genel Müdürlüğü”, “Jandarma Genel Komutanlığı” ve “Milli İstihbarat Teşkilatı” gibi kurumlara iletilerek ülkeye yerleşmesi için bir sorun teşkil edip etmediklerine bakıldıktan sonra kayıt ile sürece dâhil edilmektedirler (Çelik, 2018: 71).

Gelişmeler bağlamında ülkemize Suriye vatandaşları için “geçici koruma” temelinde bazı kararlar alınarak çeşitli haklar sunulmuştur. Bu olanaklar sonrasında ilgili kayıt ve belge işlemleri tamamlanarak geçici koruma hakkı tanınmasını kanıtlayan belge verilmiş ve böylece yardımlar ve koruma sağlanmaya başlamıştır. Verilen haklara karşın ülkemiz içerisindeki kanunlara uymayan veya sorumluluklarını yerine getirmeyen kişiler bir takım yaptırımlar ile karşılaşmaktadır. Böylesi bir idari yaptırımla karşılaşmamaları için Türkiye sınırları içinde yaşadıkları süreç boyunca verilen haklara, ülke kural ve kanunlarına düzenli bir şekilde uymaları zorunluluğu vardır (Akpınar, 2017:

17). Türkiye’de bulunan sığınmacıların eğitim, sağlık, sosyal yardımlara erişme ve çalışma hakları - kimi kısıtlamalarla birlikte- YUKK’da düzenlenmiştir.

2.5. Tarihsel Süreçte Anadolu’ya Göçlere Kısa Bir Bakış

Anadolu topraklarında Osmanlı Devletinin kurulmasından Cumhuriyet’in kurulmasına kadar göçlerinde etkisi ile farklı kültürler bir arada yaşamıştır. Bundan dolayı sosyal, ekonomik ve fiziksel olarak değişimlere şahit olunmuştur (Uzuner: 51).

Osmanlıda gelenler için din, ırk ayrımı yapılmaksızın göç edenler kabul edilmektedir. Osmanlı Devletinde yaşanan Balkan, Kırım ve Kafkasya göçlerine şahit olunmuştur. Bu süreçte yapılan kitlesel veya bireysel göçlerin örnekleri aşağıdaki gibidir (<https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>):

- 1492’de Yahudilerin Osmanlıya gelmesi
- Thököly Imre ve eşinin, İbrahim Müteferrika tarafından Osmanlıya iltica edilmesi.
- 1709’da İsveç Kralının Osmanlıya iki bin kişiyle sığınması
- 1718’de Macar Kralının Osmanlıya sığınması
- Polonya İhtilali sonucu Polonya liderinin Osmanlıya iltica etmesi
- Macar Özgürlük savaşında 3 bin kadar insanın Osmanlıya gelmesi
- 1.500.000 olarak yaklaşık bir sayıyla Kafkas nüfusundan insanların 1856-1864’te Rus ordusundan kaçarak Osmanlıya göç etmiş ve Balkanlar ile Anadolu’nun farklı yerlerine yerleşmişlerdir.
- Bolşevik İhtilali sonucu Vrangel 135 bin kişi ile beraber Osmanlıdan korunma talebi istemesi.

Osmanlı topraklarında ulus devletlerin kurulması, zorunlu göçlerin yaşanması gibi göç hareketleri dönem içerisinde demografik, siyasi, sosyal ve ekonomik olarak etkilemiştir. Yaşanan etkiler ise Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla da çeşitlenerek devam etmiştir (Efe, 2018: 26). Anadolu doğu-batı ve kuzey-güney arasında geçiş güzergâhına sahip olması nedeniyle sıklıkla göç olgusuna şahit olmasını doğurmuştur.

Türkiye şahit olduğu çok sayıda kitlesel göç örneklerini Cumhuriyet ve sonrasında da yaşamıştır. Yaşanılan bu kitlesel göç örnekleri şu şekildedir (<https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi>):

- 384 bin kişi ile Yunanistan’dan yapılan göçler (1922-1938)
- 800 bin kişi ile Balkanlardan yapılan göçler (1923-1945)
- 800 kişi ile Almanya’dan yapılan göçler (1933-1945)

- 51 bin kişi ile Irak'tan yapılan göçler (1988)
- 345 bin kişi ile Bulgaristan'dan yapılan göçler (1989)
- 467 bin kişi ile Irak' tan yapılan göçler (1991-I. Körfez Savaşı sonrası)
- 20 bin kişi ile Bosna'dan yapılan göçler (1992-1998)
- 17 bin kişi ile Kosova'dan yapılan göçler (1999)
- 10 bin kişi ile Makedonya'dan yapılan göçler (2001)
- Tunus'ta başlayan ve kısa sürede yayılan i  karışıklıkların Suriye'de de yaşanmasıyla milyonlarca kişinin Türkiye'ye g    (2011).

Tarihsel süreçte şahit olunan göçler Türkiye bünyesinde hızlı bir şekilde ve derin bir şekilde siyasal ve toplumsal değişiklikler oluşturmuştur. Selçuklularda ve devamında Osmanlı ile uygulanan "iskân" sistemi, Cumhuriyetin ilanı ve sonrası ülkemizde yaşanan mübadeleler ve sonrasında meydana gelen çeşitli göçler Türkiye'nin siyaset, toplumsal, hukuki gibi bir takım kurumlarında etkileri olmuştur (Tuncel ve Ekici, 2019: 50). Türkiye'nin toplumsal geçmişine bakıldığı zaman uzun yıllar boyunca sınırları içinde çeşitli etnik yapıya sahip toplumlarla beraber yaşadığı, birçok savaşlar olduğu, mübadeleler ve bir takım sürgünlerle i  ve dış olacak şekilde göçlerin fazlaca yaşandığı bir coğrafya olduğu açıktır. Bundan dolayı Türkiye için g   süreci yüzyıllardır önemli bir konumdadır.

Türkiye'de II. Dünya Savaşı'ndan sonra Soğuk Savaşında etkili olması ile mülteci hareketleri ve sığınmacı hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi 1967 Protokolünün imzalanmasıyla Türkiye'de oluşan g   hareketlerinde Avrupa dışından ülkeye gelenlere mülteci statüsünün verilmeyeceği konusunda karar alınmış ve imzalanmıştır. Yine, 1950 yılları itibariyle köyden şehirlere doğru i  göçler yaşanmış, 1960'lı yıllarda yurt dışına işçi g  leri kendini göstermiştir.

1980'li yıllarda Irak ve İran'da savaşların yaşanmış olması ve buralardan insanların Türkiye'ye göç etmesi, ülke içindeki ihtilal ve terör olayları Türkiye'nin g   alma ve güç verme durumlarında önemli örneklerdir ( zel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı, 2017: 29). 1980'den sonra büyük çaplı sığınma hareketleri başlamıştır. Bu durum Türkiye'nin transit alan haline gelmesini sağlamıştır. (G le , 2015: 92-93).

Dolayısıyla, transit g   olgusunun tarih olarak 1980'li yıllarda yaşanmaya başladığı söylenebilir. Siyasi ve emek g    olarak transit niteliğindeki göçler yaşayan göçmenler ülkelerini daha iyi şartlarda bir başka ülkeye gidebilmek için Türkiye'ye gelmişlerdir.

1979 İran devrimi ile İran'dan Türkiye'ye geçici bir süre için g  ler olmuş ve bu durum bir süre devam etmiştir. Tahmini bir buçuk milyon olduğu düşünülen ilk kafilenin bir kısmı birkaç yıl

içerisinde gelişmiş olan ülkelere giderek göç sürecini oluşturmuş bir kısmı ise ülkelere geri gönderilmiş bir kısmı (yaklaşık 100-200 bin) ise Türkiye’de kalmıştır. Sürecin devamında yine Irak’tan kabile olarak gelen başka bir grup ilk kabile gibi bir kısmı geri gönderilmiş bir kısmı ise başka ülkelere giderek göç etmişlerdir. 1995 yıllarında başvuranların çoğunluğunun İran ve Irak ülkelerinden gelen ve mülteci olarak başvuru yapanlarının sayısı yaklaşık olarak dokuz bini geçmemiştir. Buna karşılık mülteci sayısı olarak Balkanlardan gelenlerin sayısı daha fazladır. 1981-1997 aralığında Türkmenistan, Bulgaristan, Yunanistan, Yugoslavya, Romanya ülkelerinden mülteci sayısı 300 binden fazla kişi gelmiştir (Özbay ve Yücel, 2001: 15).

Son yıllarda, Türkiye’ye yönelen göç hareketlerinde Afganistan uyruklu kişilerin göçleri de önemli yer tutmaktadır. Esasen, Afganistan’dan dünyaya yayılan göç II. Dünya Savaşı sonrası yaşanmış olan önemli bir göç dalgasıdır. Afganistan’dan yapılan göçlerin ani bir şekilde meydana gelmemesi ve yayılarak devam etmesi bakımından önemli bir dalgadır. Yıllarca Afganistan’da yaşanan iç karışıklıklar, insan hakları temelli ihlaller, olumsuz ekonomik koşullar ve doğal nedenlerden Afganistan uyruklu kişilerin göç hareketi içerisinde olmasına neden olmuştur. Afganistan uyruklu kişilerin göç hareketlerini dört dönemde toplanmaktadır. İlki 1979 öncesi dönemdir. Bu dönemde doğal afetler, ekonomik kriz ve gönüllü nedenler ile İran’a göçler yaşanmıştır. Bu dönemde Petrol Krizi temelinde işçi göçleri yaşanmıştır. İkinci dönem 1979-1992 dönemidir. Bu dönemde 1979 Sovyet İstilas sonucunda büyük bir göç dalgası yaşanmıştır. Afganistan’dan Pakistan ve İran’a sığınmacı hareketler yaşanmıştır. Bu dönemin ilk yıllarında 3,5 milyon Afganistan uyruklu kişi Pakistan’a 2 milyon kişi ise İran’a sığınmacı olarak göç etmiştir. Afganistan ile Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) ile savaşından dolayı göçlerde genellikle özneler kadınlar olmuştur. Aynı zamanda dönemin sonuna doğru artan kuraklıkta göçleri arttırmıştır.

Afganistan’da yaşanan göç hareketlerinin diğer dönemi 1992-2001 dönemidir. Bu dönemde çoğunlukla kentli ve eğitimli kişiler göç etmeye başlamıştır. İkinci dalga olarak görülen bu dönemde artık olumsuzluklar yaşanmaya başlamıştır. Yeni çatışmaların yaşanması, Taliban hareketinin iktidara gelmesi, dört yıl boyunca devam eden kuraklık ve savaş sırasında ülke altyapısının tahrip olması çoğu Afgan sığınmacının ülkelere dönüşünü ertelemiştir. 2000 yılı itibariyle, Afganlar dünyanın en büyük sığınmacı topluluğu olma özelliğini korumuşlardır. 2001 yılından günümüze kadar olan dönemde ise 11 Eylül olayları ve Amerika Birleşik Devletleri tarafından yönetilen koalisyon güçleri ile Taliban arasındaki göç hareketinde etkili olmuştur. Bu dönemde artan göçler ve göçü alan ülkelerin olumsuz tavırları nedeni ile çeşitli antlaşmalar yapılmıştır. 2005 yılı itibari ile kısmen kitlesel olarak ülkeye geri dönüş başlamış olmasına rağmen aynı zamanda ülke halkı olumsuzlukların devamı nedeniyle göç etmeye devam etmektedir. Türkiye hem Avrupa’ya geçiş güzergâhında olması hem de sığınma ülkesi olma nedeniyle Afganistan uyruklu kişilerin göç ettiği ülkeler arasındadır. Afgan sığınmacılar Türkiye’ye ülkenin doğu sınırından ve özellikle İran üzerinden düzenli veya düzensiz giriş yapmaktadır (Buz vd., 2021: 13-22).

Türkiye’deki Afganistan uyruklu göçmenleri iki gruba ayırmak mümkündür. İlk grup; uluslararası koruma başvurusu yapmış veya koruma statüsünü almış Afganistan uyruklu sığınmacılardır. İkinci grup ise temelde ekonomik nedenlerle ve daha iyi bir hayat yaşamak için Türkiye’ye gelen Afganistan uyruklu göçmenlerdir. İlk grubun, üçüncü ülkelere geçiş aşamasında azalan kotalar ve uzayan süreler nedeniyle sorun yaşamalarından dolayı Türkiye’de kalma süreleri uzamaktadır. İkinci grup göçmenler ise temelde ekonomik nedenlerle göç etmelerinden dolayı uluslararası koruma başvurusu yapma veya statü alma konusunda sorun yaşamaktadırlar (Karakaya, 2021: 101).

2010 yılındaki Arap Baharı olarak bilinen halkın ayaklanması Tunus’ta başlayarak Libya, Ürdün, Cezayir, Mısır, Bahreyn, Sudan, Lübnan ve Yemen gibi ülkelere yayılmış ve yaklaşık bir yıl sonra Suriye’de de hız kazanmıştır. Suriye’de milyonlarca insan iç karışıklıkları, terör olayları ve sosyal sıkıntılar nedeniyle göç sürecine girmiş ve insanlar zorunlu bir şekilde yakın ülkelere göç etmeye başlamışlardır. Göç ile ilgili yapılan ve kayıt altına alınan bilgiler doğrultusunda 2018 yılının kasım ayı içerisinde kayıtlı sayı 3.607.563 olarak açıklanmıştır. Suriyelilerin bu süreçte yaptıkları göç zorunlu, kitlesel ve uluslararası nitelikte göçlerdir (Bostan, 2018: 47).

2.6. Afganistan ve Suriye Uyruklu Öğrencilerin Türk Eğitim Sistemi İçindeki Konumu

1995 yılı ile Çocuk Haklarına Dair Sözleşme tarafı olan Türkiye ve anayasamızın içeriğine göre sınırlarımız içerisinde bulunan çocuklara eğitim verme zorunluluğu vardır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme’nin 2. maddesinde; “Taraf Devletler, bu Sözleşme’de yazılı olan hakları kendi yetkileri altında bulunan her çocuğa, kendilerinin, ana– babalarının veya yasal vasilerinin sahip oldukları, ırk, renk, cinsiyet, dil, siyasal ya da başka düşünceler, ulusal, etnik ve sosyal köken, mülkiyet, sakatlık, doğuş ve diğer statüler nedeniyle hiçbir ayırım gözetmeksizin tanır ve taahhüt ederler.” şeklinde açıklama yer almaktadır. Bu maddeden ötürü Suriye uyruklu çocuklar ülkemiz bünyesinde vatandaş olarak olmasalar bile, ülke sınırları içerisinde olmasından dolayı ülkenin yetki ve sorumluluğu içerisinde ve verilen haklardan yararlanmaları gerekmektedir (Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı, 2017: 9).

Türkiye yaptığı çalışmalarla Suriye uyruklu çocuklar için eğitimin aksamaması yönünde çabalar göstermiş ve dikkate almıştır. Kamplara yerleşenler için temel ihtiyaçların karşılanması akabinde okullar için çadırlar kurulmuş ve çocuklar için eğitim ihtiyaçları karşılanmaya çalışılmıştır. Verilen eğitimler için Türkiye kontrolünde gönüllü ve Suriyeli öğretmenlerle süreç işlenmiştir, kamplardaki sınırlı düzen olmasına rağmen eğitim devam ettirilmeye çalışılmıştır (Taştan ve Çelik, 2017: 17). Kamplarda verilen eğitim sistemi mülteci öğrencilerin kendi eğitim programlarına uygun ve dil olarak Arapça şeklinde olarak okullar hazırlanmıştır (Erdem, 2017: 29).

Toplumsal bir bütünleşme olabilmesi adına Suriye ve Afganistan'dan gelen kişilerin uyum sağlaması önemli bir husustur. Toplumsal olarak uyumunun sağlanabilmesi için uyumun sağlanması temelli bir programın oluşturulması ihtiyaç haline gelmiştir. Düşünülen bu program için grupların eğitim uygulamalarına düzenli olarak katılım göstermesi, dil öğrenme kursları devamında ise yerel ve taşra yönetimlerinin geliştirmesi gereken meslek edinme şeklindeki kursların sağlanması kilit konular olmuştur. Bu kilit uygulamaların önemi bir araştırmada ele alınarak temel eğitim alabilen çocukların Türkçeyi rahatlıkla günlük hayatlarında kullanabildikleri böylece sosyalleşmede daha kolay adapte oldukları görülmüştür (Artan ve Arıcı, 2017: 10). Bu bağlamda hem temel eğitim alamamış öğrenciler veya temel eğitim alıp bu süreçte zorluk yaşayan öğrencilere bakıldığında hem de zamanla ülkemize gelen Suriye ve Afganistan vatandaşları sayısında artış yaşanmasıyla bakıldığında Türkiye çeşitli çalışmalarla bu kişilere temel eğitim, dil eğitimi, meslek edinme eğitimleri gibi birçok alanda uygulamalar ele almalı ve politikalarla göç sistemini ve etkilerini düzene sokmalıdır (Erdem, 2017: 29).

MEB'in 2013 Eylül tarihindeki "Ülkemizde Geçici Koruma Altında Bulunan Suriye Vatandaşlarına Yönelik Eğitim Öğretim Hizmetleri" genelgesinde ele alınan konular şunlardır:

- Ara veren veya vermek zorunda kalan Suriyeli öğrenciler için ara verilen süreyi telafi edici bir eğitim şekli uygulanmalıdır.
- MEB sorumluluğunda, verilecek eğitimlerin planı, düzenlenmesi ve kontrolü yapılmalıdır.
- Suriyeli öğretmenler istemesi ve talep etmesi doğrultusunda gönüllü öğretmen olarak eğitim sürecini ilerletecektir (Artan ve Arıcı, 2017: 10).

Suriye ve Afganistan uyruklu aileler okul çağındaki çocuklarını Türk okullarına kaydını yaptırabilmesi için Milli Eğitim Müdürlüklerine başvurmaları gerekmektedir. Yapılan başvuru sonrası iki temel konuda karar alınmaktadır: İlki öğrencinin kendi ülkesindeki eğitim sürecinde aldığı akademik düzey ve becerilerinin kaçınıcı sınıfa ve ne tür bir okula gideceği konusudur. İkincisi ise Türk okullarına veya Geçici Eğitim Merkezlerine (GEM) kayıtlarının yapılabilmesi için gerekli resmi kurumlarda kayıt olunması, ikametgâh için geçerliliği kanıtlayan belge, geçici koruma kimliği veya yabancı tanıtım kartına ihtiyaç olması konusudur. İlgili resmi kurumlara kayıt başvurusunun yapıldığı fakat kimlik belgesinin henüz hazırlanmadığı durumlarda ise öğrenciler, eğitim kurumlarına "misafir öğrenci" konumunda kayıt olabilirler. Tanıma ve Denklik Komisyonu tarafından öğrencinin hangi sınıfa gideceğine karar verilir. Bu aşamada öğrencinin kendi ülkesinde almış olduğu akademik düzey dikkate alınır ve bunun için çeşitli belgeler incelenir. Gerekli belgelere ulaşmanın mümkün olmadığı durumlarda ise öğrenci ile yapılan mülakat veya yazılı bir sınav doğrultusunda karar alınır (Akpınar, 2017: 20-21).

Türkiye, Suriye’den gelen kişiler için gerekli hukuki yasal çerçeveyi 2014 yılında yürürlüğe giren “Geçici Koruma Yönetmeliği” ile belirlemiştir. “Geçici koruma yönetmeliğinin ortaya koyduğu genel çerçeveye ek olarak eğitim hakkına erişimle ilgili 2014/21 sayılı “Yabancılar Yönelik Eğitim ve Öğretim Hizmetleri” genelgesi düzenlenmiştir. 2014/21 sayılı genelge, yabancı kimlik numarasına sahip öğrencilerin, Millî Eğitim Bakanlığı’na bağlı her kademedeki örgün eğitim kurumlarına veya henüz yabancı kimlik numarası almamış olan öğrencilerin, Suriyeliler için oluşturulmuş Geçici Eğitim Merkezlerinde eğitim öğretim alabileceklerini ifade eder”. Yabancı Öğrenci Bilgi Sistemi (YÖBİS) 2014’te uygulamaya geçerek İngilizce, Arapça ve Türkçe olarak yabancı öğrencilerin ders takip ve kontrolü sağlanmaktadır. Millî Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı tarafından yayınlanan 2015-2019 strateji planında da mültecilerle ilgili şu madde bulunmaktadır: “Mülteciler, geçici koruma altındaki yabancılar veya vatansız olarak yurdumuzda bulunanların da bulundukları sürece eğitim görmelerini sağlamak üzere bu öğrencilerin eğitim sistemine entegrasyonunun sağlanmasına yönelik çalışmalar yapılacaktır” (Gün ve Baldık, 2017: 290).

Yönetmeliğe göre hem kamp merkezlerindeki eğitim sistemi hem de okullardaki eğitim sistemlerinde MEB sorumludur. Buna göre; Yönetmelik’in a fıkrasında 54-66 aylık çocuklara okul öncesi eğitim hizmeti verilebileceği, b fıkrasında ilköğretim ve orta öğretim çağındaki çocuklara eğitim verileceği, c fıkrasında ise her yaş grubu için yaygın eğitim (dil, meslek, beceri ve hobi kursları) faaliyetlerinin düzenlenebileceği belirtilmektedir. Yükseköğretim düzeyindeki usul ve esasların belirlenmesi ise Yükseköğretim Kurulu Başkanlığına aittir (Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı, 2017: 59).

Dolayısıyla, 23 Eylül 2014 tarihinde yürürlüğe giren “Yabancılar Yönelik Eğitim-Öğretim Hizmetleri” genelgesi ile Suriyelilere yönelik eğitim faaliyetleri bir standarda bağlanmıştır. Esasen başlangıçta,-Suriyelilerin Türkiye’ye sığındıkları ilk yıl olan 2011 yılından 2013 yılına kadar olan süreçte- bu durumun geçici olduğu ve şiddet olayları sona erdikten sonra Suriyeli vatandaşların ülkelerine döneceği varsayılarak geçici çözümlere odaklanan uygulamalar yürütülmüştü. Bu dönem alınan önlemler Suriyeli çocukların Türk eğitim sistemine dâhil edilmesi fikrinden ziyade, bu çocukların ülkelerine döndüklerinde eğitimlerine kaldıkları yerden devam edebilecekleri şekilde desteklenmesine yönelikti. Ancak adı geçen genelge ile ikamet izni olmayan öğrencilere de yabancı tanıtma belgesiyle Türk okullarına kayıt yaptırabilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca, MEB bu genelge ile GEM’lerin varlığını yasal bir zemine oturtturarak akreditasyonu sağlamayı hedeflemiştir. Zamanla Suriye’de yaşanan çatışmaların şiddetinin giderek artması ile birlikte, Suriyeli vatandaşların geri döneceği varsayımı da zayıflamıştır. Bu dönemde kamp sayısı ve kamplardaki nüfus artışına ek olarak, kamp dışında yaşayan Suriyeli nüfusu da hızla artmıştır. Bu artış şehirlerde yaşayan Suriyeliler için eğitim, sağlık gibi hizmetlerin sağlanması ihtiyacını doğurmuştur. Sonuçta Türkiye’nin Suriyelilere yönelik yaklaşım ve politikaları kısa süreli çözümlerden uzaklaşıp, daha kapsamlı ve sistematik bir hal almaya başlamıştır. MEB’in 2019 Temmuz ayında yayınladığı verilere

göre Suriyeli öğrencilerin okullaşma oranı %63,23'e çıkmıştır. Yine aynı raporda GEM'lere devam eden öğrencilerin oranı da düşmüştür. Öyle ki bu oran 2014-2015 eğitim- öğretim yılında %82,61 iken, 2017-2018 eğitim öğretim yılında %36,69'a, 2018-2019 yılında ise %3,69'a düştüğü görülmektedir.

Göç ve Acil Durum Eğitim Daire Başkanlığı MEB tarafınca Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğüne bağlanarak çocukların eğitim sisteminde daha iyi şartlara ulaşması adına yapılacak çalışmalar için oluşturulmuştur. Türkiye'de nüfusu 3,6 milyona ulaşan Suriyeli göçmenden yaklaşık 1.218.719'u okul çağındaki (5-17 yaş) çocuklar oluşturmaktadır. 2017-2018 eğitim ve öğretim yılında resmi okula kayıtlı 529.753 (475.152 geçici koruma altındaki Suriyeli ve 54.601 Iraklı), geçici eğitim merkezlerinde 108.604, açık okullarda ise 16.718 olmak üzere, toplam 655.075 Suriyeli çocuk (322.525 kız, 332.550 erkek) eğitim görmektedir. Okul çağındaki çocukların %62,53'ü eğitim almaktadır (MEB, 2018). Uyum sürecini kolaylaştıracak en etkin çözümlerden birisi de başta lise ve ortaokul seviyesi olmak üzere çocukların okula gitme oranının daha da yükseltilmesidir. (Bostan, 2018: 58).

Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin dil problemi Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler içinde büyük bir sorun olarak görülmekte ve okula uyum ile sosyal hayata katılım sağlamada olumsuz etkiler doğurmaktadır. Dil probleminin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak adına MEB'e bağlı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü farklı yaş düzeylerinde mülteciler için Türkçe Öğretimi uygulamasını geliştirmiş ve uygulamaya almıştır. 06-12 yaş aralığındaki çocuklar için ise hazırlanan "Türkçe Öğretimi Modülü" oluşturulmuştur. Oluşturulan modül ile bu yaş aralığındaki çocuklar MEB'e bağlı halk eğitim merkezleri aracılığıyla eğitim alabilmektedir

19 Ağustos 2016 tarihli genelgesi ile MEB, Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler için okullara kayıt esnasına yönelik daha detaylı çalışmalar amaçlamış, hizmet içi eğitimler ile okul personellerinin farkındalığının arttırılmak istemiş, bu öğrencilerin kendi kültürleri için ders saatleri dışında kendi kültürlerine göre eğitim programları, Halk eğitim merkezleri aracılığıyla Türkçe dil kursları ve akademik düzey açısından yer aldığı sınıf seviyesinden geri kalan öğrenciler için tatil günlerindeki telafi kursları düzenleme yönünde konulara yönelmiştir. Böylece bu öğrencilere daha iyi bir eğitim ve kolay uyum sağlamaları amaçlanmıştır (Çelik, 2018: 80-81).

MEB'in 2017 verileri ışığında 13 bin Suriyeli gönüllü öğretmen 404 eğitim merkezinde (geçici eğitim merkezi-GEM) eğitim sistemine katkıda bulunmuştur. Bu merkezlerin 11'i belediyeler, 20'si diğer kamu kurumları, 152'si STK'lar ve çok sayıda da MEB, Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) ve kiralık binalar aracılığıyla hazırlanmıştır. MEB daha iyi bir uyum sürecinin olması adına öğrencileri GEM'ler yerine MEB okullarında eğitim sistemine dâhil olmasını düşünmektedir. Ayrıca çoğunluk olarak öğrencilerin mesleki dersler içeren okullara yönlendirilmesi yönünde çalışmalar yapılmaktadır (Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı, 2017: 57).

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin eğitimi ile alakalı başka bir konuya bakıldığında kendilerinin bulunduğu eğitim amaçlı binalarda kendi ülkelerinin müfredatına göre eğitim verme olanağına da sahiplerdir. Örnek verilirse, İstanbul'un Bahçelievler semtine Suriyeli öğrenciler için özel bir okul açılmıştır. Bu özel okulda Suriyeli öğrenciler için kendi müfredatlarına uygun ders verilmektedir. Verilen İstanbul örneği gibi bu okullar Gaziantep, Şanlıurfa ve İstanbul'un farklı bölgelerinde yani sayıca Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin fazla olduğu birkaç ilde bulunmakta fakat bu okullarla ilgili net veriler elde edilememektedir. Okullara ilişkin olarak ilginin az olduğu düşünülmekte bunun nedeni olarak ise ekonomik ve sosyal durumlarının bu okullara gitmek için yetersiz kaldığı düşünülmektedir (Emin, 2016: 20).

Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların eğitimi için geçici politikalar uygulanmasının etkileri kendisini göstermeye başladığında daha derin ve kalıcı politikalarla okul ve eğitim oranlarındaki sayının artması ve okul hayatına uyumun daha rahat ve kalıcı olması adına önemli çalışmalarla adımlar atılmıştır. Bu adımlardan biri, kısaca "PICLES" olan "Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi'dir. Proje çalışması için AB, Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların Türk eğitim sistemine uyumu için 300 milyon Avro gibi bir miktarı taahhüt etmiştir. 23 ili kapsayan (sayının fazla olduğu iller) proje ile dil eğitimleri, öğretmen ve diğer eğitim personellerinin sağlanması, rehberlik alanında çalışmaların olması ve izleme-ölçme-değerlendirme faaliyetleri planlanmıştır. Türkçe öğretmenlerine, rehberlik danışmanlarına ve eğitim personellerine proje kapsamında istihdam sağlanmıştır. Devamında ders materyalleri, araç ve gereçleri için analizler yapılmıştır. Proje kapsamında, ders materyalleri inceleme çalışmaları gerçekleştirilmiştir. PICLES projesi ile uygulanan diğer faaliyet ise Türkçe eğitimi için Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilere yaz ayları süresinde telafi eğitim kurslarının sağlanması olmuş ve bu yönde çalıştay düzenlenmiştir (Taştan ve Çelik, 2017: 21).

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin Türkiye'deki eğitimlerine ilişkin yapılan çalışmalara bakıldığında eğitimde var olan ve Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin karşı karşıya kaldığı sorunların birbirine benzer veya aynı olduğu gözlemlenmiştir. Bu sorunların başında dil sorunundan kaynaklı iletişim kopukluğu ve derslerde başarısızlık gelmektedir. Aynı zamanda bu öğrencilerin okullara kaydı yapılırken okul yöneticilerinin isteksizliği, öğrencinin öğretmenler, veliler veya diğer öğrenciler tarafından istenmemesi, ötekileştirme, akran zorbalığı, dışlama gibi olumsuz tavırlar Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin okula ve eğitime olması gereken uyum sürecini zorlaştırmakta ve ertelemektedir. Diğer bir sorun alanı Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin maruz kaldıkları genel olumsuzluklar karşısında psikolojik olarak kötü hissetme buna bağlı olarak okuldan, sınıftan, sınıf arkadaşlarından ve öğretmenlerinden uzaklaşma veya okulu terk etmedir. Yapısal eksiklikler diğer bir sorun alanını oluşturmaktadır. Yaşanılan sorunların yanında aynı zamanda okullardaki yapısal olarak bir takım eksikliklerin olması, velilerin kendi çocukları ile Suriye ve Afganistan uyruklu çocukların aynı sınıfta olmasını istememesi ve veliden etkilenen çocuklarında

bu tutumu benimseyip okul ortamında ona göre davranması gibi sorunlar yer almaktadır (Çelik, 2018: 89-92).

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin eğitim ile ilgili karşılaştığı genel olarak sorunlar:

- Eğitime erişmek için resmi ilerleyişte yaşanan sorunlar
- Eğitim sürecine katılım sorunu
- Dil problemleri
- Öğretmen ile ilgili sorunlar
- Sistemdeki planlama eksiklikleri
- Fiziksel oluşan sorunlar
- Müfredat ile ilgili sorunlar
- Eğitim ve öğretim için gerekli olan eğitim araç ve materyaller ile ilgili sorunlar
- Çocuk işçiliği sebebiyle yaşanan sorunlar (Artan ve Arıcı, 2017: 12).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. COVID-19 SÜRECİ VE EĞİTİM

Bulaşıcı hastalıkların ortaya çıkmasının kaynağı olan virüs ve bakteriler tarih boyunca toplumsal yaşamın şekillenmesinde ciddi bir rol oynamıştır. İnsanlık tarihi geçmişten günümüze veba, kolera, İspanyol gribi, çiçek hastalığı, kuş gribi, domuz gribi, HIV/AIDS gibi geniş coğrafyalara yayılan, toplu ölümlere neden olan ve toplumsal yaşamı olumsuz yönde etkileyen pandemilerle karşı karşıya kalmıştır. Küresel çapta derin ve çarpıcı etkilere neden olan Koronavirüs pandemisi de insanlık tarihini derinden etkileyen bir durum olarak hafızalarda kendine yer edinmiştir. Bu başlık altında 2020 yılından itibaren etkilerini hissettiğimiz Covid-19 pandemisi ve Türkiye’de Covid-19 pandemi sürecinde eğitim üzerindeki etkilerine yer verilmiştir.

Latince kökenli olan ve görüntüsünden kaynaklı olarak taç veya çelenk anlamına gelen korona virüs ilk olarak 1930’lu yıllarda tavuklarda görülmüştür. Sonrasında memeli türünden hayvanlarda ve kuşlarda görülmüştür. Korona virüslerin daha tehlikeli ve öldürücü boyuttaki hali MERS, SARS ve Covid-19 şeklinde ortaya çıkmıştır (Alpago ve Oduncu Alpago, 2020: 102).

Çin’de 2019 yılının aralık ayında Hubei adı verilen bölgenin başkenti Wuhan şehrinde yer alan deniz ürünlerinin satıldığı bir pazarda sebebinin anlaşılamadığı fazla sayıda “Pnömoni” yani “zatürre” hastalığı görülmeye başlanmıştır. Artan hastalıklar karşısında Dünya Sağlık Örgütü 2020 yılının 7 Ocak tarihinde şikâyetlerin nedeninin yeni bir tip olan koronavirüs olduğunu belirtmiştir (Serçemeli ve Kurnaz, 2020).

Pandemi başlangıcında ilk hastaların Wuhan’da deniz ürünleri satan pazar çalışanları olduğu görülmüş ve kaynağının ilk olarak yılanlar olduğu düşünülmüş sonrasında yapılan incelemeler doğrultusunda ise kaynağının yarasalara bağlandığı ortaya çıkmıştır. Bu pandeminin devamında virüsü bir insanın diğer bir insana damlacık yoluyla bulaştırabildiği ve kişinin virüsün bulunduğu yüzeylerle temas sonucu bulaştığı görülmüştür (Güneş, 2019).

Dünyada en sık rastlanan hastalık türü üst solunum yolu hastalıklarıdır ve çoğunlukla virüsler sebep olmaktadır (ÜNYE). Koronavirüs ailesi de üst solunum yollarını etkileyen virüsler arasındadır. Bu virüs Aralık 2019’dan beri ilk olarak Uzakdoğu ve sonrasında dünyayı etkileyen virüs olmuş ve ölümlere sebep olmuştur (Karcioğlu, 2020).

3.1. Salgın Hastalıklar

Günümüze kadar tarihin farklı periyodlarında insanlık salgın hastalıklarla karşılaşmıştır. Savaşlar, doğal afetler, kıtlık, anormallik gösteren iklimler gibi durumlar salgın hastalıkların ortaya çıkmasına ve pandemi haline gelmesine neden olmaktadır (Parıldar, 2020: 19-20). Salgın hastalıkların ortaya çıkışına baktığımızda insanların toprağı işlemeye başladığı tarihe kadar gidebilmektedir. Toprağın işlenmeye başlanması ve tarım alanlarının genişlemesi ile toprakta yer alan fare, yılan, kene, sivrisinek gibi canlıların insanlarla teması kolaylaşmıştır. Canlıların insanlarla temasının kolaylaşması sıtma, veba, tifüs gibi hastalıkların ortaya çıkmasına ve salgın haline dönüşmesine neden olmuştur (Çınar ve Oğuz, 2020: 3).

Salgın hastalıklar kitlesel ölümlere neden olmuştur. Tarihin farklı dönemlerinde meydana gelen salgın hastalıkları ve beraberinde gelen kitlesel ölümleri dönemin şartlarına göre farklı açılardan tanımlamalar yapılmıştır. Eski toplumlarda salgın hastalıkların sebebi olarak dini açıklamalar ışığında tanrının insanları cezalandırdığı düşüncesi görülmüş ilerleyen zamanlarda ise bu dini düşüncelerin yerini tedbirler olarak daha dikkatli davranılmaya çalışılmış ve kent ve su hijyenlerine, kanalizasyon sistemlerine önem verilmeye başlanmıştır (Şimşek, 2019: 164).

Tarih boyunca dünyaya yayılan birçok salgın hastalık meydana gelmiştir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: (Doğan ve Düzel, 2020: 741)

- 1852-1860 tarihleri arasında kolera salgını
- 1855-1859 yılları arasında yaşanan üçüncü veba salgını yaklaşık 12 milyon insanın ölmesine sebep olmuştur.
- 1914-1918 yılları arasında Tifo salgını
- I. Dünya Savaşı ve bu savaş sürecini takip eden aşamada İspanyol gribi
- 1957 yılında Asya Gribi
- 20. Yy ortalarında HIV virüsünü
- 2019'da Covid-19 virüsü

Ahmadı, Şirin ve Ergüder “Dünyada Salgın Tarihçesi” (2020) adlı çalışmasında salgın hastalıklarını şu şekilde ayırmıştır:

- M.Ö. 430 tarihli Atina Vebası
- M.S 165-180 tarihli Antonine Vebası
- 541-542 tarihli Justinian Veba
- 11. Yy da cüzzam
- 1346-1353 tarihli Kara Ölüm

- 1492’de Kolomb Değişimi
- 1665-1666 tarihli Londra Büyük Vebası
- Birinci (1817-1824), İkinci (1827-1835) ve Üçüncü (1839-1860) Kolera Salgınları
- 1855’de Üçüncü Veba Salgını
- 1889-1890 tarihli Rus Gribi
- 1918-1920 İspanyol Gribi
- 1957-1958 Asya Gribi
- 1980 ve sonrasında HIV / AIDS salgını
- 2013-2016 tarihli Batı Afrika Ebola virüsü salgını
- 2019 ve sonrası COVID-19 Salgını

Özetle, geçmişten günümüze doğru geldikçe yeni salgın hastalıkların ortaya çıktığı gözlenmektedir. "Kara Ölüm" olarak adlandırılan Veba, Kolera, İspanyol Gribi, Hong Kong Gribi, Çiçek Hastalığı, Domuz Gribi, Kuş Gribi, HIV/AIDS, SARS ve son olarak ortaya çıkan Covid-19 bu salgın hastalıkların en önemlileri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bulaşıcı hastalıklar alanında, bir salgın en kötü durum senaryosu olarak nitelendirilmektedir. Bir salgın bir ülkenin sınırlarının ötesine yayıldığında, hastalık resmi olarak pandemi haline gelmektedir (<https://www.history.com/topics/middle-ages/pandemics-timeline>, 21.06.2020).

Tarihteki salgın hastalıkların ortaya çıkışları dönemseller olarak farklılıklar göstermekle birlikte, bu salgın hastalıkların sosyal, psikolojik, dini, siyasi, ekonomik, kültürel, coğrafi ve daha birçok bakımdan hayatı derinden etkilediği ve dönüşümlere yol açtığı görülür. Tarihi salgınların etkileri şu şekilde kategorize edilebilir: (Gözübüyük Tamer, 2021: 83-85).

- I. Sağlık Etkileri:** Kitleler hastalık ve ölümler, sakatlık, sağlık hizmetlerinde yetersizlikler, malzeme ve ilaç tedarikinde eksiklikler, bakıma muhtaç olanların olumsuz etkilenmesi, sağlık harcamalarında artış, birey-toplum psikolojisinin bozulması.
- II. Demografik Etkiler:** Nüfus yoğunluğunda azalma, nüfusun azalması, çocuk-geç-yaşlı nüfusunda değişimler vb. salgın hastalıkların sonucunda insanlar önlem almak için yerlerini değiştirdikleri sıkça görülmektedir. Bu yer değiştirmeler sırasında eski yerler ya tamamen boşalmış ya da çok az nüfus kalmıştır. Göç eden insanlar ise ya yeni bir iskân yeri kurmuşlar veya hastalığın daha az görüldüğü bir başka kırsal veya şehrsel iskân yerine yerleşmişlerdir.
- III. Ekonomik Etkiler:** Tarım arazilerinin etkilenmesi, temel ihtiyaçların karşılanamaması, işsizliğin artması, üretimin olumsuz etkilenmesi, enflasyonda artış, büyümenin gerilemesi, iktisadi araçların etkilenmesi vb.

- IV. Sosyal Etkiler:** İnsan ilişkilerinin olumsuz etkilenmesi, ayrımcılık, sosyal kargaşa artışı, panik, sosyal faaliyetlerinin azalması, şehir hayatının olumsuz etkilenmesi, eğitimin olumsuz etkilenmesi, toplum düzeninin bozulması vb.
- V. Siyasi Etkiler:** Bazı medeniyetlerin çökmesi, Ortaçağda feodalitenin olumsuz etkilenmesi, Kilise-dini yapılara güvenin azalması, Reform ve Rönesans'ın tetiklenmesi, hanedanların-yönetimlerin değişmesi, isyanlar, huzursuzlukların artması, savaşların tetiklenmesi veya sona ermesi, vb.

Sonuç olarak, salgın hastalıkların dönemin şartlarına göre toplumsal ilişki ve ağları içerisinde varlık bulduğu, toplumsal hayatın hemen hemen her alanında işleyiş ve etkinlikler üzerinde dönüştürücü, yıkıcı ve daraltıcı etkileri olduğu görülmektedir.

3.2. Türkiye’de Covid-19 Süreci

Dünya korona virüsle önlemler ve tedbirlerle mücadele etmeye çalışmıştır. Covid-19 pandemisinin hızla yayılması sonucu ülkeler çeşitli tedbirler almaya başlamış ve pandemiden en az etkilenmek için çeşitli kararlar almışlardır. Bu önlemlerin başında eğitime ara verilmesi, şehir içi ve dışı ulaşımın kısıtlanması, halka açık yerlerin kullanımının azaltılması ve kontrollü hale gelmesi gibi önlemler gelmektedir. Bu önlemlerin bazıları kısa vadeli planlanmışken bazıları ise orta ve uzun vadeli olarak devam etmiştir. Türkiye’de korona virüsten en az şekilde etkilenmek adına aşağıdaki başlıca önlem ve kararları uygulamaya almıştır (Güngör, 2020: 821).

- 10 Ocak 2020’de salgın ile ilgili gündemin değerlendirilmesi için Koronavirüs Bilim Kurulu kuruldu.
- 14 Ocak 2020’de Covid-19 bilgilendirilmesi adına rehber hazırlandı.
- 23 Ocak 2020’de Vuhan’a uçuşlar kesintiye uğradı, havaalanlarında termal kameralarla gözlemler yapıldı, hastalık belirtisi gösteren yolcular karantinaya alındı.
- 31 Ocak 2020’de Çin için tıbbi yardım yapıldı.
- 23 Şubat 2020’de İran gümrük kapısı kapatıldı.
- 29 Şubat 2020’de İtalya, Güney Kore ve Irak uçuşları durduruldu.
- 1 Mart 2020’de hac ve yurtdışından gelen kişilerin kendilerini on dört gün süre ile karantinaya alarak izole etmeleri gerektiğini belirtmiştir.
- Türkiye’deki ilk koronavirüs vakasının tespiti 11 Mart 2020 tarihinde olmuştur.
- 12 Mart 2020’de okullar ve üniversiteler eğitime ara verdi.
- 13 Mart 2020’de cuma namazlarının evde kılınması gerektiği açıklaması yapıldı.
- 15 Mart 2020’de eğlence mekanları kapatıldı ve Hollanda, Danimarka, Almanya, İspanya gibi ülkelerin uçuşları durduruldu.
- 16 Mart 2020’de toplu namazlar ve spor müsabakalarına ara verildi.

- 17 Mart 2020’de Türkiye’de korona virüse bağlı ilk ölüm meydana geldi.
- 20 Mart 2020’de içerisindeki ekipman ve yoğun bakım durumuna göre pandemi hastaneleri belirlendi.
- 21 Mart 2020’de 65 yaşın ve bu yaş üzerindeki kişiler için sokağa çıkmanın kısıtlaması yapıldı ve Hayat Eve Sığar uygulaması ile takipler ve kontroller yapılmaya başlandı.
- 22 Mart 2020’de kamu mesai saatleri ve toplu taşımada düzenlemeler yapıldı.
- 23 Mart 2020’de eğitime ara verildi. Eğitimin uzaktan yapılacağı açıklandı.
- 27 Mart 2020’de günlük vaka ve ölüm sayıları açıklanmaya başlandı.
- 3 Nisan 2020’ de 30 büyükşehir ve Zonguldak için giriş-çıkış kısıtlaması kararı alındı. Türk Hava Yolları uçuşlarını durdurdu.
- 2020 yılının 4 Nisan tarihinde 20 yaşın altındaki kişilerin sokağa çıkma kısıtlamasının kararı alındı.
- 10 Nisan 2020’de büyükşehirler ve Zonguldak ilinde hafta sonu için geçerli sokağa çıkma kısıtlaması yaşandı.
- 16 Nisan 2020’de özek sektör bünyesinden üç ay boyunca işçi çıkarma yönünde karar alındı.
- 4 Mayıs 2020’de Cumhurbaşkanı normalleşme takvimini açıkladı.
- 5 Mayıs 2020’de YKS tarihi ileri bir tarihte değişiklik yapıldı.
- 8 Temmuz 2020’de müze, örenyerleri ve türbelerin saat işleyişinde kısıtlamalar yapıldı.
- 14 Ağustos 2020’de karantina kurallarına uymayan kişiler için para cezası uygulanması kararı alındı.
- 30 Eylül 2020’de kamuda esnek ve uzaktan çalışma kararı alındı.
- 17 Kasım 2020’de eğitimin yılsonuna kadar uzaktan yapılacağı kararı alındı. Restoranların sadece paket servisi yapacağı açıklandı. Hafta sonları sokağa çıkma yasağı uygulanmaya başlandı.
- 14 Nisan 2021 kısmi kapanma başladı.
- Sokağa çıkma yasağı kararı alınarak 29 Nisan-17 Mayıs tarihleri arasında uygulanmıştır.
- 29 Nisan-17 Mayıs tarihleri arasında sokağa çıkma yasağı ilan edildi.
- 21.00-05.00 arasında ve hafta sonu ise bütün gün olacak şekilde sokağa çıkma kısıtlaması uygulandı ve 18 yaş altı ve iki doz aşı olmuş 65 yaş ve üstü vatandaşlar için sokağa çıkma kaldırıldı.
- Temmuz 2021’de 15 aydır devam eden kısıtlamaların çoğu kaldırıldı.
- Ağustos 2021’de 6 Eylül tarihinde okulların tam zamanlı açılacağı açıklandı. Aşı olmayan kişilerden PCR testi uygulaması başladı.
- Mart 2022’de açık havada maske zorunluluğu kaldırıldı. HES uygulamasına son verildi.
- Nisan 2022’de kapalı alanda maske zorunluluğu kaldırıldı. Sağlık kuruluşlarında ve toplu taşımalarda maske zorunluluğu devam edeceği belirtildi.

- Mayıs 2022’de maske zorunluluğu sadece sağlık kuruluşlarında olmak üzere kaldırıldı (Budak ve Korkmaz, 2020: 72-75).

Alınan önlemlere bakıldığında Türkiye, ilk vakanın çıkması ile birlikte tedbirleri sıkılaştırmıştır. Böylece sosyal mesafe ve karantina gibi kavramlar sıklıkla kullanılmaya başlanmıştır. Salgından korunmaya yönelik olarak on dört kural gündeme gelmiştir. Sağlık Bakanlığı tarafından sıklıkla basın toplantıları düzenlenmiş “güçlü tedbir, hızlı müdahale, sağlık altyapısı ve güven verici bilgilendirmeler” ile salgında başarılı sonuçlar alınacağı sıklıkla hatırlatılmıştır. Tedbirler ışığında okullar ve üniversiteler, gümrük kapıları, eğlence merkezleri vb. yerler kapatılmıştır. Tedbir stratejisinde salgının yayılmasını engellemek için uygulanan tedbirlerden biri “evde kal” uygulaması olmuştur (Çınar ve Oğuz, 2020: 6).

Türkiye hem ülke içinde pandemi ile mücadele etmiş hem de ülke dışında tıbbi malzeme yardımı yaparak yaklaşık 44 ülkenin de pandemi ile mücadele etmesine yardım etmiştir. Türkiye tarihinde sıklıkla salgın hastalıklarla karşılaşması ve sağlık politikaları hem ülke içinde hem de ülke dışında pandemi ile mücadelesinde etkili olmuştur (Budak ve Korkmaz, 2020: 76).

3.3. Covid-19 ve Eğitim Süreci

Covid-19 süresince birçok toplumsal kurum etkilenmiştir ve bunların başında eğitim kurumu gelmektedir. Dünyada birçok öğretmen, öğrenci karantina, okulun kapanması, kısıtlama gibi durumlarla baş başa kalmıştır. Bu süreçte dünyanın birçok yerinde eğitim online platformlara taşınmış ve bazı ülke ve insanların bu imkana ulaşamama durumu olmuştur. Okulların kapatılması online platforma geçilmesi gibi durumlar öğrencilerin birebir değerlendirilememesi okul terklerinin yaşanması gibi durumlarla öğretmen, öğrenci ve velileri karşı karşıya bırakmıştır (Balcı, 2020: 77-79).

Covid-19 pandemisi yüz yüze eğitimi sekteye uğratmış ve neredeyse tüm dünya uzaktan eğitime yönelmiştir. Uzaktan eğitim, öğrenci ve öğretmenin birbirlerinden ayrı yerlerde, aynı anda veya farklı zamanlarda iletişim kurması yoluyla oluşturulan eğitimidir (Odabaş, 2003: 24). Bir başka ifadeyle internet aracılığıyla eğitim yani uzaktan eğitimin e-öğrenme biçiminde gerçekleşmesi öğrencilerin, öğrencilerden ve öğretmenlerinden uzakta olmalarına rağmen eş zamanlı ya da ayrı zamanlı olarak internet üzerinden iletişim kurdukları ve bilgilerin internet vasıtasıyla aktarıldığı bir eğitim sistemi olarak ifade edilebilir (Kırmızıgül, 2020: 286)

Uzaktan eğitimde, teknolojik gelişmeler ışığında önem kazanan ve internet teknolojisinin eğitimin içine girmesiyle oluşan bir eğitim sistemidir. Teknolojinin yani bir nevi iletişimi sağlayan araçların gelişmesinin bir sonucu olarak küresel bir eğitim sistemi meydana gelmiştir. Teknolojinin

araçlarından olan bilgisayar, bilişim ve sistemleri, internet ve televizyonlar sayesinde eğitimde önem arz eden yeni uygulamalar kendini göstermeye başlamıştır. Böylelikle posta yoluyla başlayan uzaktan eğitim farklı boyutlar kazanmaya başlamıştır.” Böylece öğretmen ve öğrenciler birbirlerinden uzakta birbirleriyle sesli ve görüntülü şekilde eğitimi gerçekleştirebilmektedirler (Kırık, 2014: 74-76). Günümüzde çeşitli gelişmelerle uzaktan eğitimin yaygınlaştığı görülmektedir. Bu yaygınlaşmanın sonucu olarak yakın tarihimizde uzaktan eğitimin en görünür hali Covid-19 pandemisiyle karşımıza çıkmıştır.

Salgın süresince teknolojik donanım ve imkâna sahip olan öğrenciler evlerinden derslerine katılma imkânı buldular; bu süreç öğrencilerin yeni öğrenme platformlarıyla tanışma ve yeni öğrenme becerileri geliştirmelerine de vesile oldu. Ailelerin de çocuklarının çevrim içi öğrenme platformları ya da diğer dijital öğrenme platformları konusunda farkındalık kazanmalarına ve karşılaştırma yapmalarına yol açtı. Öğrenmenin sadece sınıf ortamında gerçekleşmeyip internet erişiminin olduğu her noktada gerçekleştirilebileceğine ilişkin algı daha güçlendi (Gözübüyük Tamer, 2021: 99-100).

Pandemiden sağlık anlamında en az çocuklar etkilenmesine rağmen Türkiye’de ilk hastalığa yakalanan kişinin ortaya çıkmasıyla eğitim alanında hızlıca bir önlem alınmıştır. Bunun sebebi olarak sağlık açısından çocukların daha az etkilenmesine karşın toplu bir ortam olan okul ortamının hastalığın yayılmasında bir risk olması ve taşıyıcı olan çocukların aile ortamında hastalığı bulaştırma riskinin fazla olmasıdır. Ayrıca çocukların hijyen konusunda dikkatsiz olabileceği, sınıf ortamında havalandırmaların yetersiz kalabileceği düşünülerek eğitimde tedbirler önem arz etmiştir (Toraman ve Kısa, 2022: 467).

Ülkemizde 11 Mart 2020’de ilk vakanın görülmesiyle birlikte tedbir ve önlemler artmış ve eğitim-öğretime geçici olarak ara verilmiştir. Sürecin devamında ise öğrencilerin eğitimden uzak kalmamaları adına MEB tarafından ilkokul, ortaokul ve lise kademelerini kapsayan uzaktan eğitim sistemine geçilmiştir. Uzaktan eğitim kararıyla 2012 yılında kurulmuş olan ve öğretmen-öğrenci iletişimini sağlayan Eğitimde Bilişim Ağı (EBA) aktif bir şekilde kullanılmaya başlanmıştır. İlkokul, ortaokul ve lise olarak üç farklı kanal üzerinden verilen eğitimler 23 Mart 2020 tarihinde başlamıştır. Bu kanallarda 1. sınıftan 12. sınıf düzeyine kadar her ders saati 20-25'er dakika olarak ve tekrar yayınları gün boyunca devam etmektedir. Ders aralarında öğrencilere eğitici ve eğlendirici etkinlikler sunması için “Etkinlik Kuşağı” yer almaktadır (Başaran vd., 2020: 371).

Covid-19 sürecinde Türkiye’de eğitimde alınan tedbirler özetle şu şekildedir (Yılmaz vd., 2020: 10-12):

- 2020 yılının mart ayında okullar için özel olarak dezenfektanlarla temizlendiği açıklanmıştır.
- Nisan 2020’de olacak 1 hafta sürecek olan ara tatilin daha önce yapılacağı açıklaması yapıldı
- 16 Mart günü ülke genelinde eğitim kurumlarının iki haftalık bir süre olarak eğitime ara vereceği duyuruldu.
- 23 Mart tarihinde eğitim sistemi uzaktan eğitim sürecine başladı.
- Eğitimin uzaktan olma süreci ilk olarak 30 Nisana devamında Mayıs ayı sonuna ve en sonunda 2019-2020 döneminin tamamına uygulanması kararı alındı.
- İnternet ve TRT destekleriyle eğitim ve öğretim sürecinin ilerleyeceği bildirildi.
- İlköğretime, ortaöğretime ve liselere uzaktan eğitim ile dersler başlandı, TRT ve Milli Eğitim Bakanlığı işbirliğiyle oluşturulan TRT EBA TV’de 23 Mart 2020 tarihinde başlandı. Sonrasında 30 Nisan’a kadar devam edeceği açıklandı.
- YKS ve LGS ertelendi.
- 13 Nisanda tüm sınıflar için canlı ders uygulamasına başlandı. Bu uygulama öncelikle lise son sınıf öğrencilerine, ortaokul son sınıf öğrencilerine uygulanmıştır.

Kısaca, pandemi sürecinde “stay at home-evde kal” çağrısının bir sonucu olarak uzaktan eğitime geçilmesi Yükseköğretim Kurumu (YÖK) da eğitimin aksamaması adına çalışmalar yapmıştır. Bu çalışmalar ışığında 2020 bahar yılında altyapısı hazır olan üniversitelerin uzaktan eğitime geçişi sağlanmıştır. 123 üniversite bünyesinde Uzaktan Eğitim Merkezi (UZEM) olduğu belirlenmiş diğer üniversiteler için ise destekler sağlanarak önlemler alınmıştır. Aynı şekilde çalışmaların sunumu, tez savunmaları, seminerler gibi faaliyetler de kayıt altına alınarak uzaktan eğitim şeklinde ilerlemiştir (Genç vd., 2020: 136).

Yaşanılan bu gelişmeler ve durumlarda eğitim sistemi içerisinde Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler ve velilerde bulunmaktadır. Eğitimde uzaktan sisteme geçişte erişim sorunları ve pek çok farklı sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Türk Kızılayı, 2020). 2020/21 öğretim yılının başlangıcı itibarıyla, geçici koruma sağlanan 768.000’den fazla Suriyeli çocuk, Türk devlet okullarına kaydolmuştur. 58 İlkokuldaki çocuklar için kayıt oranı %79,5, ortaokuldaki çocuklar için %78,9 ve ortaokul düzeyinde öğrenciler için %39,7’dir. Bugüne kadar elde edilen başarılarla ve daha yüksek sınıflara kaydolmadaki artışa rağmen, geçici koruma sağlanan okul çağındaki Suriyeli çocukların yaklaşık %35,8’i okula gitmemektedir. Kayıt verilerinin ayrıştırılması, kayıtlı olmayan çocukların yüzdesi ile okul öncesi (%75,6) ve ilköğretim (%20,5) seviyelerinde okul dışı çocukların sayısında önceki yıllara göre önemli bir artışa işaret etmektedir. Bu, Covid-19 pandemisinin erken dönemdeki etkisini ve en savunmasız nüfusların sosyoekonomik durumu üzerindeki somut etkisini vurgulamaktadır (Bölgesel Mülteci ve Dayanıklılık Planı, 2021-2022: 52).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

Bu bahiste, Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde eğitimin uzaktan eğitim sistemine geçmesiyle yaşadıkları sorunları incelemek amacıyla katılımcıların görüşleri doğrultusunda elde edilen bulgular yer almaktadır. Yapılandırılmış görüşme tekniği ile katılımcılardan alınan verilerin betimsel analizi yapılmıştır. Öncelikle katılımcıların sosyo-demografik görünümeleri ortaya konmuş ardından katılımcıların Covid-19 sürecinde uzaktan eğitim sisteminde karşılaştığı sorunlar onların bakış açılarından kod ve temalar oluşturulmak suretiyle gruplanmıştır. Bu kapsamda oluşturulan konu başlıkları altında katılımcıların verdiği cevaplar aktarılmış, daha akıcı ve önemli detaylar için katılımcıların alıntılarına sıkça yer verilmiştir.

Bulgular ışığında Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin bu sistem içinde daha iyi eğitim almaları yönünde neler yapılabileceği üzerinde durulmuştur. Görüşmeler aktarılırken Suriye uyruklu öğrenciler için (SÖ-1, SÖ-2...) ve Afganistan uyruklu öğrenciler için (AÖ-1, AÖ-2...) şeklinde kısaltmalar kullanılmıştır. Veli ve öğretmenler içinde (V1, V2...) ve (Ö1, Ö2...) şeklinde kısaltmalara yer verilmiştir.

4.1. Genel Özellikler

Araştırmada yer alan Suriye ve Afganistan uyruklu 17 öğrencinin genel özellikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 2: Öğrencilerin Genel Özellikleri

Katılımcılar	Genel Özellikler					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Geldiği Ülke	Geliş Tarihi	Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısı	Kimlerle Yaşadığı
AÖ-1	14	Kız	Afganistan	2019	5	Çekirdek Aile
AÖ-2	11	Erkek	Afganistan	2017	7	Çekirdek aile ve aile büyüğü
AÖ-3	12	Kız	Afganistan	2021	6	Çekirdek Aile
AÖ-4	11	Erkek	Afganistan	2019	6	Çekirdek Aile
AÖ-5	12	Kız	Afganistan	2018	5	Çekirdek Aile
AÖ-6	12	Erkek	Afganistan	2018	7	Çekirdek Aile
AÖ-7	12	Kız	Afganistan	2018	3	Anne ve çocukları

Tablo 2: (Devamı)

Katılımcılar	Genel Özellikler					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Geldiği Ülke	Geliş Tarihi	Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısı	Kimlerle Yaşadığı
AÖ-8	12	Erkek	Afganistan	2019	7	Çekirdek aile ve aile büyükleri
AÖ-9	11	Erkek	Afganistan	2020	5	Çekirdek Aile
AÖ-10	13	Kız	Afganistan	2018	6	Çekirdek Aile
AÖ-11	11	Erkek	Afganistan	2019	5	Çekirdek Aile
SÖ-1	14	Erkek	Suriye	2020	7	Çekirdek Aile
SÖ-2	13	Erkek	Suriye	2019	5	Çekirdek Aile
SÖ-3	9	Kız	Suriye	2022	6	Çekirdek Aile
SÖ-4	9	Erkek	Suriye	2017	6	Çekirdek aile ve teyze
SÖ-5	12	Kız	Suriye	2019	9	Çekirdek aile ve aile büyükleri
SÖ-6	12	Kız	Suriye	2018	7	Çekirdek aile ve aile büyükleri

Araştırmaya katılan öğrencilerden 11 kişi Afganistan uyruklu ve altı kişi Suriye uyrukludur. Katılımcıların 2017-2018 ve 2019 yıllarında Türkiye'ye ve Trabzon'a geldikleri tespit edilmiştir. "Ailenizde yaşayan kişi sayısı" nedir sorusuna katılımcıların genelde beş ve üzeri cevap verdikleri görülmüştür. Aile büyükleri ile birlikte aynı evde yaşıyan dört öğrenci vardır. Genel olarak bakıldığında Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin genellikle kalabalık bir aile içerisinde bulunduğunu göstermektedir. Bir katılımcının anne ve babası boşanmış olduğu için annesi ve kardeşiyle birlikte yaşamaktadır. Bir katılımcı ise çekirdek ailesi ile birlikte teyzesinin de beraber yaşadığı bilgisini vermiştir.

Araştırmada yer alan Suriye ve Afganistan uyruklu 17 velinin genel özellikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 3: Velilerin Genel Özellikleri

Katılımcılar	Genel Özellikler					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Geldiği Ülke	Geliş Tarihi	Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısı	Kimlerle Yaşadığı
V1	39	Kadın	Afganistan	2019	5	Çekirdek aile
V2	36	Kadın	Afganistan	2017	7	Çekirdek aile ve aile büyüğü
V3	38	Kadın	Afganistan	2021	6	Çekirdek aile
V4	37	Kadın	Afganistan	2019	6	Çekirdek aile
V5	27	Kadın	Afganistan	2018	5	Çekirdek aile
V6	27	Erkek	Afganistan	2018	7	Çekirdek aile

Tablo 3: (Devamı)

Katılımcılar	Genel Özellikler					
Kod	Yaş	Cinsiyet	Geldiği Ülke	Geliş Tarihi	Birlikte Yaşadığı Kişi Sayısı	Kimlerle Yaşadığı
V7	29	Kadın	Afganistan	2018	3	Kendisi ve çocukları
V8	28	Erkek	Afganistan	2019	7	Çekirdek aile ve aile büyükleri
V9	37	Erkek	Afganistan	2020	5	Çekirdek aile
V10	41	Kadın	Afganistan	2018	6	Çekirdek aile
V11	39	Kadın	Afganistan	2019	5	Çekirdek aile
V12	48	Kadın	Suriye	2020	7	Çekirdek aile
V13	43	Kadın	Suriye	2019	5	Çekirdek Aile
V14	34	Kadın	Suriye	2022	6	Çekirdek aile
V15	39	Kadın	Suriye	2017	6	Çekirdek aile ve kız kardeş
V16	49	Erkek	Suriye	2019	9	Çekirdek aile ve aile büyükleri
V17	40	Kadın	Suriye	2018	7	Çekirdek aile ve aile büyükleri

Veliler görüşme yapılan öğrencilerin ebeveynleridir. Velilerin yaş ortalaması 37'dir. 13 kişi kadın, 4 kişi erkektir. Velilerin eğitim düzeyine bakıldığında çoğunlukla lise mezunu ve ortaokul mezunu olduğu sadece bir velinin lisans mezunu olduğu bilgisi alınmıştır. Türkiye'ye gelen velilerin medeni hal olarak çoğunluk evli cevabı alınmıştır. Bir veli eşinden ayrıldığını belirtmiştir. Velilerden alınan cevaplara göre katılımcıların hepsi 2017 ve sonrasında Türkiye'ye gelmiş ve Trabzon'a yerleşmişlerdir. Katılımcı velilerden alınan cevaplara göre erkekler genellikle inşaat işinde kadınlar ise çoğunlukla çalışmamakta çalışanlar ise temizlik ve kuaför gibi işlerde çalışmaktadır. Aile içinde birlikte yaşadıkları kişi sayısına bakıldığında genellikle üç ve daha fazla çocuk sahibi oldukları görülmüştür.

Ailenin geçimi çoğunlukla baba tarafından sağlanmakta ve aylık gelir 1000 ve 2000 aralığında olduğu belirtilmiştir. Dört veli ise eşinin sabit bir işinin olmadığını inşaat işi oldukça çağırıldıkları anlatılmıştır. Bir veli ise aylık gelirinin 4000 üstü olduğunu belirtmiştir.

Aile içerisinde konuşulan dil ise çoğunlukla Arapça ve Farsça cevapları alınmıştır. Okula giden çocukların artık daha çok Türkçe konuşmaya başladığını belirtmişlerdir. Bir velinin ifadesi buna örnek olarak verilebilir: *"Çocuklar genelde Türkçe konuşur büyükler genelde Farsça konuşur. Çocuklar okulda öğreniyor. Önceden oğlum yanlış konuşacak diye Türkçe konuşmazdı ilk zamanlar, şimdi öğrendi daha rahat ve daha çok Türkçe konuşuyor"* (V4).

Veli katılımcılarının çoğunun Afganistan Hazaraları Kültür ve Dayanışma Derneği bünyesinde Türkçe kurslarına katıldığı görülmüştür. Bir katılımcı velinin kursa gitmeden Türkçeyi kendisi

öğrendiği bilgisi alınmıştır. Kadın katılımcılarının Türkçe kursunun yanı sıra aşçılık ve kuaförlük kurslarına da gittiği görülmüştür. Buna ilişkin bir katılımcı şu sözleri söylemiştir: *“bizim dernekte kurslar var. Türkçe kursuna gittim. Eğitimi veren hoca çok iyiydi, Türkçeyi daha iyi konuşmak istiyorum. Daha iyi öğrenirsem daha rahat ve mutlu olurum. Dernekte başka kurslarda var. Türkçeyi daha iyi öğrendikten sonra başka kurslara da gideceğim”* (V13).

Son olarak, araştırmada 13 öğretmenin konuya ilişkin açıklamalarına yer verilmiştir. Araştırmada yer alan öğretmenlerin genel özellikleri aşağıdaki tabloda sunulmuştur:

Tablo 4: Öğretmenlerin Genel Özellikleri

Katılımcılar	Genel Özellikleri					
Kod	Cinsiyet	Yaş	Nereli Olduğu	Meslekteki Yıl	Trabzon’da Bulunma Yılı	Branş
Ö1	Kadın	33	Trabzon	5	33	Türkçe
Ö2	Erkek	28	Rize	2	15	Fen
Ö3	Kadın	38	Trabzon	9	38	Türkçe
Ö4	Kadın	38	Trabzon	11	38	Sınıf Öğretmeni
Ö5	Kadın	41	Ankara	14	10	Fen
Ö6	Kadın	29	Trabzon	3	29	Matematik
Ö7	Kadın	37	Trabzon	8	20	Türkçe
Ö8	Kadın	48	Yozgat	15	10	Tarih
Ö9	Erkek	35	Trabzon	9	35	Türkçe
Ö10	Kadın	29	Artvin	4	3	Matematik
Ö11	Kadın	31	Niğde	5	20	Sosyal Bilgiler
Ö12	Kadın	30	Samsun	5	30	Sınıf Öğretmeni
Ö13	Erkek	35	Trabzon	10	35	Türkçe

4.2. Suriyeli ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Göç ve Uzaktan Eğitim Deneyimleri

Araştırmaya katılan öğrenciler hepsinin pandemi döneminde uzaktan eğitime dâhil oldukları ve katılımcılarının hepsinin uzaktan eğitime telefonla bağlandıkları ve aynı zamanda zaman zaman televizyonda eğitimlere katıldıkları bilgisi alınmıştır.

4.2.1. Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrenciler İçin Covid-19/ Koronavirüs Tanımı

Araştırmaya katılan öğrencilerden sadece dört kişi koronavirüs hastalığı geçirdiğini belirtmiştir. Katılımcı öğrenciler genel olarak hastalık tedbirleri için eve kapandıklarını, kimseyle görüşemediklerini, arkadaşlarıyla görüşemediklerini belirtmiştir. Hastalığı geçiren öğrenciler ağır geçirmediğini hafif atlattıklarını söylemişlerdir.

“korona benim için tatil gibiydi...” (AÖ-2).

Kendi ülkelerinde olumsuz yaşam koşulları nedeniyle ülkesini terk etmeye mecbur kalan ve göç sürecinde olumsuz koşullara şahit olan öğrencilerin uyum sürecini daha tamamlamadan pandemi ile karşı karşıya kalmaları olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

” Evde hapisanede kalmak...” (AÖ-3).

“Başka ülkelerde yarasa yemesiyle çıkmış salgın. Bu yüzden okula gidemedik. Evde büyükler vardı. Onları daha çok hasta yapıyormuş. O yüzden dışarı çıkmadık. Annem sürekli temizlik yaptı...” (SÖ-6).

Öğrenciler pandemi dönemine ilişkin bilgilerin genel olarak kitle iletişim araçlarından aldıkları söylenmiştir. Pandemide aldıkları en önemli tedbirin evde kalma olduğunu düşünmektedirler. Başka kişilerle iletişim kurmama Covid-19 süresince katılımcı öğrencileri sıkkan durum olmuştur.

“Korona ile ilgili her gün yeni bir şey çıkıyordu. Korktuk evden çıkmadık. Hep evdeydim...” (SÖ-3).

Küçükşen ve Sayın (2020: 19)’ın yaptığı derleme çalışmasına göre Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin çoğunluğu pandemi ile ilgili bilgilerin büyük bir bölümünü televizyonda yer verilen haberlerden alırken ayrıca ebeveynlerinden, internetten ve çevrelerindeki insanlardan bilgileri edindiklerini vurgulamışlardır.

4.2.2. Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Pandemi Sürecinde Yaşadıkları

Pandemi sürecinde öğrenciler evde bir hayat geçirdiklerini, ailelerinin kendilerinin dışarı çıkmalarına izin vermediğini belirtmiştir. Öğrencilerin pandemi sürecinde alınan kararlar hakkında bilgi sahibi oldukları gözlemlenmiştir. Pandemi ile birlikte ailelerinin daha çok karışıklıkları konusunda veri alınmıştır. Genellikle ailelerinin onların dışarı çıkmasına izin vermediğini söylemişlerdir. Evden çıkamayan öğrencilerde psikolojik olarak huzursuzluk yaşandığı tespit edilmiştir. Özensoy (2020: 61) tarafından Suriyeli sığınmacı çocukların eğitim alanında yaşadıkları sorunların ele aldığı çalışmasında çocukların evde vakit geçirdikleri sadece evlerine yakın arkadaşlarıyla oyun oynayabildikleri ortaya konmuştur.

“Polis korkusundan dışarı çıkamadık ki hiç...” (AÖ-3).

“...salgın zamanı yapmak istediğim üç şeyden biri gezmek diğeri arkadaşlarla top oynamak diğeri maskeden kurtulmak...” (SÖ-2).

Yedi öğrenci babalarının bu süreçte işe gidemediğini söylemiştir. Öğrenciler pandemi sürecinin ekonomik olarak sorunlar yarattığının farkındadır.

“dışarı çıkamadık, okula gidemedik, babam işe gitmedi... Sürekli evde oturduk ve hasta oluruz diye korktuk. Her gün uyanınca annem ateşimize bakıyordu. Artık anneme yeter dedik bizi korkutuyorsun. Psikolojimiz bozuldu...” (SÖ-5).

“babam işe gidiyordu. Hasta olunca işe gidemedi. Üzüldük, annem ağladı. Babam iyileşince de işi bitmiş. Sonra iş aradı ama zorlandı” (SÖ-6).

Pandemi sürecinde öğrenciler uzaktan eğitime ulaşma konusunda zorluk yaşama, ekonomik sorunlar, aile içi rollerin değişimi, okula özlem gibi problemler ile baş etmeye çalışmışlardır. Öğrenciler bu dönemde evde kalmalarından dolayı daha çok Arapça konuştukları için Türkçe eğitimi konusunda geri kalmışlardır. Eve kapanan aileler psikolojik açıdan da sıkıntılar yaşamışlardır. Bu durum çocukları da etkilemiştir. Arkadaşlarından ve okulundan ayrı kalan öğrenciler aynı zamanda özlem duygusunu da yoğun bir şekilde yaşamışlardır (Gülerce vd., 2022: 103-104).

Yoldaş (2022: 149) öğrencilerin pandemi sürecinde küçük evlerde fazla kişi ile yaşamaktan dolayı şikâyet ettiklerini belirtmiştir. Çalışmaya göre öğrenciler sürekli evde kalmaktan sıkıldıklarını ve dışarıdaki hayata özlem duyduklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin hissettikleri duygunun “sıkıntı” olduğunu ve evde nefes alamadıkları, özgürlüklerinin kısıtlandığı düşüncesi öne çıkmaktadır.

4.2.3. Covid-19 Öncesi Eğitim

Çelik ve İşler (2020: 794) çalışmasında Suriyeli öğrenciler için okulun derslerin ve öğrenme ile ilgili görevlerin yapıldığı yer anlamına geldiğini aynı zamanda sosyal bir ortam olarak görüp arkadaşları ile vakit geçirebildikleri yer anlamına geldiğini ortaya koymuştur.

“Eğitim benim için bilgiyi ifade ediyor...” (AÖ-1).

“Eğitim ben de kazanç ifade ediyor...” (AÖ-5).

Öğrenci katılımcılarının verdiği cevaplar doğrultusunda eğitimin kendileri için ifade ettiği durumlar olumlu olduğu gözlemlenmiştir. Fakat yüz yüze eğitim de problemler yaşadıkları gözlemlenmiştir. Katılımcı öğrenciler eğitimin öneminin farkında olduğu halde akademik anlamda zorlandıkları görülmüştür. Derslere katılım konusunda olumsuz tecrübelerle sahip olmaları eğitim anlamında olumsuzluklara yol açtığı verisi alınmıştır.

“neredeyse her gün okula gidiyorum da hocalarla pek iletişimim yok. Mesela bir şey anlatmak istiyorum anlamıyor duymuyor beni. Geç sen yapamazsın diyor. Ödevlerde de aynı şey, hocalarla bir türlü anlaşılmadı. Genellikle fen de zorlanıyorum. Matematikten en az 50 alıyorum da fende zorlanıyorum” (SÖ-1).

“en sevdiğim ders beden...” (SÖ-4).

Öğrencilerin yüz yüze okula gitme konusunun düzenli olduğunu söylemişlerdir. Genel olarak öğrencilerin okullarını sevdikleri gözlemlenmiştir. Öğretmen ve yönetici ilişkilerinde zorluk çekenler vardır. Buna karşın arkadaş ilişkilerinin daha iyi olduğu görülmüştür.

“Okul saatleri belliydi. Zil saatleri uygundu. Ders programına göreymi. Okulumu ve arkadaşlarımı seviyorum ama ilk zamanlar kendimi kötü hissediyordum. Hiç arkadaşım yoktu sadece bizim gibi göç eden bir arkadaşım vardı onunla konuşuyordum. Sonrasında arkadaşlarım arttı” (SÖ-2).

Öztürk (2021: 339) çalışmasında Afganistan ve Suriye uyruklu öğrencilerin dil yetersizliği sebebiyle akademik anlamda başarılarının düşük olduğunu, topluma uyumlarının zorlaştığını belirtmekte ve çözülmesi gereken önemli bir unsur olduğunu düşünmektedir.

Saklan ve Karakütük (2022: 64) yaptıkları çalışmada Suriye uyruklu öğrencilerin dil ve iletişim konusunda yaşanan sorunlar, ekonomik zorluklar, uyum konusunda yaşanan sorunlar ve önyargılı düşünceler eğitim sürecindeki temel eksiklikler olarak ortaya konmuştur.

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin eğitim konusunda yaşadıkları sorunların çözülmesi önem arz etmektedir. Eğitimde yer alan sorunların çözülmemesi sosyal, ekonomik ve politik sıkıntıları da beraberinde getirecektir (Duruel, 2016: 1411).

4.2.4. Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Online eğitim/ Uzaktan eğitim sürecine Bakış Açıları

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler açısından Covid-19 sürecinin kendilerinde bir takım sorunlar yarattığı görülmüştür. Sorunlar çerçevesinde katılımcı öğrenciler uzaktan eğitimin kendileri için bir şey ifade etmediğini belirtmişlerdir.

Okulda yüz yüze verilen eğitimlerin daha iyi olduğunu düşünen öğrenciler uzaktan eğitimin verimliliği konusunda olumsuz düşüncelere sahip olduğu gözlemlenmiştir. Öğrenciler uzaktan eğitimin kendilerine bir şey katmadığını düşünmektedir.

“Saçma, boş... Hiç bir şey anlamıyorum ben uzaktan eğitimden” (SÖ-4).

“Uzaktan eğitim çöp kutusu gibi, boş bir kutu hatta...” (AÖ-6).

“İnternette yaptığımız eğitim video izlemek gibi bir şey oldu...” (AÖ-2).

Öğrenciler uzaktan eğitimde özellikle internet ve öğretmen ilişkilerinde sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir.

“Uzaktan eğitim okuldaki gibi değildi. Ben pek sevmedim. Zaten giremiyordum bazen. İnternetimiz bitmişti bazen. Bir de ablamla abimlerin de dersi oluyordu. Onlar da bir şey anlamadık diyorlardı. Okula gitmek daha güzel...” (SÖ-5).

Çelik ve İşler (2020: 791) çalışmasında göç mağduru çocuklara Covid-19 sürecinde derslerde en çok zorlanılan konuları sormuştur. Alınan cevaplar ailevi durumlar, EBA ile ilgili durumlar, öğretmenler ile ilgili durumlar ve öğrencinin kendisiyle ilgili durumlar olarak sıralamıştır.

4.2.5. Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Online eğitim/ Uzaktan eğitime Dahil Olma Durumları

Araştırmaya dâhil edilen öğrencilerin tamamının uzaktan eğitim sürecine dahil olduğu görülmektedir. Öğrencilerin hepsinin uzaktan eğitim konusunda bilgileri olduğu ve sistemin nasıl bir şey olduğu hakkında bilgi sahibi olmasına rağmen uzaktan eğitim hakkında olumlu cevaplar alınmamıştır. Uzaktan eğitime dahil olmalarına rağmen çoğu zaman internet kesilmesi veya evde diğer kardeşlerinin de aynı sisteme dahil olmasından dolayı derslere katılamayan öğrenci katılımcılar bulunmaktadır.

Uzaktan eğitim sürecinde her çocuğun bu sisteme erişiminin aynı olmadığı görülmektedir. Uzaktan eğitim için gerekli araçlara ulaşamamanın yarattığı “dijital uçurum” eğitimde eşitsizlikleri doğurmuştur. Bu nedenle Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 sürecindeki eğitiminin kısıtlı olduğu görülmektedir. Yaşanan bu zorluklar Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin başarılarını olumsuz yönde etkilediği, dil konusunda gerilettiği ve okulu bırakma risklerinin arttığı görülmüştür (Özdemir vd., 2022: 533-534).

Derslere katılmama sebepleri arasında uzaktan eğitimin faydalı olmadığını düşündüğü için katılmadığını belirten öğrenciler olmuştur.

Öğrencilerin çoğu uzaktan eğitim sistemine anne veya babasının telefonu ile girdiğini belirtmiştir. Hiçbir öğrenci bilgisayar kullanarak sisteme girmemiştir. Ekonomik olarak evinde internet olmadığını ve velisinin internet paketi yettiğinde derse girebildiklerini söyleyen öğrenci katılımcılar vardır.

Derse katılım konusunda Yoldaş (2022: 79) öğrencilerin ebeveynlerinin telefonları ile derse katılım sağladıklarını, bazı ebeveynlerin telefonlarının bozuk olduğunu veya ebeveynleri evde yokken derse katılamadıklarını ortaya koymuştur. Ayrıca kardeşleri ile ders saatlerinin çakışması durumunda da öğrencilerin derse katılamadıkları belirtilmiştir.

“Ben annemin telefonuyla bağlantıyordum ama kardeşimin de aynı zaman dersleri oluyordu. O giremediğinde ağlıyordu o yüzden ona veriyordum telefonu. Ben zaten anlamakta zorlanıyordum...” (AÖ-4).

“Babamın telefonuyla derslere bazen katılıyordum bilgisayarım olmadığı için. Arkadaşlarımın çoğu bilgisayardan katılıyordu. Eve internet istedim ama olmadı. Babamın telefonundakinden bakıyordum. O da bittiği zaman derslere giremedik kardeşimle. Öğretmen biraz ödev vermiş onları yapamadım kızdı öğretmen.” (SÖ-6).

Öğrenciler uzaktan eğitim sisteminde ödevlerin verimli olmadığını düşünmektedir. Ödev verildikten sonra kontrolünün yapılmadığını belirtmişlerdir. Çelik ve İşler (2020: 795) çalışmasında öğrencilerin Covid-19 sürecinde öğretmenleri ile iki yönlü bir iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir.

“Ödev veriyorlardı. Fakat kontrolü yapılırken ben kamerayı kapatıyordum” (AÖ-6).

Uzaktan eğitim ve yüz yüze eğitimi karşılaştırdıklarında iki eğitim sisteminde de bazı sorunlar yaşadığını fakat sorunların çözümünün yüz yüze daha kolay ve hızlı olduğunu belirtmişlerdir.

Uzaktan eğitimde yaşanan genel sorunları şu şekilde anlatmışlardır:

- İnternet kesintisi
- Öğretmenin anlattığını anlamama (dil sorunu)
- Arkadaşlara özlem
- Uzaktan eğitimi ciddiye almama
- Ekonomik nedenlerden dolayı uzaktan eğitime erişebilecekleri araçların olmaması
- Eğitime erişecek araçların olmaması nedeniyle derslerden geri kalma
- Kalabalık aile nedenli sorunlar (öğrencinin kendine uygun ders çalışma alanı olmaması, aynı saatte başka bir kardeşin dersinin olması, ders esnasında gürültülü bir ortamda olması)
- Ders saatlerini kaçırma
- Kamera açmaya çekinme
- Söz hakkı alamama
- Derslerin erken bitmesi

4.3. Velilere Covid-19 Döneminde Uzaktan Eğitim ve Göç İle İlgili Sorular

4.3.1. Göç Süreci Hakkında Genel Bilgiler

Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin göç deneyimleri göç sürecinin öncesi, göç süreci ve sonrası şeklinde ele alınmaktadır. Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin göç deneyimleri sığınma ve çaresizlik üzerine inşa edilmektedir. Göç sürecinde travmatik olaylar ile karşılaşılması ve zorlukların yaşanması göç deneyimlerinin parçaları haline gelmiştir. Yaşadıkları yerdeki iç savaş, güvenli alanın olmaması, kötü muamele gibi olumsuz yaşam koşulları göç etme sebepleri olmaktadır. Göç sırasında ise ölüm tehlikesi, bedeninin yara alması, kötü muamele, izdiham ve yasal olmayan yollardan gelme şeklinde zorluklar ile karşılaşmışlardır. Varılan ülkede ise genel olarak işsizlik, hukuki olarak belirsizlik, dil ve uyum sorunları göç eden kişiler için zorluk yaratan durumlar olmuştur (Kaya ve Karatay, 2022: 34-35).

Trabzon’da yaşayan ve araştırma kapsamındaki katılımcıların göç süreci benzer görünümler arz etmektedir. Gerek Suriye gerek Afganistan uyruklu kişilerin göç etme sebepleri arasında benzerlikler bulunmakla birlikte sorunlarının da ortak olduğu tespit edilmiştir. Bu konuda katılımcıların görüşleri de bu durumu teyit eder mahiyettedir.

“Önce Van’a geldik oradan Ankara’ya oradan da Trabzon’a geldik. Kurban Bayramı öncesinde geldik. 2018’de ağustos ayında geldik. Buraya geldikten sonra paramız bitti” (V7).

“Van’dan Ankara’ya oradan da Trabzon’a geldik kaçak yolla geldik. Yedi aydır Trabzon’dayız. Ev bulma, eşya bulma sorunları yaşadık...” (V5).

Katılımcıların genellikle Ankara’dan Trabzon’a geldikleri verisi alınmıştır. Göç sürecinin zor bir süreç olduğu katılımcıların verdiği bilgiler arasındadır. Genellikle kaçak yollardan geldikleri ve zor şartlarda geldikleri bilgisi vardır. Süreç genellikle Van, Ankara ve Trabzon şehirleri şeklinde ilerlemiştir. Göç sürecinde yolda bazen yürüyerek bazen farklı araçlarla ilerlediklerini belirtmişlerdir. Türkiye’ye girdikten sonraki ilk günlerde resmi işlerle yaşamlarını daha iyi nasıl kurabilirler sorusuna cevap aramışlardır. Daha düzenli bir hayata geçtiklerinde iş aramaya ve çocuklarını okula yazdırmak için çalışmalar yaptıklarını belirtmişlerdir. Türkiye’ye geldikleri ilk zamanlarda en çok iş arama ve resmi evraklara sahip olma konusunda zorluklar yaşandığı verisini vurgulamışlardır. Çocuklarını geçici verilen kimliklerle okullara yazdırmaya çalışmışlardır.

“Çok zordan geldik yani çok zordan. Kaçak, kaçarak çok zordan. İki ayda yürüme geldik, hep yürüdük. Kötü şeylerde yattık. Çocuklar çok açtı. Beş tane çocuk vardı. Yağmur, kar” (V2).

“Ankara’dan Trabzon’a geldik ailem ile birlikte. 11 aydır Trabzon’dayız. Kaçak yolla geldik. En büyük sıkıntımız yer problemi ve dil problemi oldu. Diğer bir problem ise işsizlik.” (V9).

Doğan (2020: 162)'ın Trabzon özelinde yaptığı çalışmasında Afganistan uyruklu kişilerin ekonomik yetersizlik, barınma-beslenme, sağlık ve eğitim alanlarında zorluklarla karşılaştığı belirtilmiştir. Mülk sahipleri yabancı olmaları gerekçesi ile Afganistan uyruklu kişilere ev vermedikleri verisi ortaya konmuştur. Aynı şekilde iş verme hususunda da benzer sorunlarla karşılaştıkları görülmüştür.

Katılımcı velilerin verdiği cevaplara göre genel olarak yaşanan sorunlar:

- Göç süreci
- Dil sorunu
- İşsizlik
- Ev bulma
- Eşya eksikliği
- Isınma ve yeme-içme problemleri
- Kötü karşılanma
- Çocukların eğitim sorunu
- Sağlık sorunları
- Aile özlemi
- Resmi işlemler

“Biz Zonguldak’tan başka ülkeye gidecektik. Yakalandık kimliklerimiz alındı, Yunanda aldı. Kızım hasta doktora götüremiyorum... Sadece koca çalışıyor altı tane çocuk var” (V12).

“Hayat çok zor. Beş tane çocuk var parasızlık çok zor... Bu sene çok zor. Üç yıldır buradayız. Afganlara iş yok. Önceden yardım veriyorlardı bu sene yok. Afganistan’da savaş var o yüzden Afganlar burada yaşıyor” (V6).

Savar ve Kedikli (2019: 1138-1139)'nin çalışmasına göre genel olarak uygulanan politikalar ile birçok sosyal haklardan faydalanmalarına rağmen özellikle dil ve kültür farklılığından dolayı bu haklara erişim sağlamakta zorluk yaşamaktadırlar. Çalışma hakları olmasına rağmen emek sömürüsü ile karşı karşıya kalabilmektedirler. Bu durum uzun süre çalışamama veya daha az ücret almayla sonuçlanmaktadır. Okul çağında bulunan tüm çocuklar her seviyedeki okullardan ücretsiz olarak yararlanabilmelerine rağmen ekonomik sıkıntılardan dolayı çocuklarının eğitimleri aksayabilmektedir.

4.3.2. Suriye ve Afganistan Uyruklu Velilerin Covid-19/Koronavirüs Bilgileri

Olumsuz koşullar sebebiyle ülkesini terk eden Afganistan ve Suriye uyruklu kişiler pandemi sürecinin zorluklarını da yoğun bir şekilde hissetmişlerdir.

Covid-19 pandemisi hakkında genel bir bilgiye sahip olursa da katılımcılar daha çok pandemi ile beraber gelen eve kapanma sonucu iş bulmanın zorluğundan bahsetmişlerdir. Eşlerinin ve çocuklarının evde olduğunu, dikkat ettiklerini ve hastalıktan korktuklarını belirtmişlerdir. Hasta olduklarında sağlık ile ilgili nasıl bir yol izleyecekleri hakkında endişeleri olduğunu bu yüzden hastalıktan daha çok korktukları bilgisi alınmıştır. Hasta olmaları durumunda resmi sağlık işlemleri hakkında sıkıntı yaşamaktan korktuklarını belirtmişlerdir. pandemi sürecinde alınan kararlar ve tedbirler hakkında derneğin bilgilendirmeler yaptığını aynı zamanda eğitimle ilgili konularda ise okulun bilgilendirme yaptığını söylemişlerdir.

Özdemir vd. (2022: 531) yaptıkları çalışma ile Suriye uyruklu katılımcıların pandemi süreci boyunca dışarı çıkma yasaklarına uydukları, izolasyon sağladıkları, kalabalık ortamdan uzak durup çoğunlukla evde kaldıkları, maske gibi hijyen konularına ellerinden geldiğince dikkat ettikleri bilgisi ortaya konulmuştur.

Pandemiden korktuklarını belirtmiş olmalarına rağmen bir veli kendilerinin daha kötü şartlara maruz kaldığını bu yüzden koronavirüs hastalığından çok korkmadığını sadece eğitim gibi hayatın bazı önemli noktalarında aksamalar yaşanmasının olumsuz bir durum olduğunu söylemiştir.

“Biz yürüyerek çok zor şartlarda Türkiye’ye geldik. Kendi ülkemizde de çok zor şeyler yaşadık. O yüzden bu bir hastalık çözümü olabilir ama bizim yaşadıklarımız daha zor. Çocuklarım belki de o günleri unutamayacak. Dikkat edersek hasta olmayız...” (V2).

“Hasta olursak belki hastaneler bizi kabul etmez diye korktum. Ben tek başımayım, eşim yok. Hasta olmamam gerektiğini düşündüm hep” (V10).

Covid-19 pandemisi Suriye ve Afganistan uyruklu kişileri farklı alanlarda derinlemesine etkilemiştir. Ekonomik, sağlık, eğitim ve psikolojik olarak çeşitli zorluklar yaşamışlardır (Bozdağ, 2021: 715).

4.3.3. Covid-19 Salgını/ Pandemi Döneminde Velilerin Yaşadıkları

Yaşanan kriz durumlarında toplumun her kesimi aynı düzeyde etkilenmemektedir. Suriye ve Afganistan uyruklu kişiler de pandemi sürecinin etkilerini daha çok hisseden kesim olmuştur. Sağlık hizmetlerinden yararlanma konusunda bilgi eksikliği, pozitif tanı konulmasıyla işlerinden olma korkusu, resmi evrak eksikliğinden dolayı sınır dışı edilme korkusu ile hastaneye gidememe gibi durumlarla karşı karşıya kalmışlardır. Pandemi ile birlikte Suriye ve Afganistan uyruklu kişiler işlerinin kapanması ile işsiz kalmışlar, dil kursları yarım kalmış, sivil toplum kuruluşlarının yardımları sınırlandırılmıştır. Yaşanan bu olumsuz durumların sonucu olarak Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin sağlık, eğitim ve ekonomik olanaklarındaki eşitsizlik büyümüştür (Karaağaç, 2021: 198).

Sürekli evde olduklarını belirtmişlerdir. Bu soru içinde alınan cevaplar arasında işsizlik sorunu olmuştur. Pandemi ile birlikte iş bulmanın daha zor olduğunu belirtmişlerdir. Var olan işlerin ise durduğu hatta bu süreçte çalışılan günlerin bile parasını alamadıkları zamanlar olduğunu söylemişlerdir.

Özdemir vd. (2022: 531) zor şartlar altında ülkelerini terk eden, mal varlıklarını ve birikimlerini geride bırakan insanların bir de pandeminin yarattığı ekonomik zorluklarla baş etmeye çalıştıklarını belirtmişlerdir. Bu grup kişilerin pandemi ile birlikte ekonomik kırılganlıklarının çok yüksek olduğunu vurgulamışlardır. Gıda, barınma, hijyenin sağlanması için gerekli olan ürünlerin sağlanması için yapılacak ek destekler pandemi sürecinde daha kısıtlı hale gelmiştir. Kendi mücadele sistemleri ile yaşamlarını devam ettirmeye çalışmışlardır. Bu sistemler ise aile ve akrabalarından borç istemek veya birikmiş olan paralarını harcamaktır. Bu durumda beraberinde pandeminin bir şartı olan izolasyon sisteminin yıkılması ile sonuçlanmaktadır.

“Yardımlar gelirdi, bizim mahallenin müdürü genelde yağ verirdi bize. Pandemi de artık korktukları için getirmiyorlar”(V15).

Araştırmada yapılan mülakatlarda diğer çalışma sonuçlarına benzerlik göstermektedir. Veliler pandemi sürecinde eve kapandıklarını fakat şeye gitmek zorunda olduklarını da belirtmişlerdir. Önceden çevredeki insanların kendilerine yardım ettiklerini pandemi ile bu gibi yardımların kesildiğini söylemişlerdir. Çocuklarının okullarının kapanması ile birlikte eğitimlerinin devam ettirebilmeleri için farklı sıkıntıların (bilgisayar eksikliği, internet vb.) ortaya çıktığını ve çok daha zorlandıklarını anlatmışlardır.

4.3.4. Velilerin Çocuklarının Yüz Yüze Eğitim Süreci Hakkında Bilgiler

Poyraz (2022: 32) veliler ile yaptığı çalışmadan hareketle velilerin Türk eğitim sistemi için olumlu düşüncelere sahip oldukları görülmüştür. Veliler Türkiye’deki eğitim sistemi ile kendi ülkelerindeki eğitim sistemini karşılaştırdıklarında Türkiye’deki okulların, öğretmenlerin ve sistemin çok daha iyi olduğunu söylemişlerdir. Öğretmenlerin eğitime ve çocuklara çok önem verdiklerini, Türk eğitim sisteminin herkese eşit imkânlar sunabildiğini, ülkelerinde yaşanan ayrımcılığa karşın Türkiye’de çalışan öğrencinin emeğinin karşılığını alacağını düşünen, çocuklarının eğitimleri ve geleceklerine yönelik planları olduğunu, bu ülkede kalarak çocuklarına iyi bir gelecek sunmak isteyen, çocuklarının doktor, mühendis, veteriner olmak istediklerini belirten veliler olduğu görülmüştür.

“Biz okumadık, çocuklar için çalışıyoruz onlar iyi eğitim alsın diye çabalıyoruz, aslında onlar için göç ettik. O yüzden eğitim önemli. Çocuklar eğitimden memnun. Çocukların eğitimi ile büyük oğlum ilgileniyor bir de eşim daha çok. Özel bir sıkıntımız yok” (V1).

“Afganistan’da iyi bir eğitim sistemi yoktu. O yüzden geldik. Eğitim çok önemli çocuklarım eğitimden memnun. Türkçe bilmediğim için bir kez okula gittim” (V3).

“Çocuklar iyi eğitim aldı. İyi geliştirildi...” (V9).

Verilen cevaplara bakıldığında katılımcı veliler eğitimin çok önemli olduğunu, bulundukları ülkelerde eğitimin iyi bir şekilde verilmediğini ve bu durumda göç etmelerinde bir etken olduğunu söylenişlerdir.

Katılımcı velilerin hepsi eğitimin hayat için çok önemli olduğunu düşünmektedir. Genellikle kadın katılımcılar okuyamadıklarını bundan dolayı kendilerini eksik hissettiklerini belirtmişlerdir. Bütün katılımcılar için eğitimin yeri çok önemli olduğu hissedilmiştir. Çocuklarının iyi bir eğitim almalarını hatta birçok katılımcının Türkiye’ye gelmelerindeki en büyük sebebin çocuklarının iyi bir eğitim almasını istemeleri olmuştur.

Velileri olarak çocuklarının Türkiye’de iyi bir eğitim alacaklarını düşünmektedirler. Fakat yaşadıkları bazı sorunları belirtmişlerdir. Bunlar şu şekildedir:

- Dil sorunu
- Kırtasiye sorunları
- Arkadaş iletişimi

“İktisadi problemlerimiz var. Okul formasını daha alamadık. Kitap, kalem, çantaları ilk başta valilik dağıttı ve hala onları kullanıyor” (V5).

Bucak (2021: 104)’ın çalışmasına göre veliler çocuklarının okul ortamındaki sorunlarının nedeni olarak dil sorunu, çocukları ile diğer öğrenciler arasındaki kültür farkı ve uyum sorunu olarak görmektedir. Bu durumlar ise çocuklarının başarısını düşürdüğünü düşünmektedirler.

Poyraz (2022: 31)’ın yapmış olduğu çalışmasının sonucuna göre veliler yaşadıkları maddi ve manevi sorunların sonucunda okul çağındaki çocuklarının da etkilendiğini düşünmektedir. Düzenlerini tamamen değiştiren veliler çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamakta zorlandıklarını belirtmişlerdir. Çocuklarının maddi durumları nedeniyle de okulda dışlandıkları ortaya konmuştur. Veliler farklı kültürden gelmelerinden dolayı çocuklarının dışlandığını düşünmektedirler.

4.3.4. Veliler Açısından Uzaktan Eğitim/Online Eğitim

Covid-19 pandemi sürecinde uzaktan /çevirim içi eğitimler üzerine yapılan çalışmalarda velilerin bu süreci olumlu karşılamadıkları ve verimsiz buldukları ifade ettikleri görülmektedir.

Tuncel (2021: 186)'in yaptığı çalışma sonuçlarına göre; geçici koruma kapsamında olan aileler pandemiden önce maaşlarının az olduğunu ve kira gibi giderleri karşılarken zorlandıklarını, zor şartlarda geçimlerini sağladıklarını belirtmişlerdir. Bunlara ek olarak pandemi ile başlayan uzaktan eğitime katılım sağlayabilmek için kullanılması gereken internet, tablet gibi uzaktan eğitim araçları ekonomik olarak aileleri daha da zora sokmuştur. Bu durumların aile içi huzursuzluklara neden olduğunu söylemişlerdir. Bu doğrultuda var olan sorunların daha da belirginleştiği görülmüştür.

Bu konuda yapılan çalışmaların bir başkasında da ailelerin uzaktan eğitimi verimsiz olduğunu düşündükleri ve yüz yüze eğitimin çocukları için daha uygun olduğu belirtmektedir (Arslanoğlu vd., 2021: 310). Bu çalışmada da veliler benzer durumu dile getirmişlerdir.

“İki çocuğun online ders aldı. Özel bir sorununuz yoktu. Telefonda alıyorlardı. Öğretmenler mesaj atıyordu ders başlıyor diye. Sorun yaşamıyorlardı. Ama yüz yüze daha iyi...” (V4).

“Kızım hiçbir şey anlamadığını dikkatini veremediğini söyledi. Telefonla EBA'dan bağlanıyordu. İnternet gidiyordu. Öğretmenler gruptan mesajla bilgilendirdi. Biz sorunlarımızı söylüyorduk hiçbir şey yapmadılar. Yüz yüze daha iyiydi kızım hiçbir şey anlamadığını söylüyor” (V7).

Veliler pandemi dönemindeki bilgilennemelerinin okul yöneticileri ve öğretmenleri tarafından öğrendiklerini ve bağlı oldukları dernek tarafından da yönlendirildiklerini belirtmişlerdir. Sosyal medya üzerinden de bilgilendiklerini bu yüzden uzaktan eğitim sisteminde bilgi eksikliği yaşamadıklarını söylemişlerdir.

“Öğretmenler telefona kurmamız gereken şeyleri söyledi fakat anlamakta zorluk çektim nasıl yapacağımı bilemedim. Komşumuz vardı yan tarafta onun kızına söyledim o yaptı. Sonra kızıma anlattı nasıl yapacağını. İlk derslerde açmakta zorlandık yine... Ben ilk seferinde sadece bilgisayardan olacak diye korkmuştum. Alamazdım çünkü. Kızım istedi bilgisayar. Öğrenmiş arkadaşlarının bilgisayardan girdiğini fakat alamayacağımızı söyledim...” (V17).

Covid-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi-Eğitim Sektörü Anketleri (2020) ışığında SGDD-ASAM veri tabanındaki 126 kişiye uyguladığı sonuçlara göre veliler çocuklarının uzaktan eğitime katılamama sebepleri olarak televizyon ve bilgisayara ulaşamadıklarını ve bu konuda teknik imkânsızlıkların olması olarak belirlemişlerdir. Diğer sebepler olarak bilgi eksikliği, öğretmenlerin yönlendirmesindeki sorunlar ve internetin olmaması olarak sıralanmıştır.

Birden fazla çocuğa sahip olan veliler uzaktan eğitim sisteminde ders saatlerinin denk gelmesinden dolayı uzaktan eğitim sistemi için gerekli araçların eksikliğini yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca internete ulaşımında sıkıntılar yaşadıkları konusunda veri toplanmıştır.

Genel değerlendirmek gerekirse Özdemir vd. (2022: 533-534) eğitim sürecinde Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin okul çağındaki çocuklarının uzaktan eğitime erişim konusunda Türk çocukları ile eşit olmadıklarını düşünmektedir. Çünkü teknolojik araçlara ve internete erişim konusundaki zorluklar yani “dijital uçurum” eşitsizlikleri arttırmıştır. Özdemir ve arkadaşlarının çalışmasına katılan tüm veliler çocuklarının uzaktan eğitim sürecinde zorluk yaşadıklarını belirtmişlerdir. Çocuklarının uzaktan eğitim derslerine katılımı konusunda düzenli katılamadıklarını vurgulamışlardır. Bu durumun da çocuklarının başarılarını düşürdüğünü söylemişlerdir.

4.4. Öğretmenlere Covid-19 Döneminde Uzaktan Eğitim ve Göç ile İlgili Sorular

4.4.1. Öğretmenlerin Gözünden Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrenciler

Araştırmaya katılan öğretmenler Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin eğitim sürecine adapte olmakta zorlandıklarını farkında olduğunu bundan dolayı akademik anlamda zorlandıklarını belirtmişlerdir.

Sarıkaya (2022: 524) Türkçe öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilere karşı olumlu bir tutum içinde olduklarını ortaya koymuştur. Bu durum eğitimin daha verimli olması adına önemlidir.

“Ben çok saygılı gördüm ve çok çalışkan ve azimliler. Hatta ben şunu dedim benim Türk olan öğrencilerim keşke bu kadar zeki olsalar, yani çalışsalar. Onlar hayatın bütün zorluğunu gördüğü için çok çalışkanlar” (Ö3).

“Okula adapte olmakta zorlanan çok öğrenciler var. Zaman zaman arkadaşları ile iletişim kuramıyorlar ve kendilerini soyutluyorlar. Bu durum onların eğitim hayatını da etkiliyor. Ben ders anlatırken özellikle grup çalışmaları yapıyorum hem arkadaşları hem de kendileri daha çok alışsın diye. Bazen grup çalışmalarına katılmak istemiyorlar, çekiniyorlar. Okula başlama sürecinde valilik ve milli eğitim gerekli bilgilendirmeleri yapıyorlar. Fakat bazen yaşından daha alt sınıfa yazılmak zorunda kalıyorlar. Bunda en büyük etken dil sorunu ve henüz toplumumuza adapte olmamış olmaları” (Ö6).

“Bazı öğrencilerin çok azimliken bazıları tam tersi. Derste bu öğrencilerin hâkimiyetini sağlamak çok zor. Bundan dolayı diğer arkadaşları da şikâyet edebilmektedir. Türkiye’ ye uyumlarının daha hızlı olması gerekmektedir. Yoksa eğitimde geri de kalacaklardır” (Ö11).

Öğretmenlerden alınan genel cevaplar doğrultusunda resmi kurumlarca yönlendirmeler yapıldıktan sonra uygun okula ve sınıfa kayıtları yapılmaktadır. Okul yönetimi ve öğretmenler de yol gösterme yönünde çaba sarf etmektedir.

Katılımcı öğretmenlere göre en çok zorlandıkları dersler daha çok soyut olan Matematik ve dil sorunundan dolayı Türkçe dersidir. Sınıf içerisindeki akademik durumlarına baktıklarında öğrencilerinden çok zeki olanların olduğu fakat diğer arkadaşlarından iki kat fazla çaba göstermeleri gerektiği düşüncesi vardır. Bu konuda ailelerin ilgisiz kaldığını ve çocuklarıyla ilgilerinin az olması nedeniyle öğrencinin okula bağlılığı da az olduğunu düşünen katılımcı öğretmenler vardır.

“Aile sadece öğrencinin okula kayıt kısmı ile ilgileniyor. Daha sonrasında okulla pek ilgisi kalmıyor. Bence çocuk eve gittiğinde okulda ne yaptın diye bile sormuyorlardır. Böyle böyle çocuk okuldan uzaklaşıyor. Bir kontrol mekanizması yok çünkü. Biz sürekli veli görüşmeleri yapmak için çabalyoruz. Fakat pek katılım göstermiyorlar. Öğrencilerin güzel hayalleri var fakat destekleri yok. Ama öğretmenin otoritesine saygı gösteriyorlar. Bunun bilincinde bu güzel bir şey. Sadece eğitim sistemimize adapte olmaya ve yol gösterilmeye ihtiyaçları var” (Ö12).

Çakmak (2021: 139) yüksek lisans tez çalışmasında Suriye uyruklu öğrencilerin sınıftaki diğer öğrencilere göre başarılarının düşük olduğu sonucuna varmıştır. Birçoğunun da yaşından daha düşük sınıfta eğitimine devam ettiğini belirtmiştir. Öğrencinin Türkçe konuşamaması, Türkçe okuyup-yazamaması, devamsızlıkların fazla olması, Türkçe bilmeyen velilerin ödevlere destek olamaması gibi nedenler öğrencilerin başarısına etkili olduğu saptanmıştır.

4.4.2. Öğretmenlerin Covid-19 Salgını/Pandemi Doğrultusunda Mesleki Deneyimleri ve Uzaktan Eğitim

Öğretmenler pandemi döneminde okuldan uzaklaşmanın kötü bir şey olduğu düşüncesindedir. Hem akademik hem de sosyal olarak öğrenciler için dezavantajlı olduğu ve öğrencilerinin daha çok içine kapandığı düşüncesi vardır. Uzaktan eğitim için hazırlanan sistemlerin güzel bir şekilde yönetildiği sürece başarılı olduğunu fakat yine de yüz yüze eğitim sisteminin daha olumlu olduğu düşünülmektedir.

Kavuk ve Demirtaş (2021: 69)’ın çalışmasına katılan ve uzaktan eğitim süreci yaşayan birçok öğretmen uzaktan eğitimin yüz yüze eğitim gibi olamayacağını vurgulasa da pandemi süreci için en iyi çözüm olarak görülmektedir.

“Bir öğretmen olarak kriz yönetiminin nasıl yapılması gerektiği konusunda bilinçlendim. Hayat bu ne zaman ne olacağını bilemeyiz. Bir salgın geldi ve mesleğimizi yaptığımız yerden uzaklaştık. Uzaklaştık ama işimizi devam ettirmek zorundaydık” (Ö10).

Katılımcı öğretmenler genel olarak pandemi döneminde mesleklerinin ne kadar önemli olduğunu tekrar farkına vardıklarını söylemişlerdir. Eğitimin ne olursa olsun aksamaması gerektiği konusunda farkındalıklarının arttığı düşüncesi oluşmuştur.

Uzaktan eğitim sistemi hakkında bilinçlendiklerini hatta bazı katılımcılar bu sistemi öğrendiğini ve kendisini geliştirdiğini belirtmiştir.

Bakanlığın açıklamaları ve okul yönetimlerinin bilgilendirmesi doğrultusunda ilerlediklerini ilk başlarda tedirgin olduklarını fakat sisteme bir şekilde adapte olmaları gerektiği konusunda bilgiler verilmiştir. Katılımcı öğretmenlerin sistemin daha çok gelişmesi gerektiğini, bazı öğrencilerin imkânları olmadığı için katılamadıklarını söylemişlerdir. Öğrenci yönetimi kısmında katılımcıların zorlandığı ve ölçme değerlendirme sıkıntıları yaşadıkları konusunda veriler toplanmıştır.

Katılımcı öğretmenler uzaktan eğitim sisteminde öğretmen rolünün önemli olduğunu ve uzaktan eğitimde sınıf yönetiminin daha zor olduğu bilgisini vermişlerdir. Öğrencilerin sisteme adapte olma sürecinin hemen olamadığını sistemi öğrenmeye başladıkça alışabildiklerini bu nedenle öğretmen olarak kendilerinin daha çok çaba göstermeleri gerektiğini vurgulamışlardır.

“Öğrenciler ilk derslerde ne yapacaklarını şaşırdılar. Konuşuyorum, soru soruyorum hiçbir öğrencim konuşmak istemiyor. Panik olmaya başladım böyle öğrencilere yetemeyeceğim için. Fakat zamanla benim yapamadığım bazı şeyleri hocam şu şekilde yapmalısınız demeye başladılar” (Ö5).

Kaya (2021: 50-52) yüksek lisans tez çalışmasında öğretmenlerin pandemi sürecinin iş yaşamlarını zorlaştırdığını ve meslek hayatlarının zor bir dönemi olduğunu fakat bunlara rağmen mesleğini sevdikleri bilgisini ortaya koymuştur. Öğretmenler pandeminin zorlukları karşısında öğrencilerine yetemeyeceklerini düşünmüşlerdir. Fakat olumsuzluklara rağmen mesleklerini sevdiklerini toplumun kendilerine yüklediği “iyi öğretmen” kalıbına uymaya dikkat etmişlerdir.

4.4.3. Öğretmenlerin Gözünden Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Uzaktan Eğitimdeki Durumları

Yüz yüze eğitim sisteminde bazı zorluklar yaşadıklarını ve bu zorlukların daha fazlasını uzaktan eğitimde yaşadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin çoğu zaman derslere katılmadıklarını söylemişlerdir.

“Derse katılımları azdı. 6-7 tane Suriyeli ve Afganistan’dan gelmiş öğrencilerim vardı. Fakat derslerde sadece iki tanesi sürekli olarak derslere katılım gösteriyordu. Benim branşım açısından yüz yüze eğitimde daha aktif olmak zorundaydık. Mimiklerimle veya işaretlerimle bir şekilde öğrencilerle iletişime geçiyorduk. Uzaktan eğitimde ise yeri geldiğinde kameralarını açmıyorlardı. Soru sorduğumda çekingen kalıyorlardı. Ödevlendirmeler için Whatsapp grupları oluşturdum sınıflarımla. Ödevler konusunda pek dönüş yapılmıyordu. Tekrar tekrar sorduğumda ödevlerini gönderiyorlardı” (Ö1).

Öğretmenlerden uzaktan eğitimin öğrenciler arasındaki ekonomik temelli farklılıkları belirginleştirdiğini düşünen katılımcılar vardır.

“Aileleri genellikle kalabalık, okula giden çocuk sayısı fazla bilgisayar yok. Birisi derse girebiliyorsa diğeri giremiyor. Derse giremediklerinde söyledikleri cümle internetimiz yoktu. Türk öğrencilerde bu olmuyordu genellikle. Derse giriyorlardı giremediklerinde haber veriyorlardı. Yüz yüze de olduğu gibi hasta veya doktora gideceğini söylüyorlardı” (Ö12).

“Maddi olarak zorluk yaşadıkları konular vardı. Bir de salgın eklendi. Bilgisayarı olmayan öğrenciler vardı bazıları derslere katılamadı bu nedenle...” (Ö13).

Katılımcı öğretmenlerin uzaktan eğitim ile ilgili olarak öğrencilerin istediği zaman dersten ayrılabilmesini belirtmiştir. Bu durum hem öğretmeni huzursuz ederken hem de öğrenci de bilgi eksikliğine yol açmıştır. Göz kontağı sağlanamaması, öğrencinin derste kendini yönetebilmesi hakkını verdiğini düşünen katılımcılar uzaktan eğitimin bu öğrenciler açısından faydalı olmadığını düşünmektedir.

“Benim farklı sınıflarda birçok Suriye ve Afgan uyruklu öğrencilerim oldu. Fen dersi ilgilerini çekmelerine rağmen bazen dil anlamında anlaşılmakta zorlanıyordum. Onlarda da bunu hissediyordum. Ders esnasında efektif geçebilmesi adına hep sorular sorarım. Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerimde soru sorduğumda cevap vermek istemiyorsa dersten ayrıldıklarını farkettim. Bunu bir çözüm yolu olarak düşünen iki üç öğrencim vardı” (Ö2).

“Öğrenci ile göz kontağı kurulamayan bir sistem. Özellikle Suriye ve Afganistan’dan gelen ve diğer arkadaşlarına göre dezavantajlı olan bu grup öğrenciler için uzaktan eğitim pekte faydalı olmadığını düşünüyorum açıkçası” (Ö10).

Katılımcı öğretmenlerde pandemi sürecinde Suriye Afganistan uyruklu öğrencilerin akademik anlamda yavaşladığını düşünen öğretmenler bulunmaktadır.

“Ben çok emek verdim bu öğrencilere. Emeklerimin karşılığını da alıyordum. Sınıf öğretmeni olarak her konuda ilgimi üstlerinde tutuyordum. Sonrasında pandemi ile birlikte okuldan uzaklaştılar. Okulu unuttular. Dersleri unuttular ilgilenmediler. Bilgileri taze kalamadı maaleef. Uzaktan eğitimdeki katılım yeterli olmadı...” (Ö4).

Kırnık (2021: 514-515)’in çalışmasına göre yabancı uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim derslerine katılımın az olduğunu, bazılarının hiç katılmadığını bazılarının ise ara sıra katıldığını tespit etmiştir.

4.4.4. Öğretmenlerin Suriye ve Afganistan Uyruklu Öğrencilerin Uzaktan Eğitimi İçin Önerileri

Bozdağ (2021: 714) Covid-19'un mülteciler üzerindeki etkilerini incelediği çalışmasında uzaktan eğitimden daha etkin yararlanabilme konusunda desteğe ihtiyaçların olduğunu ortaya koymuştur. Katılımcılara göre özellikler teknolojik araçlara ve internete ulaşım konusunda sıkıntı yaşadıklarını ve bu konuda destek sağlanabilir olduklarını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda bu araçlar ve teknik konularda sorun yaşayan öğrencilerin tespiti sağlanmasını ve buna yönelik MEB ve okul yöneticilerinin birlikte kararlaştırdığı kişilere imkânların sağlanması gerektiği düşünülmektedir.

“Müdürler okul bünyesindeki Suriye Afganistan uyruklu öğrencilerin takibini sağlayıp bilgisayar olmayan öğrencilerin bilgisini MEB’e verebilir. Böylece tablet ya da bilgisayar temini yapılabilir” (Ö12).

Ailelerinin daha fazla bilgilendirilmesi gerektiği ve takipleri konusunda dikkat edilmesi gerektiği söylenmiştir. Ünal (2022: 43) çalışmasında velilerin yeterince Türkçe bilmemesinden dolayı öğrencilere destek olamadıklarını, dil sorunu nedeniyle EBA’yı kullanamadıklarını ortaya koymuştur.

“Veliler ile okul yönetimi sık sık iletişime geçmeli. Hatta bunun için ayrı bir iletişim mekanizması geliştirilebilir...” (Ö2).

Bozan vd. (2022: 38-39) çalışmasında veli ve öğretmen iletişimi ile ilgili olarak velilerin pandemiden önce öğretmenler ile iletişimin az olduğunu ve pandemi ile birlikte çok daha azaldığını, velilerin yaşam tarzları ve çocuklarına ilgisiz olmalarından dolayı sağlıklı iletişim kuramadıklarını belirtmişlerdir.

Öğretmenler öğrencilerin teknolojik anlamda gelişmesi için çeşitli bilgilendirmelerin uzaktan eğitimde destekleyici olacağını düşünmektedir.

“Öğrenciler teknolojik anlamda ne yapacaklarını bilmiyor durumdaydı. Suriye ve Afganistanlı öğrencilere uzaktan eğitimin ilk başladığı günlerde nasıl kullanılacağına dair bilgiler içeren bir eğitim verilebilirdi...” (Ö10).

Katılımcı öğretmenlerin diğer önerileri içinde öğretmenlere ve velilere bir oryantasyon programının sunulması, yöneticilerin daha aktif bir şekilde dersleri kontrol etmesi ve derse katılmayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin velilerine haber vermesi yer almaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

İnsanlık tarihi boyunca güvenli ve mutlu bir şekilde daha iyi bir yaşam arayışı insanların yaşadıkları yerleri terk etmelerine yani göç etmelerine neden olmuştur. Günümüzde de toplumlar göç olgusu ile karşı karşıyadır. Aynı şekilde toplumlar farklı risklerle de karşı karşıya kalmaktadır. Bu risklerin başında salgın hastalıklar gelmektedir. 2019 yılının sonlarına doğru ortaya çıkan ve pandemi ilan edilerek devletleri tedbir almak zorunda bırakan Covid-19 pandemisi tüm dünyayı etkilemiştir. Bu pandemi göç ederek yeni gittikleri yerlere uyum sağlamaya çalışan kişileri de etkilemiştir.

Türkiye, daha iyi bir yaşam sürmek amacıyla ülkesini terk eden kişiler için tercih edilen ülke durumundadır. Gerek Cumhuriyet öncesi gerekse Cumhuriyet sonrası ülke içinde ve dışında yaşanan gelişmeler sonucunda göç olgusu yoğun bir şekilde yaşanmaktadır. Yakın tarihte ise çok sayıda Suriye ve Afganistan uyruklu kişiler, yaşadıkları olumsuzluklar neticesinde Türkiye'ye göç etmektedir. Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin Türkiye'ye göç süreçleri Everett Lee'nin İtme Çekme Kuramı ve William Petersen'in göç tiplerinden destek alınarak açıklanabilir.

Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin göç deneyimleri Everett Lee'nin göç kuramı temelinde değerlendirilebilir. Ona göre bir nüfus hareketinin başlaması veya gerçekleşmesi için menşe ülke ve hedef ülkeyle ilgili sayısız itici ve çekici faktör bulunmaktadır. Yani hem ikamet edilen başlangıç noktası olan menşei yerde hem de göç edilecek yerde, insanları o bölgede tutmak veya oraya çekmek için mevcut bulunan sayısız faktör olduğu gibi, onları geri iten başka dinamikler de vardır. Arap Baharı ve Afganistan'ın uzun yıllar boyunca ülke içindeki olumsuzluklar Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin öncelikle can güvenliği, daha iyi bir yaşam ve daha güvenli bir gelecek umuduyla rotalarını Batı'ya çevirmelerine vesile olmuştur. Bu durumda kendi ülkelerindeki savaş-şiddet vb. unsurlar itici faktörleri oluştururken Türkiye'nin konumu, uyguladığı politikalar, eğitimde daha iyi imkânlar sunması ise çekici faktörleri oluşturmaktadır.

Buna ilaveten William Petersen'in sınıfladığı göç tipleri arasında zorunlu ve kitlesel göçlerde Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin göç deneyimlerini açıklarken kullanılabilir. Bu göçlerin çoğunluğunun zorunluluktan kaynaklandığı bilinen bir gerçektir. Bireysel-gönüllü göçlerin aksine zorunlu sebeplerden ve kitlesel olarak göçler gerçekleşmektedir. Son olarak ilişkiler ağı kuramı temelinde hedef ülke ile kaynak ülke arasındaki göçmenlerin kurduğu sosyal ilişkiler ve bu ilişkinin diğer göçlere etkisi yer almaktadır. Gerek Suriye gerek Afganistan uyruklu kişiler kendilerinden önceki göç eden yakınları ya da tanıdıkları ile başlarını devam ettirmektedir. Bu ağlar sayesinde sonradan gelenlerin göç hareketleri daha kolay ve rahat gerçekleşebilmektedir.

Dünya üzerinde yaşanan en ufak olay başka toplumlara hızla ulaşabilmektedir. Göç gibi dünyada oluşan ve ülkelere yayılan olaylar yaşantımızı etkilemekte ve yeni düzene kısa sürede adapte olmamız için zorlamaktadır. Göç gibi yakın zamanda yaşanan ve salgın hastalığa dönüşen Covid-19 bir pandemi doğurmuş ve insanlığın yaşamını etkilemiştir. Ülkeler sağlık politikalarına ve sağlıkla ilgili çalışmalara hız kazandırmıştır. İnsanlık pandemi ile birlikte yaşam tarzlarını değiştirmiş, iş ve okul yaşamlarından ayrı kalma durumuna gelmiş, sevdiklerinden uzak kalmak zorunda kalmıştır.

Pandemiyle birlikte toplumsal kurumlar etkilenmiştir. Etkilenen toplumsal kurumlardan eğitim sistemi dünya genelinde öğrencileri okullarından uzaklaştırmıştır. Ülkemizde de pandemi ile birlikte uzaktan eğitim sistemine geçilmiş ve eğitim devam etmiştir. Yeni sistemde Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler de bu sisteme uyum sağlamak zorunda kalmıştır. Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin genel olarak eğitimde yaşadığı sorunlar uzaktan eğitim sisteminde artış göstermiş ve bu durum hem öğretmenleri hem de öğrenci ve velileri olumsuz etkilemiştir.

Trabzon özelinde yapılan bu çalışmada eğitim, göç ve Covid-19 bağlamları ele alınarak Trabzon ilinde yaşayan geçici koruma kapsamı altındaki Suriyeliler ile uluslararası koruma bulmak amacıyla ülkemize sığınan Afganistan uyruklu öğrencilerin Covid-19 pandemisi sonucunda eğitimde alınan bir tedbir olarak uzaktan eğitime geçiş ile yaşadıkları sorunlar incelenmiştir. Bu bağlamda 11 Afganistan uyruklu öğrenci, 6 Suriye uyruklu öğrenci, bu öğrencilerin velileri ve Covid-19 pandemisi ile uzaktan eğitim sisteminde eğitim veren 13 öğretmen ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmeler ışığında öne çıkan bulgular ve araştırma için cevap aranan soruların bulguları şu şekildedir:

- Katılımcıların sayı olarak çoğunluğu Afganistan uyruklu veli ve öğrencilerden oluşmaktadır. Genel olarak bakıldığında katılımcıların 2017 ve sonrası geldiği görülmüştür. Geldiklerinde belirli bir takım resmi işlerle ilgilendiklerini bunların başında aile içinde okul çağındaki çocukların okula kaydının yapılması gelmektedir. Okula kayıt ve öğrencinin sınıfının belirlenmesi süreci sonrasında öğrencinin okul hayatına başladığı belirtilmiştir.

Yapılan görüşmelerde ailelerin kalabalık aile oldukları görülmüştür. Kalabalık ailede yaşamalarından dolayı çocukların genel olarak eğitimde bir takım sorunlar yaşadıkları görülmüştür. Bunların en başında uygun çalışma ortamının (sessiz bir ortamın yaratılamaması, kendine özgü odasının olmaması) yaratılamaması vardır.

Ailelerin geçimlerinin genel olarak baba tarafından sağlandığı fakat iş bulma konusunda sıkıntılar yaşandığı bu nedenle de ekonomik sıkıntılar yaşandığı verisi alınmıştır. Bu bağlamda yaşanan ekonomik sıkıntılar sonucunda öğrencilerin eğitim hayatları da olumsuz yönde etkilenmektedir.

Bulgular ışığında yüz yüze eğitimde bazen akran zorbalıklarıyla karşılaşıldığı, bazı konularda Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin istenmediği ve okul yöneticileriyle yeterince iletişime geçemedikleri söylenmiştir. Bunun yanı sıra dil problemi yaşayan Afganistan ve Suriye uyruklu öğrenciler arkadaşlık kurmakta zorlanmaktadır. Bu sorunlar karşısında öğrenciler okuldan uzaklaşmakta ve uyum süreci geç tamamlanmaktadır.

Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin velilerinin çocuklarının eğitimi hakkında fazla ilgili olmadıkları görülmüştür. Bunun sebepleri arasında velilerin daha çok dil sorunu çekmeleridir. Bu durum öğrencilerin eğitimlerinin kontrolsüz devam etmesine neden olmaktadır.

- Dünyada ve ülkemizde vakaların çıkmaya başlaması akabinde okul öncesinde yükseköğretime kadar eğitimin tüm kademelerinde yüz yüze eğitime ara verilmiştir. Ardından eğitimin devamlılığı açısından hızla alınan kararlar doğrultusunda uzaktan eğitime geçiş sağlanmıştır. Alınan kararların iletilmesi kitle iletişim araçlarıyla sağlanırken Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin ve velilerin alınan kararların detaylarını genellikle okul yöneticileri ve bağlı oldukları derneklerden aldıkları görülmüştür. Bu anlamda öğretmenlerinin oluşturduğu Whatsapp grupları da önemli bir bilgi alma sistemi olmuştur.
- Hemen hemen her ülke uzaktan eğitim sistemine geçmiştir fakat her ülke için eğitim uygulanan biçimi farklılık göstermektedir. Türkiye’de uzaktan eğitim 23 Martta başlamış ve 2019-2020 döneminin tamamına uygulanması kararı alınmıştır. Böylece internet ve TRT destekleriyle eğitim ve öğretim süreci devam etmiştir. Farklı uygulamalar ile öğretmenler öğrencileri ile internet platformlarında ders işlemişlerdir.
- Dünya çapında etkili olan Covid-19 pandemisinden Trabzon’da yaşayan Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenci ve veliler de etkilenmiştir. Özellikle ekonomik ve sosyal anlamda uyum sağlayamamış bu kişiler Covid-19 ile daha çok sorun yaşamaya başlamışlardır. Okulların kapanmasıyla arkadaş ortamından ayrı kalmışlardır. İş bulma veya maaş-sigorta gibi haklardan zar zor yararlanan Afganistan ve Suriye uyruklu kişilerin Covid-19 pandemisi ile daha çok olumsuz koşullarla karşılaştığı bilgisi alınmıştır. Suriye ve Afganistan uyruklu kişiler Covid-19 olmaları durumunda sağlıktan ne derece yararlanabilecekleri konusunda endişeye sahiplerdir. Bu anlamda hastalıktan daha fazla korkmaktadırlar.. Ailelerin hastalıktan korktukları için sürece uygun bir şekilde evlerinden çıkmadıklarını, eve kapandıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda yaşayış şekillerini değiştirdiklerini belirtmişlerdir. Bu konuda Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler evde sıkıldıklarını belirtmişlerdir.
- Suriye ve Afganistan uyruklu katılımcı öğrencilerin Covid-19 pandemi sürecinde hepsi uzaktan eğitime dâhil olmuşlardır. Uzaktan eğitime dâhil olan bu öğrencilerin velileri ile de görüşülmüştür ve öğrencilerinin uzaktan eğitime dâhil olduğu bilgisini vermişlerdir.

Öğrenciler uzaktan eğitim sürecindeki araçlardan sadece telefonu kullandıklarını söylemişlerdir. Bu öğrencilerin hiç birinde bilgisayar veya tablet olmadığı görülmüştür. Uzaktan eğitime erişimde internet ile ilgili sıkıntılar yaşandığı belirtilmiştir.

Suriye ve Afganistan uyruklu katılımcı öğrencilerin uzaktan eğitimin faydaları sorulduğunda uzaktan eğitimi verimli bulmadıkları cevabı alınmıştır. Bu nedenle eğitimleri yüz yüze eğitimin ciddiyeti ile dinlemedikleri görülmüştür. Buradan hareketle uzaktan eğitime denk gelen eğitim öğretim dönemlerinde bu öğrencilerde akademik olarak eksikliklere neden olmuştur. Katılımcı öğrenciler genellikle arkadaş çevrelerinden uzak kalmaktan şikâyetçi olmuşlardır. Bu durumda bu öğrencilerin sosyal olarak uyumlarını geriletmiş ve sosyalleşme konusunda eksiklikler doğurmuştur.

- Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sürecinde tespit ettiği zorluklar genellikle dersi anlamamaları, öğretmenleri ile iletişimde zorlanmaları, ödevleri yapamama ve kontrolünün sağlanmaması olmuştur. İnternet temelli olması ve bundan dolayı zorluk çekmeleri, bilgisayarlarının olmaması, derslerin düzen içerisinde olmaması gibi konulardan dolayı uzaktan eğitimin verimli olmadığını düşünmektedirler.
- Uzaktan eğitim sürecine veli bakış açısıyla bakıldığında çocuklarının bu eğitimden faydalanma konusunda zorluk yaşadıklarını bunun temelinde ekonomik nedenler yattığını söylemişlerdir. Bu süreçte çocuklarının derslere önem vermediğini belirtmişlerdir. Genellikle birden çok okul çağındaki çocuğu olan veliler çocuklarının ders saatlerinin çakışmasından şikâyet etmişlerdir. Aynı zamanda uzaktan eğitim sisteminin kurulması konusunda bilgi eksikliği olmasından dolayı zorluk yaşandığı düşünülmektedir.

Uzaktan eğitim sürecine öğretmen bakış açısıyla bakıldığında Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitim sistemine katılımlarının düşük olduğunu söylemişlerdir. Bunun nedenlerini velinin ilgisizliği ve ekonomik nedenlere bağladıkları görülmüştür. Veli ile iletişim kurulamamasından dolayı sorunların yaşandığını bu durumun da öğrencinin akademik gelişimini etkilediğini söylemişlerdir. Okuldan uzak bir eğitim sisteminde Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilere karşı otorite sağlanamadığı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra katılımcı öğretmenler uzaktan eğitimin Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler ile Türk öğrencileri arasındaki sosyo-kültürel farklılıkların daha da belirginleştirdiğini düşünmektedir.

Covid-19 tedbirleri kapsamındaki uzaktan eğitim sistemi Suriye ve Afganistan uyruklu aileler ve öğrenciler için bazı olumsuzluklara sebebiyet vermiştir. Bunların başında ekonomik temelli farklılıkların belirgin hale gelmesine neden olmuştur. Uzaktan eğitim sistemine bilgisayar, tablet veya televizyon kanalları ile dâhil olunması gerekirken Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler bu araçlara sahip olmaması nedeniyle telefon ile derslere katılmaktadır.

Suriye ve Afganistan uyruklu kişilerin normal yaşantılarında yaşadığı dil sorunu uzaktan eğitim sistemi ile öğrencilerde daha belirgin sorun yaratan bir durum haline gelmiştir. Yüz yüze eğitim ile arkadaşlarıyla konuşabilen, vakit geçirebilen veya anlatmak istediği durumu hareketleriyle anlatabilen bu öğrenciler uzaktan eğitim ile iletişimden uzak kalmıştır. Bu nedenle dersleri anlamakta yaşanan zorluklar ilerlemiştir.

Öğrencilerin yaşadığı internet kesintisi veya velilerinin telefonlarında bulunan internet paketlerinin bitmesi nedeniyle derslere katılamama durumu onların başarısını etkileyebilecek bir başka husustur. Veli takibinin yeterince yapılmaması öğrencinin de bu durumlarla karşılaşması eğitimin ciddiyetini azaltmakta ve derse katılım oranlarını düşürmektedir.

Alınan veriler doğrultusunda Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin uzaktan eğitimdeki genel sorunları şu şekildedir:

- Birden çok öğrencinin olduğu bir evde tek bir uzaktan eğitim aracı olması bundan dolayı bazı derslerin aksaması
- Uzaktan eğitimde dil sorununun daha çok yaşanması ve hissedilmesi
- Arkadaşlarından uzak kalınmasından dolayı üzülmeye
- Derslerde söz hakkı alamama, derse katılımda zorluk yaşama
- Ders saatlerine uyum sağlamakta zorlanma ve bu yüzden dersleri kaçırma
- İnternet kesintisi
- Verilen ödevleri yapmakta zorlanma ve geri dönüşleri alamama

Bu sonuçtan hareketle bazı ipuçları sunulmaktadır. Bu bağlamda öneriler şunlardır:

- Teknolojik araçlara ulaşımın sağlanabilmesi için öğrencilere tabletler verilmesi.
- Öğrencilerin bu sistemi daha çok benimseyebilmesi için oryantasyon programlarının uygulanması.
- Velilere kendi dillerine uygun olarak uzaktan eğitim ile ilgili bilgilendirici mesajların iletilmesi.
- Uzaktan eğitim sisteminin benimsenebilmesi adına eğitimler arasında eğlenceli aktivitelerin yapılması veya gösterilmesi.
- Öğretmenlerin Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin sorunlarını dikkatle izlemesi ve çözüm önerileri sunması. İzleme ve çözüm önerileri için her okulda iki veya üç öğretmenin konu ile ilgili görevlendirilmesi. Aylık değerlendirmeler yapılması.
- Suriye ve Afganistan uyruklu öğrenciler için rehberlik öğretmenlerinin artırılması.
- Suriye ve Afganistan uyruklu öğrencilerin derslerine katılan öğretmenler için hizmet içi eğitim programları uygulanması.

- Uzaktan eğitim için bilgilendirici broşürlerin iletilmesi.
- Ders programlarının düzenli kontrol edilmesi.
- Ödevlendirmelerin ölçme değerlendirme açısından sistematik kontrolünün sağlanması.

KAYNAKÇA

- Adıgüzel, Gökhan (2020), **İtici Ve Çekici Faktörler Işığında Türkiye’ye Yönelik Uluslararası Göçler: 1979-2019**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi-Lisansüstü Eğitim Enstitüsü-Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Adıgüzel, Yusuf (2016), **Göç sosyolojisi**, Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akıncı, Buket vd. (2015), “Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul” **Göç araştırmaları dergisi**, (2), 58-83.
- Akpınar, Teoman (2017), “Türkiye’deki Suriyeli Mülteci Çocukların ve Kadınların Sosyal Politika Bağlamında Yaşadıkları Sorunlar”, **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, 3(3), 16-29.
- Akyıldız, İbrahim Ethem (2016), "Göç Teorilerinin Karşılaştırmalı Analizi", **Uludağ Journal of Economy and Society / B.U.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 35(2), 127-176.
- Alpago, Hasan ve Derya Oduncu Alpago (2020), "Koronavirüs ve sosyoekonomik sonuçlar", **IBAD Sosyal Bilimler Dergisi**, 8, 99-114.
- Apak, Hıdır (2014), **Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği**, Yüksek lisans tezi, Mardin Artuklu Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslanoğlu, Berre Sena vd. (2021), “Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Süreci Sorunları: Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrenciler Özelinde Nitel Bir İnceleme”, **Ufkun Ötesi Bilim Dergisi**, 21(2), 290-316.
- Artan, Taner ve Arıcı, Aylin (2017), “İstanbul’da Yaşayan Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilere Yönelik Sosyal Hizmet Uygulamalarının Değerlendirilmesi”, **Sosyal Çalışma Dergisi**, 1(1), 1-21.
- Aydemir, Salih ve Mehmet Cem Şahin (2017), "Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz", **İslami Araştırmalar Dergisi**, 28(3), 359-71.
- Bahar, Ozan ve Bingöl Korkmaz, Fehime (2010), “Türkiye’de İç Göç Hareketlerinin İstihdam ve İşgücü Piyasalarına Etkileri”, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 15(2), 43-61.
- Balcı, Ali (2020), “Covid-19 Özelinde Salgınların Eğitime Etkileri”, **Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama**, 3(3), 75-85.

- Başaran, Mehmet vd. (2020), “Koronavirüs (Covid-19) Pandemi Sürecinin Getirisi Olan Uzaktan Eğitimin Etkililiği Üzerine Bir Çalışma”, **Academia Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 5(2), 368-397.
- Bayrak, Hakkı Caner (2018), **Suriyeli Mültecilerin Sosyal Uyumunda Sivil Toplum Kuruluşlarının Rolü: İzmir Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bayraklı, Cemile (2007), “**Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri: Görece Göçmen Konutları'nda (İzmir) Yaşayan Bulgaristan Göçmenleri Örneği**”, Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bostan, Hakan (2018), “Geçici Koruma Statüsündeki Suriyelilerin Uyum, Vatandaşlık ve İskân Sorunu”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, 4(2), 38-88.
- Bozan, Mehmet Arif vd. (2022), “Suriyeli Öğrencilerin Eğitiminde Görevli Olan Öğretmenlerin COVİD-19 Salgınındaki Deneyimleri”, **Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Türk Dünyası Uygulama ve Araştırma Merkezi Eğitim Dergisi**, 7(1), 25-48.
- Bozdağ, Faruk (2021), “Covid-19’un Suriyeli Mülteciler Üzerindeki Etkileri”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, (25), 701-722.
- Bozkaya, Özge ve Kıncal Ali (2018), “Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri ve Suriyeli Yerinden Edilmiş Kişiler Bağlamında Türkiye’nin Göç Politikasındaki Gelişimin Değerlendirilmesi”, **Göç Araştırmaları Dergisi**, 4(2), 90-126.
- Böke, Kaan (2017), ”Örnekleme”, Kaan Böke (Ed.), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, içinde**, (105-147), Alfa Basım, İstanbul.
- Böke, Kaan (2017),”Sosyal Bilimlerde Araştırma”, Kaan Böke (Ed.), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, içinde**, (3-30), Alfa Basım, İstanbul.
- Bucak, Mahmut ve Erginer, Aysun (2021), **Mülteci Çocukların Devam Ettikleri İlkokulların Yönetiminin Okul Yöneticisi, Öğretmen ve Mülteci Veli Bakış Açısıyla Değerlendirilmesi**, Yüksek Lisans Tezi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Budak, Fatih ve Korkmaz, Şerif (2020), “Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği”, **Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi (SAYOD)**, (1), 62-79.
- Bulak, Abdulnasır (2015), **Göç Olgusuna Teorik Bir Bakış**, Doktora Tezi, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Büyüköztürk, Şener (2014), **Bilimsel Araştırma Yöntemleri**, 17.Basım, Pegem Akademi, Ankara.

- Can, Ertuğ (2020), “Coronavirüs (Covid-19) Pandemisi ve Pedagojik Yansımaları: Türkiye’de Açık ve Uzaktan Eğitim Uygulamaları”, **Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi**, 6(2), 11-53
- Creswell, John W., **Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş**, (Çev. Mustafa Sözbilir), 2. Baskı, Pegem Akademi, Ankara.
- Çağlayan, Savaş (2006), “Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi” **Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, (17), 67-91.
- Çakır, Sabri (2011), “Geleneksel Türk Kültüründe Göç ve Toplumsal Değişme”, **SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, 24, 129-142.
- Çakmak, Hilal (2021), **Suriyeli Öğrencilere Yönelik Algının Kaynakları: Türk Öğretmen, Öğrenci Ve Veliler**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çelik, Serkan ve İşler, Nergiz Kardeş (2020), “Göç Mağduru Çocukların Covid-19 Salgını Sürecindeki Öğrenme Deneyimleri” **Milli Eğitim Dergisi**, 49(1), 783-800.
- Çelik, Yasemin (2018), **Türkiye’de Suriyeli Çocuklara Yönelik Uygulanan Eğitim Politikalarının İncelenmesi: Tespitler, Sorunlar Ve Öneriler**, Yüksek Lisan Tezi, Hacettepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Çınar, Fadime ve Oğuz, Müşerref (2020), “Türkiye’nin COVID-19 Pandemisine Yönelik Stratejilerinin SWOT Analizi ile Değerlendirilmesi”, **Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi**, 2(2), 1-11.
- Demir, O. Ömer (2017), “Nitel Araştırma Yöntemleri”, Kaan Böke (Ed.), **Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri, içinde**, (286-318), Alfa Basım, İstanbul.
- Demirel, Bekir Ali (2004), “Doğu’da Göçün Temelleri, Pivotka”, **Başkent Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Eleştirel-Yaratıcı Düşünme ve Davranış Araştırmaları Laboratuvarı**, 3(14), 7-12.
- Deniz, Taşkın (2013), “Arap Baharı ve Türkiye: Siyasi Coğrafya Açısından Bir Değerlendirme”, **Doğu Coğrafya Dergisi**, 18(19), 65-78.
- _____ (2014), Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye, **Türkiye Sosyal Araştırmalar Merkezi**, 181(181), 175-204.
- Doğan, Yasemin (2020), **Uluslararası Göç ve Entegrasyon Teorileri Bağlamında Afganistan Hazaralarının Türkiye’ye Göçü: Trabzon İli Örneği**, Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Duruel, Mehmet (2016), “Suriyeli Sığınmacıların Eğitim Sorunu”, **Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 30(5).
- Dünya Sağlık Örgütü (2005), **Uluslararası Sağlık Tüzüğü**, İkinci Basım, İsviçre.

- Ekici, Süleyman ve Tuncel, Gökhan (2015), “Göç ve İnsan”, **Birey ve Toplum**, 5(9), 9- 22.
- Emin, Müberra Nur (2016), **Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitimi: Temel Eğitim Politikaları**, Seta, İstanbul.
- Erdem, Cahit (2017), “Sınıfında Mülteci Öğrenci Bulunan Sınıf Öğretmenlerinin Yaşadıkları Öğretimsel Sorunlar ve Çözüme Dair Önerileri”, **Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 26-42.
- Eren, Veysel ve Çakran, Şebnem (2017), “Mülteci Politikası: Avrupa Birliği ve Türkiye Karşılaştırması”, **Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 14(39), 1-30.
- Erkan, Rüstem ve Bağlı, Mazhar (2005), "Göç Ve Yoksulluk Alanlarında Kentle Bütünleşme Eğitimi: Diyarbakır Örneği", **Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi**, 22(1).
- Ertan, Kırılcım Akkoyunlu ve Ertan Birol (2017), Türkiye’nin Göç Politikası, **Contemporary Research in Economics and Social Sciences**, 1(2), 7-39.
- Evren, Ebru ve Us, Ebru (2020), “COVID-19 Etkeni”, **COVID-19**, Osman Memikoğlu ve Volkan Genç (Ed.), içinde (9-16), Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Genç, S. Zeki vd. (2020), “Pandemi (Covid-19) Sürecindeki Uzaktan Eğitim Uygulamalarına İlişkin Lisansüstü Öğrenci Görüşleri”, **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, (41), 134-158.
- GİGM (02.02.2023), “Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler”, <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> , (15.02.2023).
- GİGM (t-y), “Göç Tarihi”, <https://www.goc.gov.tr/goc-tarihi> , (24.11.2022).
- Görgün, Melih (2017), "Küreselleşme Sürecinde Göçmen İlişkileri Ağının Önemi", **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 22(Göç Özel Sayısı), 1317-1327.
- Gözübüyük Tamer, Mine (2017), “Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeli Çocukların Trabzon Devlet Okullarındaki Durumu”, **Göç Dergisi (GD)**, 4(2), 119-152.
- _____ (2019), **Trabzon’da Mülteci ve Sığınmacı Kadınlar. Bir Göç Deneyimi ve Kültürlerarası İletişim**, Ankara, Siyasal Kitabevi
- _____ (2021), “Koronavirüs (Covid-19) Küresel Salgının Toplumsal Sonuçlarına Sosyolojik Bir Bakış”.
- Güleç, Cansu (2015), “Avrupa Birliği’nin göç politikaları ve Türkiye’ye yansımaları”, **TESAM Akademi Dergisi**, 2(2), 81-100.

- Güler, Ayşegül (2021), "Göç Olgusunun Çok Boyutlu Etkileri ve Türkiye'ye Yansımaları", **Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 10(2), 218-239.
- Gülerce, Hakan vd. (2022), "Suriyeli Sığınmacı Çocukların Covid-19 Pandemisi Sürecinde Eğitim Hayatında Yaşadığı Sorunlar", **Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi**, 10(31), 92-108.
- Güllüpinar, Fuat (2012), "Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme", **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, 2(4), 53-85.
- Gün, Mesut ve Baldık, Yüksel (2017), "Türkiye'de Kamp Dışında Misafir Edilen Suriyeli Sığınmacı Gençlere Yönelik Eğitim Hizmetleri (Kayseri Örneği)", **Route Educational And Social Science Journal**, 4(2), 287-299.
- Günay, Enver vd. (2017), "Dünya'da ve Türkiye'de göç yönetimi", **Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 7(2), 37-60.
- Güneş, Veysel (2019), **İnsan Hakları Bağlamında Göç Ve Mülteciler**, Yüksek lisans tez, Maltepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Haydar, Efe (2018), "Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye'de Yaşanan Göçler ve Etkileri", **Sosyal Bilimler Metinleri**, 2018(1), 16-27.
- Hugo (2018), "Merkezin Amacı ve Faaliyet Alanları", https://hugo.hacettepe.edu.tr/tr/menu/merkezin_%20amacı%20ve_faaliyet_alanları-2, (01.03.2018).
- İçduygu, Ahmet vd. (2009), **Türkiye'nin Uluslararası Göç Politikaları, 1923-2023: Ulus Devlet Oluşumundan Ulus Ötesi Dönüşümlere**, Mirekoç, İstanbul.
- İnce, Celal (2019), "Göç Kuramları ve Suriye Göçü Üzerine Bir Değerlendirme", **Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi-International Journal of Society Researches**, 11(18), 2579-2615.
- Kara, Polat ve Korkut Recep (2010), "Türkiye'de Göç, İltica Ve Mülteciler", **Türk İdare Dergisi**, 467(1), 153-162.
- Karaağaç Ş., Fatma (2021), "Covid-19 Salgını Sürecinde Mülteci Öğrencilerin Eğitimde Karşılaştıkları Zorluklar", Mehmet Dalkılıç (Ed.), **Scientific Developments for Social and Education Sciences**, 1. Baskı içinde (195-207), Duvar Kitabevi, İzmir.
- Karakuş, Emine (2018), **Göç Olgusu ve Eğitime Olumsuz Etkileri (Sultanbeyli Örneği)**, Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi.
- Karataş, Kasım vd. (2018), **Türk Kızılayı Ankara Toplum Merkezinden Hizmet Alan Suriyeliler: Sorun, Gereksinim, Beklenti Ve Kurum Memnuniyetleri**, Türk Kızılayı, Ankara.

- Karataş, Zeki (2015), “Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri”, **Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 62-80.
- _____ (2017), “Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi”, **Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi**, 1(1), 68-86.
- Karpat, K. (2015), “Önsöz”, Türkiye’nin Göç Tarihi, (Der: M. Murat Erdoğan, Ayhan Kaya), İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi
- Kavuk, Elif ve Demirtaş, Hasan (2021), “COVID-19 Pandemisi Sürecinde Öğretmenlerin Uzaktan Eğitimde Yaşadığı Zorluklar”, **E-Uluslararası Pedandragoji Dergisi**, 1(1), 55-73.
- Kaya B., Aysel ve Karatay, Abdullah (2022), “Türkiye’deki Mülteci ve Sığınmacıların Göç Deneyimleri, Beklentileri Ve Gelecek Planlarının İncelenmesi”, **Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi**, 3(1), 23-39.
- Kaypak, Şafak ve Bimay Muzaffer (2016), “Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyokültürel Etkileri: Batman Örneği”, **Yaşam Bilimleri Dergisi**, 6(1), 84-110.
- Keleş, Ruşen (1998), **Kent Bilim Terimleri Sözlüğü**, 2.basım, Ankara, İmge Kitabevi
- Kırık, Ali Murat (2014), Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişimi Ve Türkiye’deki Durumu, **Marmara İletişim Dergisi / Marmara University Journal of Communication**, (21), 73-94.
- Kırmızıgül, H. (2020), “Covid-19 Salgını Ve Beraberinde Getirdiği Eğitim Süreci”, **Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, 7(5) , 283-289.
- Kırık, Dilek (2021), “Göçmen Çocukların Uzaktan Eğitime Erişim Durumlarına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin İncelenmesi”, **Milli Eğitim Dergisi**, 50(1), 497-518.
- Küçükşen, Deniz ve Sayın, Nehir G. (2020), “Covid-19’un Mülteciler Üzerindeki Etkisine İlişkin Raporlara Dayalı Sistemik Bir Derleme”, **Sığınmacılar ve Göçmenler Dayanışma Derneği.(Refugges and Migrants Solidarity Society).**
- Lecaj, Fjolla (2019), Küreselleşme Göç ve Kadın, **Uluslararası Beşeri ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi**, 3(1), 49-58.
- Martikainen, Tuomas ve Özmen, Nebile (2010), “Din, Göçmenler ve Entegrasyon”, **Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, (38), 263-276.
- Neuman, W. Lawrance (2017), **Toplumsal Araştırma Yöntemleri- Nitel ve Nicel Yaklaşımlar**, (Çev. Sedef Özge), 9.Basım, Siyasal Kitabevi, Ankara.
- Nurdoğan, Ali Kemal vd. (2016), “Türkiye'nin Mülteci Sorunu ve Suriye Krizinin Mülteci Sorununa Etkileri”, **İş ve Hayat** 2(4), 217-238.
- Odabaş, H. (2003), “İnternet Tabanlı Uzaktan Eğitim ve Bilgi ve Belge Yönetimi”, **Türk Kütüphaneciliği**, 17(1), 22-36.

- Öksüz, Sündüz (2019), **Nedenleri ve Sonuçları Bakımından Türkiye’de Düzensiz Göç: 2000-2015 Yılları Arasında Bir Değerlendirme**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özbay, Ferhunde ve Yücel, Banu (2001), “Türkiye’de göç hareketleri, devlet politikaları ve demografik yapı”, **Nüfus ve Kalkınma: Göç, Eğitim, Demokrasi, Yaşam Kalitesi**, 1-68.
- Özdemir, Murat (2008), **Türkiye’de iç göç olgusu, nedenleri ve Çorlu örneği**, Yüksek Lisans Tezi.
- Özdemir, Zelal vd. (2022), "COVID-19’un Suriyeli Mülteciler İçin Yarattığı Çok Boyutlu Zorluklar: Ankara Vaka Çalışması.", **Alternatif Politika** 14(3), 519-546.
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü (2017), **Geçici Koruma Statüsündeki Bireylere Yönelik Özel Eğitim Hizmetleri Kılavuz Kitabı**, Ankara.
- Özensoy, A. Utku (2020), “Muş’ta Covid 19’da Suriyeli Çocukların Yaşadıkları Sorunlar” **We work with leading authors to develop the strongest academic materials with bringing cutting-edge thinking and best learning practice to a global world.**, 58.
- Özkan, Recep (2019), "Göç Olgusu ve Toplumsal Yapıya Etkisi," **Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, 33(47), 127-145.
- Öztürk, Filiz Zayimoğlu (2021), "Eğitim Sisteminde Mülteciler: Türk ve Mülteci Öğrenci Görüşleri", **Eğitim ve Bilim**, 46(208).
- Öztürk, Mustafa (2007), Türkiye’de İç Göçe Katılanların Kent Yaşamına Ve Kentsel Emek Piyasalarına Etkileri, **In Journal of Social Policy Conferences**, 52, 245-264.
- Poyraz T., Duygu (2022), **Göçmen Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Yaşanan Sorunlara İlişkin Veli Görüşleri**, Tezsiz Yüksek Lisans Projesi, Pamukkale Üniversitesi-Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Saklan, Emine ve Karaküttük, Kasım (2022), “Türkiye’deki Suriyeli Eğitim Çağı Çocuklarının Eğitim Süreçleri Üzerine Bir Çözümleme”, **Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi - Mersin University Journal of the Faculty of Education**, 8(1), 51-76.
- Sarıkaya, Bünyamin (2022), “Türkçe Öğretmenlerinin Mülteci Öğrencilere Yönelik Tutum ve Görüşlerinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, **İçtimaiyat Sosyal Bilimler Dergisi, Göç ve Mültecilik Özel Sayısı**, 512-530.
- Savar, Erkan ve Kedikli, Umut (2019), “Türkiye’de Mülteci ve Sığınmacılara Sağlanan İmkânlar ve Uyum Sorunları: Çankırı Örneği”, **Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi**, 15(4), 1119-1142.
- SGDD-ASAM Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (2020), **“COVID-19 Salgınının Türkiye’de Mülteciler Üzerindeki Etkilerinin Sektörel Analizi”**, Mayıs, Ankara.

- Şemşit, Sühal (2018), "Avrupa Birliği politikaları bağlamında uluslararası göç olgusu ve Türleri: Kavramsal bakış", **Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 25(1), 269-289.
- Taştan, Coşkun ve Çelik, Zafer (2017), **Türkiye’de Suriyeli Çocukların Eğitimi: Güçlükler ve Öneriler**, Ankara: Eğitim-Bir-Sen Stratejik Araştırmalar Merkezi.
- Tekin, H. Hüseyin ve Tekin, Hasan (2006), “Nitel Araştırma Yönteminin Bir Veri Toplama Tekniği Olarak Derinlemesine Görüşme”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, 3(3), 101-116.
- Telli, Gonca ve Altun, Deniz (2020), “Coronavirüs ve Çevrimiçi (Online) Eğitimin Önlenemeyen Yükselişi”, **Üniversite Araştırmaları Dergisi**, 3(1), 25-34.
- Topcuoğlu, Reyhan Atasü (2016), “Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama”, **İnsan Hakları Yıllığı**, 34, 1-20.
- Toraman, Aynur ve Kısa, Ökkeş (2022), “Covid-19 Salgınında Okullarda Sağlık ve Güvenlik Stratejileri: Ülke Örnekleri”, **Humanistic Perspective**, 4(2), 466-481.
- Tuncel, Arzu (2021), “Geçici Koruma Kapsamındaki Mülteci Öğrencilerin ve Ailelerinin Pandemi Sürecinde Yaşadıkları Zorluklar ve Çözüm Önerileri”, **Uluslararası Medeniyet Çalışmaları Dergisi**, 6(2), 180-189.
- Tuncel, Gökhan ve Ekici, Süleyman (2019), “Göçün Siyasal Etkisi: Suriyeli Göçmenlerin Türkiye Siyasetine Etkisi”, **Birey Ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi**, 9(2), 48-72.
- Tuzcu, P. (2008), **Zorunlu Göç Ve Küresel Dönemde Değişen Nitelikleri: Türkiye Üzerine Bir İnceleme**, Yüksek lisans tezi, Kocaeli Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümtaş, Mim Sertaç ve Cem Ergun (2016), Göçün toplumsal ve mekânsal yapı üzerindeki etkileri, **Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, 21(4), 1347-1359.
- TDK (t.y.), “Türk Dil Kurumu Sözcükleri”, <https://sozluk.gov.tr/> (05.01.2022).
- Türk Kızılayı (2020), **Covid-19 Sürecinde Geçici ve Uluslararası Koruma Altındaki Çocukların Uzaktan Eğitime Erişimi Durum Analizi**, Mayıs.
- UNCHR (2022), “UNHCR Türkiye İstatistikleri”, <https://www.unhcr.org/tr/unhcr-turkiye-istatistikleri> (22.12.2022).
- Urk, M. (2010), **Göç Olgusu Bağlamında Mülteciler, Sığınmacılar ve İnsan Hakları**, Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi-Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- URL, “GEÇİCİ KORUMA KAPSAMI ALTINDAKİ ÖĞRENCİLERİN EĞİTİM HİZMETLERİ” (2018), https://hbogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_12/03175027_03-12-2018_Yinternet_BYlteni.pdf

- Uzuner, Şebnem Oğuz, "1923–1945 Yılları Arasında Gerçekleşen Dış Göçler", **Bingöl Araştırmaları Dergisi**, 8(1), 51-66.
- Ünal, Rabia (2022), “Covid-19 Pandemisi Döneminde Geçici Koruma Altındaki Suriyeli Öğrencilerle Gerçekleştirilen Uzaktan Eğitim Sürecinin Değerlendirilmesi”, **Journal of Interdisciplinary Education: Theory and Practice**, 4(1), 34-52.
- Yılmaz, Ercan vd. (2020), **Veli Algısına Göre Pandemi Dönemi Uzaktan Eğitim Sürecinin Niteliği**, Palet Yayınları, Konya.
- Yoldaş, Rahime (2022), **Covid-19 Salgını Sırasında Suriyeli Çocukların Yaşam Deneyimleri: Gaziantep Örneği**, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü-Sosyal Hizmet Anabilim Dalı.

EKLER

Ek 1. Görüşme Formları

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÖĞRENCİLERİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDEKİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (Öğrenciler İçin Hazırlanan Anket ve Mülakat Formu)

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında “Türkiye’de Yaşayan Mülteci Ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği” isimli tez çalışmasına veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada, Suriye, İran, Pakistan, Afganistan ve diğer ülkelerden Türkiye’ye gelen ve Trabzon’da yaşayan, Geçici Koruma kapsamındaki Suriye uyruklu öğrenciler ile uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi olan öğrencilerin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim sürecindeki durumları incelenmektedir. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığı için verdiğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve kişisel bilgileriniz (ad, soyad) rapora kesinlikle yansıtılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Beyza KÜÇÜKKAYA (KTÜ Y.L.Öğrencisi)

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER			
1. Yaşı:			
2. Cinsiyeti:			
3. Devam Ettiği Okulun Adı:			
4. Öğrenim Düzeyi:			
5. Kaçınıcı sınıfa devam ettiği:			
6. Türkiye’ye hangi ülkeden geldiği:			
7. Türkiye’ye geliş tarihi:			
8. Trabzon’a geliş tarihi:			
9. Kaç yıldır Trabzon’da yaşadığı:			
10. İkamet ettiği semt:			
11. Birlikte yaşadığı kişi sayısı:			
12. Kimlerle birlikte yaşadığı:			
13. Evde en fazla hangi dili konuştuğu:			
1. Türkçe	2. Kürtçe	3. Arapça	4. Diğer
COVID19/ PANDEMİ SÜRECİNDE UZAKTAN EĞİTİM			
Uzaktan eğitime katıldınız mı? 1. Evet 2. Hayır			
Cevap Hayır ise nedeni:			
Uzaktan Eğitime Katılma Şekli:			
1. Kendi cep telefonu veya tabletinden			
2. Başkasının bilgisayarından			
3. Kendi bilgisayarından			
4. Diğer.....			
Uzaktan Eğitim Verimli Oldu mu? 1. Evet 2. Hayır			

Ek 1: (Devamı)

Hayır ise nedeni: Uzaktan Eğitim Sürecinde En Çok Eksikliği Hissedilen Konular		
1. Arkadaş Ortamı		
2. Öğretmenlerle yüz yüze sınıf içi eğitim		
3. Okulun sosyal, kültürel olanakları		
4. Okul içinde çalışma ortamı		
5. Okulun eğitim, araştırma olanakları		
6. Diğer.....		
Uzaktan Eğitimi yeterli buluyor musunuz:	1. Evet	2. Hayır
Hayır, ise nedeni:		
Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaştığınız Sorun Var mı:	1. Var	2. Yok
Varsa neler:		

GÖRÜŞME SORULARI

1. Covid-19/ Koronavirüs sizin için ne ifade ediyor? Bu salgın hakkında neler biliyorsunuz?

(Koronavirüs hastalığı geçirip geçirmediği, tedbirler vb.).

2- COVID-19 salgını/ Pandemi döneminde neler yaşadınız? Günleriniz nasıl geçti?

Pandemi süreci aile yaşamında değişikliğe yola açtı mı? (Aileniz bu süreçten nasıl etkilendi? Bu dönemde yaşamında en çok ne değişti? En çok neyi özledin? Salgın bittiğinde yapmayı istediğin üç şey ne olur?)

3-Eğitim senin için ne ifade ediyor? Covid-19 salgını öncesinde eğitim süreci nasıl işlemekteydi? (okula düzenli olarak gidip gitmediği, okula ve derslere ilişkin sorunları olup olmadığı, derslere katılım, başarı durumu, katıldığı kurslar, arkadaşlarla ilişkiler, öğretmen ve aile desteği vb. nasıldı?)

4. Online eğitim/ uzaktan eğitim süreci senin için ne anlam ifade ediyor. Uzaktan eğitim sürecini bir canlı, bir nesneye benzetecek olsaydın neye benzetirdin? (Benzetme nedeni?)

5-Uzaktan eğitim sürecine dâhil olabildin mi? Online eğitimleri aldın mı?

- **Almadıysa:** Neden almadın? Almadığın için eğitimde ne gibi eksikliklerle karşılaştın? Sence uzaktan eğitim sistemi nasıl olmalıdır?
- **Aldıysa:** Uzaktan eğitim bilgilendirilmesi yapıldı mı (nasıl ve kim tarafından)? Uzaktan eğitimi hangi araçlarla gerçekleştiriyorsun? Derslerde herhangi bir zorlukla karşılaştın mı? Online eğitim sistemine ilişkin herhangi bir zorlukla karşılaştın mı? Ders saatleri senin için verimli miydi? Uzaktan eğitim sisteminde en çok hangi dersler daha verimli geçiyor? Uzaktan eğitimde en çok zorlandığın dersler nelerdir? Uzaktan eğitimde karşılaştığın en büyük problem nedir? Uzaktan eğitimin yüz yüze eğitime göre faydaları ve eksiklikleri nelerdir? Uzaktan eğitimde öğretmenlerine ne derece ulaşabildin? Uzaktan eğitimde ödevler verildi mi? Bu ödevleri yapmakta zorlandın mı? Uzaktan eğitim senin için ne ifade ediyor? Devam etmeli mi? Bu sürecin olumlu ve olumsuz yönleri nelerdir? Sana göre uzaktan eğitim nasıl olmalı, eksiklikleri nasıl giderilebilir?

6. İleride ne olmak istiyorsun? Bunun nedeni nedir? Bu hedefine ulaşmak için neler yapılabilir?

Ek 1: (Devamı)

**TÜRKİYE’DE YAŞAYAN MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÖĞRENCİLERİN UZAKTAN
EĞİTİM SÜRECİNDEKİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ
(Veliler İçin Hazırlanan Anket ve Mülakat Formu)**

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında “Türkiye’de Yaşayan Mülteci Ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği” isimli tez çalışmasına veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada, Suriye, İran, Pakistan, Afganistan ve diğer ülkelerden Türkiye’ye gelen ve Trabzon’da yaşayan, Geçici Koruma kapsamındaki Suriye uyruklu öğrenciler ile uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi olan öğrencilerin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim sürecindeki durumları incelenmektedir. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığı için verdiğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve kişisel bilgileriniz (ad, soyad) rapora kesinlikle yansıtılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Beyza KÜÇÜKKAYA (KTÜ Y.L.Öğrencisi)

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. Yaşı:

2. Cinsiyeti:

2. Medeni Durumu:

1. Evli 2. Bekar 3. Dul 4. Diğer.....

3. Öğrenim Düzeyiniz nedir:

1. ilkokul 2. ortaokul 3. Lise 4. Diğer.....

4. Türkiye’ye hangi ülkeden geldiği:

5. Türkiye’ye geliş tarihi:

6. Trabzon’a geliş tarihi/Kaç yıldır Trabzon’da yaşadığı:

7. Türkiye’ye/Trabzon’a geliş nedeni:

8. Trabzon’da ikamet ettiği semt:

9. Sizin ve eşinizin tam olarak ne iş yaptığını belirtiniz. (Detaylı şekilde yazılacak)

9.1.Kendi Mesleği:

9.2.Eşin Mesleği:.....

10. Kimlerle birlikte yaşadığı:

11.Çocuk olup/olmadığı:

1. Var 2. Yok

Varsa kaç tane olduğu ve yaşları:

Ek 1: (Devamı)

12. Okula giden çocuk olup olmadığı:

1. Var

2. Yok

Varsa kaç çocuk/hangi kademe/hangi okula gittiği:

13. Herhangi bir işte çalışıp/çalışmadığı:

1. Evet

2. Hayır

Cevap evet ise ne işte çalıştığı:

Ne sıklıkta işe gittiği:

14. Evinizin geçimini kim/kimler sağlıyor: (Birden fazla seçenek belirtilebilir)

1. Eşim

2. Babam

3. Ben

4. Başka (Belirtiniz)

15. Ortalama aylık olarak evinize giren toplam para ne kadardır: (TL Aylık)

1. 0-500 TL 2. 501-1000 TL 3. 1001-1500 TL 4. 1501-2000 TL 5. 2001 TL ve üstü

18. Evde en fazla hangi dili konuştuğu:

1. Türkçe

2. Kürtçe

3. Arapça

4. Diğer

19. Türkiye’de herhangi bir kursa/eğitime vb. katılıp/katılmadığı:

1. Katıldım

2. Katılmadım

Katıldıysa hangi kurslara/nerede/ne zaman katıldığı:.....

GÖRÜŞME SORULARI

1. Türkiye’ye göç süreciniz nasıl gerçekleşti? (Türkiye’ye/Trabzon’a gelmeye nasıl karar verdiniz? Türkiye’de/Trabzon’da hangi sorun/sorunlarla karşılaştınız, bu sorunlardan hangisi/hangileri sizin için en zordu, Türkiye’de/Trabzon’da yaşamamanın size kattığı iyi yönler nelerdir, çocuklarınıza bu süreçte nasıl destek oldunuz, Türkiye’de çocuğunuzun eğitime başlama süreci nasıl gerçekleştirdi, bu konuda hangi kişi veya kurumlardan bilgi aldınız? Çocuklar eğitim sürecine nasıl uyum sağladı vb.)

2. COVID-19 salgını hakkında neler biliyorsunuz? (Covid19/Koronavirüs hastalığı geçirip geçirmediği, geçirdiyse bu süreçte neler yaşadığı, tedbirler, hastalık gelişim süreci, salgın sürecinde ailesi konusunda duyduğu endişeler, salgının yaşamlarına etkileri özellikle çocuklarının eğitim sürecine olan etkileri hakkındaki görüşleri vb.)

3- COVID-19 salgını/ Pandemi döneminde neler yaşadınız? Günleriniz nasıl geçti? Pandemi süreci aile yaşamında değişikliğe yola açtı mı? Aileniz bu süreçten nasıl etkilendi? (Bu dönemde yaşamında en çok ne değişti? En çok neyi özledin? Salgın bittiğinde yapmayı istediğin üç şey ne olur?)

4. Sizce okul eğitiminin önemi nedir? Çocuğunuzun/çocuklarınızın yüz yüze eğitim süreci hakkında bilgi verir misiniz? (Çocuğunuzun yüz yüze eğitiminden siz memnun musunuz? Çocuğunuzun eğitimiyle siz mi eşiniz mi ilgilenmektedir? Çocuğunuzun okul yetkilileriyle görüşme sıklığınız nelerdir? Yüz yüze eğitimde karşılaştığınız sorun/sorunlar nelerdir? Sizce bu sorunlar nasıl düzeltilmelidir?)

5. Salgın döneminde alınan tedbirlerden biri olan uzaktan eğitim sistemi hakkında neler biliyorsunuz? Çocuğunuz/çocuklarınız uzaktan eğitim aldı mı?

Ek 1: (Devamı)

- **Almadıysa:** Kaç çocuğunuz almadı? Neden almadı? (Evinizde internet, bilgisayar veya televizyon gibi uzaktan eğitim sistemi için gerekli araç-gereçler bulunmakta mı?) Sizce bu eğitimi almadığı çocuğunuz bu durumdan nasıl etkilenecektir bir olumsuz durum oluşacaktır? Sizce çocuklarınız için gerçekleştirilen bu sistem nasıl olmalıdır?
- **Aldıysa:** Kaç çocuğunuz aldı? Uzaktan eğitim konusunda veli bilgilendirilmesi kim tarafından yapıldı- siz bu sistem hakkında bilgiye nasıl sahip oldunuz? Öğrenciniz uzaktan eğitim hakkında ne düşünüyor? Öğrenciniz uzaktan eğitimde karşılaştığı sorunlar nelerdir? Bu sorunlar karşısında veli olarak siz neler yaptınız? Bu sorunlar karşısında okul yöneticileri ve öğretmenler ile görüştünüz mü? Görüştüyseniz nasıl yardımlarda bulundular? Uzaktan eğitim sizin için neler ifade ediyor? Devam etmeli mi? Sizce uzaktan eğitim nasıl olmalı?

6. Çocuğunuzun/çocuklarınızın ileride hangi mesleğe sahip olmasını istersiniz? Nedeni nedir? Bu isteğinizin gerçekleşmesi için neler yapılmalıdır?

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN MÜLTECİ VE SİĞINMACI ÖĞRENCİLERİN UZAKTAN EĞİTİM SÜRECİNDEKİ DURUMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ (Öğretmenler İçin Mülakat Formu)

Bu çalışma, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programında “Türkiye’de Yaşayan Mülteci Ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi: Trabzon İli Örneği” isimli tez çalışmasına veri toplamak amacıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada, Suriye, İran, Pakistan, Afganistan ve diğer ülkelerden Türkiye’ye gelen ve Trabzon’da yaşayan, Geçici Koruma kapsamındaki Suriye uyruklu öğrenciler ile uluslararası koruma başvuru ve statü sahibi olan öğrencilerin COVID-19 salgın sürecinde uzaktan eğitim sürecindeki durumları incelenmektedir. Araştırma bilimsel bir nitelik taşıdığı için verdiğiniz bilgiler kesinlikle gizli tutulacak ve kişisel bilgileriniz (ad, soyad) rapora kesinlikle yansıtılmayacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Beyza KÜÇÜKKAYA (KTÜ Y.L.Öğrencisi)

1.

1.1.Cinsiyet

Kadın () Erkek ()

1.2.Yaşınız(Doğum Yılı)

1.3.Nerelisiniz

1.4.Kaç yıldır Trabzon’da

yaşıyorsunuz

1.5.Mezun olduğunuz üniversite-bölüm

1.6.Meslekteki yılınız

1.7. Branşınız

Ek 1: (Devamı)

2. Trabzon'daki uluslararası koruma kapsamına alınan (Afgan, Irak vb.) ile Geçici koruma kapsamına alınan Suriyeli öğrencilere yönelik kaç yıldır eğitim hizmeti vermektесiniz? Bu konuda özel bir eğitim aldınız mı? Bu yöndeki eğitim sürecine nasıl dâhil oldunuz?

3. Mülteci/sığınmacı öğrencileriniz hakkında (Sizin gözlemlediğiniz kadarıyla bu öğrencilerin eğitim sistemi içerisinde durumları nasıldır-hangi yasal süreçler sonucu okula erişim sağlamaktadırlar? Yüz yüze eğitimde sınıf içerisindeki akademik durumları nasıldı? En çok zorlandıkları dersler nelerdir? Sınıf içerisinde diğer arkadaşlarıyla ilişkileri nasıldı? Mülteci/sığınmacı öğrenciler için diğer velilerden kaynaklı problemler var mıydı? Mülteci/sığınmacı öğrenciler için okul yönetimi nasıl bir yol izlemektedir? Yüz yüze eğitim sürecinde bu öğrencilerin en çok zorlandıkları konu/konular nelerdir? Sizce bu zorluklara nasıl çözüm bulunabilir?

4. COVID-19 salgını hakkında bilgileriniz nelerdir? (Koronavirüs hastalığı geçirip geçirmediği, geçirdiyse bu süreçte neler yaşadığı, tedbirler, hastalık gelişim süreci, pandeminin toplumsal etkileri hakkında görüşler, pandeminin eğitim sürecindeki olumsuzluklar hakkındaki görüşleri, pandemi sürecinde okullarda ne gibi tedbirler alınmalı, sizce öğrenciler salgın hakkında yeterince bilgiye sahip mi?)

5. COVID-19 salgını/ Pandemi döneminin mesleki yaşamınıza etkisi nasıl oldu?

5. Salgın döneminde tedbirlerden biri olan uzaktan eğitim sistemi hakkında neler düşünüyorsunuz? (Uzaktan eğitimin başlama süreci sizin için nasıl gerçekleşti-nasıl bir süreç yaşandı? Uzaktan eğitim konusunda size bilgilendirme nasıl gerçekleşti? Uzaktan eğitim konusunda öğrencileri nasıl bilgilendirdiniz? Uzaktan eğitim sistemi için hangi yöntemi kullanmaktasınız? EBA TV hakkında neler düşünüyorsunuz? Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin avantaj ve dezavantajları nelerdir? Bu süreçte karşılaştığınız problem/problemler nelerdir?)

6. Mülteci/sığınmacı öğrencilerin uzaktan eğitimdeki durumları sizce nedir? (Bu öğrenciler uzaktan eğitim sistemine dâhil olabildiler mi? Kaç mülteci/sığınmacı öğrenciniz uzaktan eğitim derslerine katıldı? Sizce katılamayan öğrencilerin katılmama sebepleri nelerdir? Katılsalardı onlar için faydalı olur muydu? Katılan öğrenciler için faydalı oldu mu? Katılan öğrenciler en çok hangi konularda zorlandı? Sizce bu zorluklar nasıl giderilmelidir? Verdiğiniz ödevlerden dönüt alabildiniz mi?

7. Mülteci/sığınmacı öğrenciler için uzaktan eğitim sisteminde neler yapılmalıdır?

8. Bir öğretmen olarak mülteci/sığınmacı öğrencilerinizi gelecekte nerelerde görüyorsunuz? Onlara daha iyi bir gelecek sunabilmek için neler yapılmalıdır?

Ek 2. Milli Eğitim Bakanlığı İzin Belgesi

T.C.
TRABZON VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-K2438636-605.99-30462488
Konu : Araştırma İzni
(Beyza KÜÇÜKKAYA)

31/08/2021

VALİLİK MAKAMINA

Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı yüksek lisans programı öğrencisi Beyza KÜÇÜKKAYA'nın "Türkiye'de Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi : Trabzon İli Örneği" konulu tezi kapsamında ilimizde öğrenim gören mülteci öğrenciler, bu öğrencilerin velileri ve öğretmenleriyle uygulama yapma isteği Müdürlüğümüz Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiştir.

Bahsi geçen çalışmanın, eğitim öğretimi aksatmayacak şekilde; 2021-2022 eğitim öğretim yılında Covid-19 pandemisi kapsamında alınması gereken tedbirler dikkate alınarak yapılması gerekmektedir.

Araştırmacının 2020/2 sayılı genelge çerçevesinde hareket etmesi, üzümsüz herhangi bir ses ve görüntü kaydı yapılmasına kesinlikle izin verilmemesi, elde edilen verilerin çalışma kapsamı dışında kullanılmaması, uygulama yapmak için kurum müdürünün onayı alınarak belirtilen veri toplama araçlarıyla uygulama yapılması ve sonuçların bir örneğinin Ar-Ge birimine teslim edilmesi kaydıyla, çalışmanın İlçe Millî Eğitim Müdürlüğü sorumluluğunda ve yetkisinde, okul müdürlerinin de uygun göreceği zamanlarda ve kontrolünde uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde oturlarınıza arz ederim.

Hızır AKTAŞ
Millî Eğitim Müdürü

OLUR
Emin Salt KARAHALILOĞLU
Vali a.
Vali Yardımcısı

Bu belge güncel olarak ilimizde kullanılmaktadır.
Adres : Trabzon İl Millî Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Şubesi 610-610
Beyaz
Telefon No : 0362 223 55 52
E-Posta : arge@trabzon.meb.gov.tr
Kısa Adres : web@trabzon.meb.gov.tr
Belge Doğrulama Adresi : <https://www.kurum.gov.tr/meb-eyys>
Belge Güncel : Fatura 1/8
Uzman : Öğretmen
Fatura 462242094
Kurum Adresi : <http://trabzon.meb.gov.tr>
Bu belgeyi okuyarak onaylayanın adı : <https://www.kurum.gov.tr/meb-eyys> 26d7-cc95-31c5-838b-8d4c kodu ile kayıt altına alınmıştır.

Ek 3. Üniversite Etik Kurul İzni

GİZLİ

T.C.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-82554930-020-179388-1650
Konu : Beyza KÜÇÜKKAYA'nın Etik Kurul
Kararı

15.10.2021

İlgili : 13.10.2021 tarihli ve E-26014373-050.01.04-178793 sayılı yazı.

Sn. Beyza KÜÇÜKKAYA

KTÜ- Sosyoloji Yüksek Lisans Programı Öğrencisi Beyza KÜÇÜKKAYA'nın "Türkiye'de Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere hazırlanan ve çalışmada kullanmak için gerekli olan Etik Kurul İncelemesi yapılmış ve onay verilmiştir. Bilgilerinize ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Akif CİNEL
Rektör Yardımcısı

Ek 3: (Devamı)

GİZLİ

T.C.

KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu

Sayı : E-26014373-050.01.04-178793
Konu : Beyza KÜÇÜKKAYA'nın Etik Kurul
Kararı

13.10.2021

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Hukuk Müşavirliği)

İlgi : 15.09.2021 tarihli ve E-90783813-399-4820 sayılı yazı.

KTÜ – Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER'in akademik danışmanlığında, Sosyoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi 363532 numaralı Beyza KÜÇÜKKAYA'nın yürütmeyi planladığı "Türkiye'de Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinde kullanılmak üzere hazırlanan ve onay için izin yazısı alma talebinin görüşüldüğü 08.10.2021 tarih ve 16 sayılı Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Toplantı Tutanağı ekte sunulmuştur. İlgili öğrencinin bilgilendirilmesi hususunda gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Mustafa Naci KAYAOĞLU
Başkan

Ek: Etik Kurul Toplantı Tutanağı (3 sayfa)

Ek 3: (Devamı)

**T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU
TOPLANTI TUTANAĞI**

TARİH :08.10.2021

SAYI :16

KATILANLAR

Başkan	Prof. Dr. Mustafa Naci KAYAOĞLU
Başkan Yrd.	Prof. Dr. Abdülkadir PEHLİVAN
Üye	Prof. Dr. Bilal GEREKAN
Üye	Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER
Üye	Prof. Dr. Adem KALÇA
Üye	Prof. Dr. Hatice ÖDACI
Üye	Prof. Dr. Tülay İLHAN NAS

GÜNDEM:

1. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 15.09.2021 tarih ve E-90783813-399-4820 sayılı yazısının görüşülmesi.
2. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 22.09.2021 tarih ve E-90783813-399-4899 sayılı yazısının görüşülmesi.
3. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 24.09.2021 tarih ve E-90783813-399-4950 sayılı yazısının görüşülmesi.
4. Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 28.09.2021 tarih ve E-79157626-604.99-4399 sayılı yazısının görüşülmesi.
5. Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 29.09.2021 tarih ve E-79157626-604.99.4413 sayılı yazısının görüşülmesi.
6. Karadeniz Teknik Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanlığı'nın 29.09.2021 tarih ve E-79157626-604.99.4417 sayılı yazısının görüşülmesi.

Toplantı, Etik Kurul Başkanı Prof. Dr. Mustafa Naci KAYAOĞLU'nun başkanlığında uzaktan canlı bağlantı ile saat 14.30'da başladı.

GÜNDEME GEÇİLDİ

Ek 3: (Devamı)

1. Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'nün 15 .09.2021 tarih ve E - 90783813-399-4820 sayılı yazısı görüşüldü.

Gereği düşünüldü:

KTÜ - Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER'in akademik danışmanlığında, Sosyoloji Yüksek Lisans Programı öğrencisi 363532 numaralı Beyza KÜÇÜKKAYA'nın yürütmeyi planladığı **"Türkiye'de Yaşayan Mülteci ve Sığınmacı Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Sürecindeki Durumlarının Değerlendirilmesi"** başlıklı yüksek lisans tezi kapsamında hazırlanan ve onay için Kurulumuza sunulan dosya ve eklerinde yer alan anket ve mülakat sorularının etik açısından uygun olduğuna oy birliğiyle, karar verildi.

Toplantı saat 16.00'da sona erdi.

Ek 3: (Devamı)

T.C.
KARADENİZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU 08.10.2021 TARİH VE 16 SAYILI TOPLANTI TUTANAĞI

Prof. Dr. Mustafa Naci KAYAOĞLU
Başkan (İmza)

Prof. Dr. Aladükkadir PEHLİVAN
Başkan Yardımcısı (İmza)

Prof. Dr. Bilal SEREKAN
Üye (İmza)

Prof. Dr. Mine GÖZÜBÜYÜK TAMER
Üye (İmza)

Prof. Dr. Adem KALÇA
Üye (İmza)

Prof. Dr. Hatice ODACI
Üye (İmza)

Prof. Dr. Tolay İLHAN NAS
Üye (İmza)

08.10.2021
ASLI GİBİDİR
Nurcan ŞAHİN

ÖZGEÇMİŞ

2009 yılında Erzincan Ziya Gökalp İlköğretim Okulu'nu; 2013 yılında Erzincan Milli Egemenlik Anadolu Lisesi'ni; 2017 yılında ise Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyoloji Bölümünü üçüncü olarak bitirdi. 2017 yılında Karadeniz Teknik Üniversitesi – Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyoloji Anabilim Dalında Yüksek Lisans programına başladı ve halen devam etmektedir. Erzincan'da bir tekstil fabrikasında İnsan Kaynaklarına bağlı olarak personellerin rehberliğini yapmaktadır. Aynı zamanda ISO 9001-45001-14001 çalışmalarında sorumludur.

KÜÇÜKKAYA evli olup, orta derecede İngilizce bilmektedir.